

אתה לך

גיליון תקופתי
להאדיר לחזק ולעודד
את ההליכה בתורות רבינו הק'

גיליון 3 • אדר א' תשפ"ד

רבינו

לילות שלמים עם תורות בצינן הקדוש

ידיעה נרחבת
מהליכה בתורות
רבינו הק' של
החסיד המופלא
רבי מתת'י
בזשצסקי זצוק"ל

"אזמרה" ו"איה"
מחוללים פלאות
אח מתעגע ומבקש
פוגש באח נשכח ואבוד
בפתח הצינן הקדוש

ולדן אמר

הרה"ח ר' דן ביערר שליט"א
בשיחה נלבבת על דרכי העיין
בספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן"

שרצונו חזק מאד שגלך עם התורות שגלה

רב שיח רחב ומקיף השופך
אור על דרכי ההליכה עם תורות
רבינו הק' לצעירי הצאן

בגליון:

30

ההולכים בתורת ה'

מפגש מרטיט של אח אובד
בארץ מרחקים עם אח מתגעגע
בעקבות לימוד והליכה עם התורות
'אזמרה' ו'איה'

33

מאורות נתן

גילוי הביאורים החבויים
ב'ליקוטי הלכות'

38

בהתלכך תנחה אותך

עצות ותבונות עמוקות שנתחדשו
בעת ההליכה עם התורה

42

בשדה ספר

סקירה על הספרים שיצאו לרגל
הליכה עם תורה רפ"ב.

הוצאות הגיליון נתרמו

ע"י פטרון "תמימי דרך"
הרה"ח ר' בנימין וויצהנדלר שליט"א
זכות ההדדית והפצת הלימוד
והליכה בתורות רביה'ק יג בערו
ויתברך משבע ברבה והצלחה
ברג לו ולב"ב שיחיו

04

לדמותם של ההולכים

ניצוצי אור וסיפורים מפעימים
מתולדותיו ומהליכותיו בתורותיו רבינו
הק' של החסיד המופלא והקדוש רבי
מתתיהו בזבסקי זצ"ל

10

מפנקסו של תמים דרך

רשימה מעוררת מסיפור התקרבות
נוגע לב דרך העלון הראשון של ארגון
"תמימי דרך"

12

ככל אשר שאלת

רב שיח ייחודי רחב ומעמיק, המאיר
נתיבות לפני בני הנעורים את דרך
הלימוד וההליכה על תורות רבינו הק'

22

מחנה דן

שיחת חברים וראיון מרתק מחכים
ונפלא עם הרה"ח ר' דן בינדר שליט"א
על דרכי העיון בספר הקדוש "ליקוטי
מוהר"ן"

הו"ל ע"י ארגון תמימי דרך

— (נחלת חן ע"ר) —
לקבלת הגיליון ויצירת קשר
בתא קולי - 077.5342.262
a029950018@gmail.com

— עיצוב ועימוד: —
בלום | 8LUM

החיפוש והזעקה שיצמיחו את הגאולה

... "כי אנו צריכין עכשו לעלות לעליה גדולה לזכות לגאולה האחרונה, שאז יעלו ישראל בתכלית העליה, על-כן התגבר הגלות מאד באריכות גדול עד אשר כל אחד שואל איה הבטחתו, ועד מתי קץ הפלאות ועלידי שנזכה לחפש ולבקש את כבודו היטב, נזכה לתכלית העליה, שהוא בתינת איה, שאז תהיה הגאולה שלמה

זה

מספר חדשים מאירים ומעוררים שבני עליה תמימי הדרך שבדור עוסקים והולכים עם המאמר הנשגב "איה", כשהם שואלים וחותרים בכל לבם אחר עומק העצה המסתתרת בינות לשבילי התורה. כל זאת כהמשך להתורה "אזמרה" שנלמדה לפנייה בהתבוננות, בשקיקה ובחיפוש אחר ניגון הנקודות הטובות הטבועים בכל מי שבשם איש ישראל יכונה. שתי תורות אלו הם כידוע משלימות זו את זו, וטובים השנים מן האחד כפי ששילבם ובללם יחד מוהרנ"ת זי"ע בהלכות תחומין הלכה ו', בה הגדיל עצה הפליא תושיה, כשהוא מרחיב ומשדד עמקים ומאיר מחשכים בעוז ותעצומות העצות האצורות בהם, אשר על פי שניהם יקום דבר, וכל האוחז והולך עמם מובטח לו שלא ימוטו וימעדו רגליו לעולם.

החיפוש והזעקה, אלו הן שני אלומות אור קבועות וקיימות, שחצבם וחשפם בכוחו הגדול אור האורות, האמורים לזכות ולהנחות אותנו בכל תורה ומאמר, להאיר לנו את כבודו יתברך בכל משעולי נפתולי החיים, ולהחיות בם את כל הדרכים והמצבים המקומות, גם הנסתרות והסתומות ביותר.

וכאשר בתורה "איה" עסקינו, בלתי אפשרי להתעלם ממאורעות התקופה ולנסיבות הזמן הכרוכים ונקשרים אליה.

לעת כזאת, שבאו בנים עד משבר וכוח ללידה אין, ובעיצומו של יום שמחת התורה פור התפוררה ארץ והודעזעו כל יושבי תבל מהמהלומה המחרידה והבלתי נתפשת בהיקפה שניתכה על דרי ארץ חמדה. ובתוך עוד תרועות הקרבות מהדהדים חקת החללים ואנקת הפצועים בוקעת רקיעים, ולב כל ישראל סחרחר בתמהון גובר 'מי נתן למשיסה יעקב ישראל לבוזים', וכנסת ישראל גועה וצועקת במרה 'עד מתי עוין בשבי ותפארתיך ביד צר?'

מה נפלאים דרכי ההשגחה העליונה שהקדים רפואה למכה ותורה למבוכה, ובטרם התרגש יום צרה בפריצת הגבולות, החלו ללמוד בחבורות ובמקהלות בכל התפוצות את תורה 'איה' - המאמר העליון שהוא שורש חיות הבריאה תקוות התקוות של כל הדורות.

כל זאת לידע ולהודע, את סוד סיבת הצער והאבדון, הספקות והבלבולים, כל תכליתם לעורר בקרב בני אל חי שאגת 'איה' וזעקת 'עד מתי לקץ הפלאות', כי רק משם תבקע ותצמח ישועתן של ישראל, בהתנוצצות האור חביון של המאמר הסתום,

גם על אותם הנשכחים והנדחים ביותר, להשיב לבם אל אבינו שבשמים, להחזירם מבית שביים אל גבול הקדושה, לגלות את נקודת הטוב ולהצית את אור האמונה המושרשת בם מכור חוצבם.

ואולם עלינו בני הדור האחרון, נופלת חובת היום והשעה, להרבות להגות ולהעמיק בתורות "אזמרה" ו"איה", לשמרם ולחוקקם על לוח לבנו, להשיח ולחפש אתם את רוחינו, לזעוק ולשפוך עמם לב כמים, להאיר באורם את כלל התורות הבאות אחריהם.

כי על כן, עץ חיים היא למחזיקים והולכים בהם, ועיקר סגולתם לעורר את זעקת הלב ואת האהבה והגעגועים, לבקש ולמצוא את הרועה המנגן הגדול, הרא"ש ב"ית אור הבראשית הנעלם והנסתר, להצמיח ולהחיש את ביאתו והתגלותו, אליו נכספת נפשנו כל הימים.

... "כי אנו צריכין עכשו לעלות לעליה גדולה לזכות לגאולה האחרונה, שאז יעלו ישראל בתכלית העליה, על-כן התגבר הגלות מאד באריכות גדול עד אשר כל אחד שואל איה הבטחתו, ועד מתי קץ הפלאות ועלידי שנזכה לחפש ולבקש את כבודו היטב, נזכה לתכלית העליה, שהוא בתינת איה, שאז תהיה הגאולה שלמה.

"זהו בתינת (ישעיה כא, יא-יב): שמר מה מליצה, שמר מה מליל וכו', אם תבעינו בעיני שבו אתיו - כי הכל קוראין וצועקין להשם יתברך, שמר מה מליצה - מה יהיה הסוף מגלות וחשך הזה, ומתי נזכה לגאולת המשיח. והשם יתברך משיב: אם תבעינו בעיני - שהוא לשון בקשה וחפוש, הינו אם תבקשו ותחפשו היטב 'איה מקום כבודו'. שבו אתיו - כי זה עקר התשובה, ואז תזכו לגאולה שלמה" - - -

והחוט המשולש לא במהרה ינתק בחסדי השם יתברך זוכים אנו לראות בהופעתו של הגליון השלישי של "אתהלך", גליון אשר כל ייעודו להאדיר ולהעצים את הלימוד, ההליכה וההעמקה בתורותינו הנוראים של רבינו הקדוש, ולכוון אל החיפוש אחר רוחו וחיותו המרחפת וגנוזה בפנימיות השגותיו - כי רק מאתם תוצאות חיים להתחדשות מתמדת ומתחדשת בעבודת הבורא יתברך, ולקיום עצותיו הנאמנות של הנחל נובע מקור חכמה.

והודאה על העבר ותפילה על העתיד, שיהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה, והחוט המשולש לא במהרה ינתק אלא יוסיף וילך יותר ויותר, להזריח את אמתת אור הצחצחות בלבבות המסתופפים בצילו, על ידי השקידה וההליכה בתורתו הקדוש, לאור באור החיים נשמתם, כל ימיהם לעולם ■

מהלום נוצץ בכתרו של צדיק

קווים מזהירים מקצות תולדות חייו המאירים של החסיד המופלא **רבי מתתיהו הכהן בזשעסקי** זצוק"ל הנודע לתהילה בשקידתו העצומה בתורה ובגאונותו האדירה בכל חלקיה, בקדושתו הנשגבת, ובעיקר יסובו הדברים **אודות דבקותו עד כלות הנפש באור האורות הנחל נובע מקור חכמה**, והליכה והתעמקות בתורתו הק' ימים ולילות, בתמימות ופשיטות גמורה כשענוות חן ושפלות רוח אמתית נסוכה עליה

חד ומיוחד מבין האילנות היקרות שהאירו בשדה צדיק הדורות הינו החסיד שבכהונה הגאון הקדוש רבי מתתיהו הכהן בעזסקי זצ"ל המכונה בפני כל בשם ר' מת'עס, מיושבי שבת הקלויז הקדוש באומאן, אשר שמו וזכרו נחרטו לשם ולתהילה בקרב כל מכיריו ויודעיו, יוצאי ובאי עיר קודש זה בדור האחרון שלפני הר"ס עולם.

[במאמר מוסגר: לא באנו ברשימה זו לשרטט את מכלול תולדותיו של האי גברא רבא דין, כבר צלחו את המלאכה סופרי אנשי המלך בעט ברובה ובכשרון רב (ראה הרה"ח ר' נתן אנשין הי"ד 'מבועי הנחל' 39 הרה"ח ר' דוד דגן הי"ד גליון אבקשה 31), עיקר התמקדותנו היא בענין ההליכה בתורות רבינו הק' שהפליא לילך בה ולעורר ולחזק עליה החסיד ר' מתת' זצ"ל].

קדוש מרחם

ערש לידתו של ר' מתת' בעיירה בארץ פולין, בבית אביו הגדול ר' נחום ז"ל מחסידי ראדזמין שבווארשה. שם גדל עלה ונתעלה בתורה בקדושה וטהרה ובאהבתה שגה כל ימיו כשהוא שוקד על תלמודו רוב שעות היממה. אהבת תורה זו שיקדה בו מימי נעוריו בערה בקרבו כל ימי חייו עד לזיבולא בתרייתא.

בימי בחרותו גלה ר' מתת' למקום תורה לעיר ראדין לשיבתו של מרן ה"חפץ חיים" זצ"ל, אשר הכיר את ברום ערכו והוקירו וכבדו עד למאד, גם שם נתייחד בנפלאות שקידתו בתורה ללא מיצרים כשהוא עמל בה יומם ולילה ממש ללא הפוגה. ואף בשעה שהיו יוצאים בני הישיבה מעת לעת למנוחה לא הניח את מקומו ולא מש מאהלה של תורה ואפילו לא לרגע קלה.

בהגיעו לפרקו לקחו לחתן אחד מתושבי העיר לאונצ'ין בהועידו לכהן במשרת רבנות רמה וכדו', אולם ר' מתת' רוח אחרת היתה עמו, והוא פנה דווקא להרביץ תורה ללא תמורה דווקא אצל בני עניים שמהם מובטחים שתצא תורה. דבר שהיה למורת רוח חותנו שציפה ממנו לגדולות. ואם כי בתחילה ניסה לעמוד בדרכו זו, הרי שברוב הימים הניח לו, והוא המשיך ללמוד וללמד תורה כאוות נפשו מתוך עניות ודחוקות מופלגת.

סיפור התקרבותו

צופיה הליכות ביתה' - הצדיק קורא הדורות מראש, כבר צפה והשגיח מראשית ועד אחרית על כלל נפשות באי ביתו איך לקרבם אליו, והוא גלגל זאת באמצעות מכתבי התלמיד הגדול.

באחד הימים אקלע לידיו של ר' מתת' ספר "עלים לתרופה" כשהוא נפתח לו במכתב שנכתב בעיצומם של שנות מצוקה נוראות ורדיפות מחרידות שעברו על מוהרנ"ת ז"ע.

היה זה המכתב הראשון משנת תקצ"ו (יום ה' ח' לעשרת ימי תשובה) בו כותב מוהרנ"ת ז"ע לבנו חביבו:

"ובודאי כבר שמעת מה שעבר עלי בלאדזין, ובחסדי ה' נמלטתי... ובהערה שם מרחיב המעתיק ממה שהתרחש אז: "כי לן אז לינת לילה בלאדזין, וסבבו המתנגדים הבית אשר התאכסן שם והתחילו לזרוק אבנים אשר היו בסכנה כל מי שהיה בבית ובפרט מורנו ז"ל. אך בתוך כך בא צרה אחרת... היינו שבא הפקיד דשם שנקרא בלשוננו זאסדאטיל ולקח אותנו בשביה, ועל ידי זה ניצול מהריגה והחזיק אותנו מעל לעת ובנסי ניצול מהשביה..."

ואולם מוהרנ"ת ז"ע שהיה נתון תחת איום תמידי ומוחשי של סכנת חיים לא נע וזע לבו מתוקף אמונתו ביוצרו וצורו, והוא ממשיך בדברי חיזוק ועידוד לבנו:

"חזק ואמץ בני חביבי וראה והבן כי הכל הבל הבלים... זכור היטב שאין לאדם לעולם כי אם אותו היום וכו' היום אם בקולו תשמעו..."

הוא עמד נדהם לנוכח עוז רוחו של כותב המכתב, והחל לחקור ולדרוש אודותיו, עד שנתוודע לקדושת דעת רבינו הק' ותלמידו הנאמן ולהתגלות אור האמת והאמונה הצפונים בספריהם הקדושים. מי שסייע בעדו בראשית התקרבותו היה החסיד הנודע ר' יצחק ברייטער זצ"ל הי"ד, אשר ראה כזכות לעצמו להזכיר שהיה לו חלק בהתקרבות נפש יקרה שכזאת לדעת רבינו הק', כפי שמציין זאת במכתבו לבן אחיו של ר' מתת' המופיע בספר 'שארית יצחק'.

עולם חדש נגלה לפניו, תורות עמוקות ושיחות ומעשיות נשנבות מלאות בהשגות אלקות וברוממות גדולת רבינו הק' מבחירי דצדיקא האירו את כל חדרי לבו שכבר היה ספוג בתורה ויראת שמים והעצימו אותם באור שבעתיים, משטעם מטעם אור הגנוז שיתגלה לעתיד, ושאינו מלוא חופניים ממעינות הישועה נהפך והיה לאיש אחר לגמרי, כל עבודתו תורתו ותפילתו היו מעתה זרועים וספוגים בדחילו ורחימו עילאיים ובהשתוקקות וכיסופים טמירים שלא מעלמא הדין.

בצל חלקת מחוקק ספון

כיון שנתקשר ר' מתת' בכל נימי נשמתו אל ראש בני ישראל, נתקשר אל מקום גניזת עצמותיו הק'. ובבואו אל מקום חלקת מחוקק ספון מצא שם את מקומו ואיווה למושב לו.

לקראת ראש השנה תרע"ו, בעיצומה של מלחמת

העולם הראשונה, העתיק ר' מתת' את מגוריו לעיר אומאן, שכן דירה ברחוב באזילבסקיא סמוך ונראה לקלויז הקדוש והיה ספון בו רוב שעות היממה.

עד מהרה קנה לו שביתה בין בני החבורה קדושי עליון, שהסתופפו סביב הציזון הק' ועלו והתעלו במעלות עבודת התפילה והקדושה בשלהבת אש קודש ליהטת ככבשן. ואכן, גם בין אותם בני עליה מופלאים התייחד ר' מתת' ברוממות קדושתו ועוצם דבקותו בבורא יתברך בתורתו ותפילתו. ואף רבי אברהם בר"ן ז"ל, שהכירו עוד מנסיעותיו לפולין, רחש לו כבוד וכל אימת שנכנס ר' מתת' אליו לשמוע מדברותיו היה קם מלפניו.

מאז עבר להתגורר ר' מתת' בעיר אומאן הוסיף התקשרות על התקשרות ובילה שעות רבות בהשתטחות על הציזון הק', מעט מתחשתו ביקרת קדושת הציזון ונועם העליון החופף עליה היטיב לתאר במכתבו:

"הן אמת כי פה כשזוכין להרגיש הנעימות של הנועם העליון שנשפע שם במקום גניזתו הק' - אין לה תמורה ואין די לה כל תענוגי עולם הזה והבא - - -"

שם מצא פורקן ומזור לכל חולי ולכל מכאוב:

"ומה שעובר עלינו בכלל הן ברוחניות והן בגשמיות אך ורק זאת נחמתינו בעניינו הוא ציון רבינו הקדוש, אשר שם אנו מנחמין את עצמנו ומשיחין לפני רבינו הקדוש כל נגעי לבבינו, ומתחזקין על ידי זה בעזרת השי"ת לעשות מה שבכוחינו..."

בשבילי דעת תורת רבינו הקדוש

מאז התקרב ר' מתת' לאורו של רבינו הק' היתה ההליכה בתורות רבינו כרצונו הק' מקור חיותו משאת נפשו ומשוש לבו. ביני ערוגות הבושם של התורות הלך והגה בהם לילות כימים, עמם שפך והשיח את לבו לפני בוראו. חזיון נפרץ היה לראותו עולה לעת ערב אל אהל הציזון הק' עם הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן ומעמיק שם בדבקות רוחא ברוחא באחד התורות עד לפני עלות השחר, כשבין לבין עשה השתטחות בהשתפכות נפש גדולה.

גם בין אותם בני עליה מופלאים התייחד ר' מתת' ברוממות קדושתו ועוצם דבקותו בבורא יתברך בתורתו ותפילתו. ואף רבי אברהם בר"ן ז"ל, שהכירו עוד מנסיעותיו לפולין, רחש לו כבוד וכל אימת שנכנס ר' מתת' אליו לשמוע מדברותיו היה קם מלפניו

עת ההתבודדות, ועיקר בחצות, כידוע, ואז תורץ לכם הכל על נכון".

♦ ♦ ♦

ואמנם כל עבודתו היתה בהצנע לכת מופלג, בענוות ובשפלות אמינית ללא כחל ושרק, ובמקום גדלותו וגאונותו בכל חלקי וחדרי תורה ורוח הקדושה שחפפה עליו כל היום, שם נמצאה ענוותנותו ושפלותו וביטולו העצמי עד דכא, לבלי להאפיל ולהסתיר חלילה כי הוא זה את גדולת הרבי האמת, כשמתקיים בו בשלימות אמרתו של מוהרנ"ת זי"ע: **איר דאָרפֿט זיך היטן אז איינער גרוסקייט זאל נישט פארשטעלן דעם רעבנס שיינקייט.** [= הנכם צריכים להשגיח שהגדלות שלכם לא תסתיר את יופיו של רבנן].

במעלות קדושים וטהורים

כל ימיו מאז התקרבותו לרבינו הק' השתוקק ר' מתת' לחון את עפר ארץ הקודש, ובאחרית ימיו כשגברה מלכות הרשעה והכפירה ורבים ובני טובים נלכדו ברשתה, עשה מאמצים כבירים להציל את דורותיו לעלות ולשכון בארץ ישראל.

הוא חזר ושיגר אגרות עם קריאתו הצלה, לידידיו וקרוביו שבארץ אשר פעלו עבורו ולאחר פעולות חובקות עולם הצליחו להשיגו עבורו אשרות עליה, אולם נטרפה השעה וכבר נגזרה גזירה ונתקיים בו 'כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תעבור'. ידם של הצוררים היתה בו, והוא יחד עם חבריו שרפי מעלה נשלחו לארץ גזירה ועלו ונתעלו במעלות קדושים וטהורים.

ואם כי גופו הקדוש והטהור בכל מיני קדושות נאכל במאכלת אש, רוחו הגדולה חיה וקיימת, ותואר דמותו ורשימו עברת את בוראו נצבת כמו חי לפני כל מבקשי וחספי חיים, לדבוק באורחות יושר באילנא דחיי, לילך בתורתו של הנחל נובע מקור חכמה יומם ולילה, לעורר בהם את האהבה אליו לכסוף ולהשתוקק להתגלות אורו ולטעימת ניגון תורתו אשר בהתגלותם תכלה נפש כל חי אליו יתברך בעונג ושעשוע שלא נגלה מעולם.

♦ ♦ ♦

אין אלא לסיים מאמרנו זה בדבריו הנלבבים של החסיד ר' שמואל הורוויץ זצ"ל שזכה להיכרות גדולה ומיוחדת עם רבי מתת' זצ"ל, מעת שהותו בעיר אומאן, המעייד נאמנה על דבקותו בתורת רבינו הק' ונפלאות קדושתו הנוראה שזכה על ידה: (מכתבי שמואל ח"א פ"ג)

"וכן הכרתי אחד מאנ"ש באומין מהמופלגים הרה"ח ר' מתתיהו ברזעסקי הכהן שהי' הולך עם התורות כנ"ל, וזכה לשמירת הברית בתכלית "זדמיינ עלי' כקאקי חיוורי" כמובא בגמרא כידוע, וזכה תלוי כל גדולת האיש הישראלי שיזכה למה שיזכה. והכל באהבה והתקשרות לרבינו ז"ל באהבת לב ונפש בחי' ונפשו קשורה בנפשו חביבא לי' כנפשו (עי' תי' קל"ה).

לזכות לילך עם תורות רבינו הק' במחין זכים של ארץ ישראל (המשך המכתב הנ"ל):

"ומי יתן שאזכה עוד בחיים חיותי לבא עם בני ביתי יחי' לארץ הק' מתוך הרחבה, כמדומה שאז אזכה להוציא מכח אל הפועל כל כיסופין שלי לילך עם תורותיו הק', כי אורה דארץ ישראל מחכים, כי עיקר המוח והחכמה בארץ ישראל, כי אין חכמה כחכמת ארץ ישראל וד"ל, עיין תורה ע"א ח"ב".

ואני תפילה

שלימות היתה לו לר' מתת' - התורה והתפילה האירו אצלו זה את זה במלוא שיעור קומתם. כאשר עסק בלימוד התורה יגע בה לשמה וללא לאות בתשוקה ואהבה עד כלות, ובעת שעמד בתפילה הכניס בה את כל כוחותיו והתלהב לבו עד אין סוף, כשאותיות ותיבות התפילה יוצאות מפיו כחץ מקשת מתוך להט דבקות והתפשטות הגשמית.

כל זאת מלבד שעות ארוכות שהיה מבלה בחצות לילה ובכל עת מצוא בקיום עצת צדיק ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו, כי היא המטה עח והאמצעי היחידי להשיג קנין ושלימות בעבודת הבורא יתברך ולמלא את כל החסרונות.

הרה"ח ר' שמואל הורביץ בצעירותו

וכך הוא אומר מה שהיה נאה עושה ומקיים במכתב חיזוק שכתב להחסיד ר' שמואל הלוי הורוויץ זצ"ל בימי התלאות שעברו עליו:

"ועיקר בכל יום על כל פנים שעה התבודדות מעומקא דלבא, ואם ביכולתך להרבות - ינוח דעתך, ואם תוכל לילך בכל יום או פעמים חוץ לעיר בין העשבים והאילנות - אז עולמך תראה בחיך..."

ובמכתב לרעו וידידו מגדולי החסידים ר' אלתר בן ציון ז"ל, מורה לו שבלמוד ספרי רבינו יחד עם ההתבודדות מתרצים כל השאלות והקושיות:

"ועיקר לקבל על עצמו ללמוד בכל יום ספרי רבינו הק', לעובדא למעשה, ולשמור

תורת רבינו הק' היתה כל שיחתו, היה מחדש מערכות שלימות של חידושים עמוקי לב ודעת, וכשהיה משוחח בהם עם בני לויתו היה כה מתענג עד שהיה שוכח עולם ומלואו וכל מציאותו נמוגה בהיה שעתא. לא אחת הפליג בדיבורים נלהבים וחידושים נפלאים מעומק תורת רבינו הק' כשמסביבו קור חורפי רוסי מקפיא והוא לא חש מאומה.

בעצת ההליכה עם התורות ראה ר' מתת' יסוד ועיקר גדול להתחדשות בעבודת השם יתברך, ואבן פינה לחיזוק ההתקשרות והאהבה לרבינו הק'. ועל קיום העצה היה חזר ומזכיר ומפציר באגרותיו ומכתביו לכל קרוביו וידידיו:

"..והנה אבקש ממך מאד לשלוח ולכתוב כל סדר היום שלך באמת, וכל הנהגות שלך, וגם בענין הפרנסה בפרטות, ואם אתה הולך עם איזה תורה כציווי רבינו הק', כי עיקר לתכלית מתי יכולין לזכות רק עי"ז לילך עם איזה תורה אשר נפשו נמשך לה, ולהיות התבודדות עמה ולומר התפלה הרבה פעמים עם ההלכות השייכים אלי' שזה אין למעלה הימנה".

גם כאשר בצוק העיתים בקש סיוע לפרנסתו מידידיו וקרוביו עיקר כוונתו כי בעבור זה יוכל להעמיק בתורת רבינו הק', וכפי שכותב באגרת לידידו החסיד ר' הירש לייב ליפל ז"ל (התפרסם לאחרונה ע"י ר' דוד גנ):

וכן הכרתי אחד מאנ"ש באומין מהמופלגים הרה"ח ר' מתתיהו ברזעסקי הכהן שהי' הולך עם התורות כנ"ל, וזכה לשמירת הברית בתכלית... והכל באהבה והתקשרות לרבינו ז"ל באהבת לב ונפש בחי' ונפשו קשורה בנפשו חביבא לי' כנפשו

"..והנה אתה יודע ומכיר מהותי ושפלי ערכי ובני ביתי החלושים, ורק כל נחמתי הוא רק התורה הקדושה, בפרט תורת רבינו הקדוש אשר רק נחמתי בעניי, ובפרט כי הימים חולפים ועוברים ואני נכסף מאד להתחזק ולהתחדש באור תורת רבינו הקדוש, להאיר עיני ולבי למען אזכה לעבור על העולם הזה בשלום.

"..כי אינך תוכל לידע איך אתם מחזי ומחזק אותי בכל שפע ששולחים עבורי, כי ממש הוא אצלי מעין עולם הבא כשאין אני נצרך פה לבריות, ואז אני יכול במעט כוחי שיש לי, ללמוד ולהעמיק בשבילי דעת הק' של תורת רבינו הקדוש, אשר רק זה כל חיותי ותקוותי, ולולא תורותיו הק' שעשועי אבדתי בעניי ח"ו..

ואף גם זאת, כחלק משאיפתו וכיסופיו לעלות ולבוא אל ארץ הקודש היתה במגמה ששם יוכל

כי עיקר לתכלית יכולין לזכות, רק על ידי זה, לילך עם איזה תורה אשר נפשו נמשך לה, ולהיות התבודדות עמה ולומר התפלה הרבה פעמים עם ההלכות השייכים אלי' שזה אין למעלה הימנה

ניצוצי אור וזקוקי אש שיצאו מתחת גלילי ידיו מכתבי קודשו של החסיד הגדול רבי מתתת' הכהן ברזסקי זצוק"ל המעוררים את הלב לילך עם תורותיו של רבינו הק'

למעלה הימנה.

ואני הולך כעת עם התורה 'תקעו תוכחה' שהיא כלליות גדול התורה אחרונה, ומן הסתם כלול בה כל ההשגות וד"ל. ועיקר הכל כי שם הבטיח רבינו הקדוש אשר הס"א תהי' מוכרחת להקיא הכל עם עצמות חיותה ממש. ושם מדבר גם מענין ארץ הקודש אשר היא כעת גם כן בין הס"א, ואין יכולין לבוא ולנסוע לרבינו הקדוש ולבוא מכאן לשם ובוודאי זה הפסד גדול לנפשינו ורוחינו ונשמותינו, אמנם הודיע לנו רבינו הקדוש כי עיקר הוא הרצון ומי שיש לו לב אין שייך אצלו מקום כמבואר בלקוטי מוהר"ן.

ממני אהובכם המצפה שיתרומם קרן התוה"ק וצמיחת ישועת ישראל.

מצפה ומשתוקק...
מתת' הכהן
(אור צדיקים קיא)

עולמך תראה בחיך

במכתב נלבב שכתב לידיד נפשו החסיד העובד ה' במסירות נפש עצומה ר' הירש לייב ליפל ז"ל מחזקיהו בענין לחפש את הצדיק בתורתו ולבקש על זה הרבה:

"והנה ידידי יקירי, הנה מבואר היטב בליקוטי הלכות בהרבה מקומות, וגם בהמכתבים עליהם לתרופה, כי עיקר גדול מאד לחפש הרוח הקודש של הצדיק בספריו הק' ושם נגזר אורו הק', כפי מה שזוכין לחפש על ידי כיוסופין והתבודדות בפרט, כי מבואר בליקוטי מוהר"ן קצב [שגנוז] בתורתו פניו שכלו ונשמתו הק'. לכן חזק מאד בזה ובקש מהשי"ת שתזכה לזה ואז עולמך תראה בחיך ולהרגיש נעימות התורה".

(ממכתב שהתפרסם לאחרונה ע"י ר' דוד דגן)

ב"ה, יום עש"ק פסח שני לפ"ק אומאן יע"א.

ה' השוכן בציון יאיר בחסדו לכל אנ"ש שזכו לדור בארה"ק ובפרט לבן אחי האברך המופלג בתו"י וכו' מו"ה ר' יעקב זאב עם כל ב"ב יחי' ולש"ב ור"ח וכו' מו"ה ר' אלטר בן ציון עם כל ב"ב יחי'.

ת"ל החיים והשלום אתנו כולנו יתן ה' להישמע בשורות טובות מכם בכלל כל ישראל במהרה ובפרט מארה"ק.

הנה כתבתי קארטיל לכם בחורף העבר ולא קבלתי שום תשובה נסעתי, בא בני פישיל ג"י לביתי על איזה ימים ועורר אותי לכתוב לכם מכתב ונתן לי על ההוצאות המכתב.

אהובי אחי ורעי מה אכתוב לכם מן הסתם ידוע לכם מה הנשמע פה במדינתנו ומה שעובר עלינו בכלל הן ברוחניות והן בגשמיות אך ורק זאת נחמתינו בעניינינו הוא ציון רבינו הקדוש, אשר שם אנו מנחמין את עצמנו ומשיחין לפני רבינו הקדוש כל נגעי לבבינו, ומתחזקין על ידי זה בעזרת השי"ת לעשות מה שבכוהינו.

ובודאי אנו מצפין לישועה שהשי"ת יפתח המיצר שנהיה בכח לבוא לארה"ק מחמת כי גילה רבינו הקדוש כי ע"י ארה"ק יכולין לעלות מדרגא לדרגא ולזכות לכל תיקוני רבינו הקדוש, והנה לשלוח לכם שמן נר תמיד קשה מאד לשלוח ובפרט כי לכל דבר מועט צריכין פה סכום רב ואין בכחי כלל כעת אפילו לשלוח מכתב לכם..

..והנה אבקש ממך מאד לשלוח ולכתוב כל סדר היום שלך באמת, וכל הנהגות שלך, וגם בענין הפרנסה בפרטות, ואם אתה הולך עם איזה תורה כציווי רבינו הק', כי עיקר לתכלית מתי יכולין לזכות רק עי"ז לילך עם איזה תורה אשר נפשו נמשך לה, ולהיות התבודדות עמה ולומר התפלה הרבה פעמים עם ההלכות השייכים אלי' שזה אין

להתלהט ולהתעמק ליילה שלם בציון הקי' עם תורה מליקוטי מוהר"ן

תיאורים משובבי לב מעוצם דבקותו המופלאה של
החסיד ר' מתתיה בתורות רבינו הקי' כפי שנשמע
מפי הרב החסיד ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל

נלקט מגליונות "עם זקנים" ו"דיבורי אמונה"

הוא גם היה כהן והוא היה (ר' מתתיה) איש קדוש
נורא. החפץ חיים כבר ראה מי הוא! לא רק
עבור לימודו, הוא איש קדוש, עוד בתור בחור
היה בחור קדוש! והחפץ חיים ראה במי מדובר!

החפץ חיים כל כך כיבד אותו, כדרך
שמכבדים תלמיד חכם. זוהי הסיבה בגינה עזב
מתתיה את הישיבה, הוא לא היה מסוגל לסבול
את העובדה שהחפץ חיים חולק לו כבוד, לכן
הוא עזב את הישיבה!

הוא אמר (ר' מתתיה) "הוא נתן לי כזה מין
כבוד" - החפץ חיים - והוא לא יכל לסבול את
הכבוד הזה, והוא עזב (את הישיבה של החפץ חיים).

(וכשיצא) נשא (הח"ח) את חבילותיו, החפץ
חיים חש את עצמו כ'חתיכת בוץ'.

תורה בטהרה

ראיתי איך "מתתיה" התישב ולמד ט"ז עם ש"ך,
ישב עם כזה דבקות בהשם יתברך, כזה למדן
עצום היה! הרבה רבנים לא הגיעו לבקיאאות שלו
בט"ז עם הש"ך, ולפרי מגדים ועוד!

הוא ישב ולמד ולמד, לא היה מתעכב
(געקועטשט) על ענין זמן ארוך, רק ישב ולמד
- 'למד'!

דבקות עם השכינה

היו אצל אנשי שלומינו כאלה שלמדו היטב.
ר' מתתיה! ר' מתתיה! היה למדן גדול, למדן
עצום, היה בקי בש"ס 'בבלי' 'ירושלמי', הוא
היה למדן מופלא ביותר.

היה רגיל ללמוד עם כזה דבקות להשם
יתברך, יכלו לראות ממש שהיהודי הזה בוער
להשם יתברך בשעת לימודו!

למד ט"ז עם ש"ך, עם 'קול', והיה כל כך
דבוק עם השם יתברך, כמו שהרבי אומר כאן,
'השכינה! השכינה!' כל 'דיבור' שהיה מדבר
זה היה 'נפש', וזה הוא 'תורה'. והשכינה - עם
כזה יהודי רוצה לנשקו! היא רוצה את את
ה'נשיקין'.

התמדה בתורה כח"י שעות ביממה

ר' מתתיה, למד בישיבה, אצל החפץ חיים,
והוא היה מתמיד, היה לומד שמונה שעה ביום,
החפץ חיים אמר לו: מתתיה - לא תוכל לסבול
זאת".

היה לו להחפץ חיים דרך ארץ מופלא ממנו.

אוצרות יקרות אשר לא יסולאו
בפן, מלאי דעת ותבונה וברוח
התחזקות והתודעות בדרכי רבינו
הקי' הותיר אחריו הרב החסיד ר' לוי
יצחק בנדר ז"ל, אלו הם שיעוריו
ושיחותיו המוקלטים למאות
ואלפים שמסר בשעתם לפני ציבור
מבקשי ה', והם הולכות ונחשפות
ומועתקות ומופצות כלשונם
בשנים האחרונות תחת השם "עם
זקנים".

בלב שיוחתינו של ר' לוי יצחק ז"ל
וכחלק בלתי נפרד מהם עומדים
תיאוריו הנפלאים והמעוררים,
המצייר ברגש עז את אותם דמויות
ההוד עובדי ה' המופלאים קדושי
עליון שזכה לראות ולהכיר בימי
חורו, ובהבחנת לבו הטהורה
והעמוקה השביל לתאר בנועם
שיח נלבב לפני שומעי לקחו
רשמים מאירים מתהלוכות חייהם
הנשגבים.

אחד האישים הנעלים ששובו
ולקחו את לבו של רבי לוי יצחק
ז"ל היה החסיד המופלא רבי
מתתיה הכהן בזשעטקי זצ"ל, אחד
ומיוחד מבני העליה שבעיר אומאן,
המכונה בערגה בפי כל בשם
ר' מתתיה, תואר דמותו והילוכו
לא משו מנגד עיניו גם לאחד
עשרות שנים שנפרד מאיתו, עמו
היה מיוחד ביותר והכירו מקרוב,
להלן קטעים נבחרים מהתיאורים
הנלבבים אודותיו, המזורים על פני
קונטרסים רבים.

היה חריף, כאחד הגדולים! ומאידך, היה בעיני רוחו כגוש בוץ, הוא החשיב עצמו לכלום!

אי אי אי... יש אצל הרבי כאלו 'כלים משובחים', 'כלים טובים', אה אה... כאלו שאפויים בלבו של הרבי!

להשקיע הצמאון בגעועים להשם יתברך

כמדומני, ישנה שיחה מהרבי ש"בליל שבת שורה צמאון גדול להשם יתברך", צמאון!

זכורני, כשסעדנו פעם בליל שבת, היינו מספר בחורים טרם נישואינו. נכנס ר' מתת' והבחין כיצד אנו מחזים לעצמנו כוס מים מהכד שעמד על השולחן. נענה מתת' בכאב: "הרבי אומר שבליל שבת שורה בעולם צמאון גדול להשם יתברך, ואתם מכבים אותו עם מים? במקום לנהום ולהשתוקק להשם יתברך, אתם שותים מים? בזה אתם הרי מכבים את הצמאון!..."

בסעודת ליל שבת, בסיום הסעודה, לא היה לנו כלום רק 'קנקן מים', מים קרים, ומהם שתינו. ר' מתת' נכנס, הוא ראה כיצד אנו עומדים ושותים מים מהקנקן, שותים מים, מים קרים, אז חזר בפנינו על דברי הרבי ש'בליל שבת שורה בעולם צמאון גדול להשם יתברך', ותמה, מדוע אנו מכבים את הצמאון עם מים קרים?! "היו צמאים להשם יתברך! לכו עם געועים להשם יתברך, עם מין געוע להשם יתברך, א' צמאה נפשי!"

וגם רבי מתת'הו כהן ברזעסקי התפלא והתלהב מאד ורקע ברגליו

על אף שרבי אברהם ב"ר נחמן לא דיבר אף פעם בגדולות כי היה שפל ברוך, אך פעם התבטא ואמר: "דאנקען גאט, איך בין איבער געגאנגען דעם ליקוטי מוהר"ן" - "ברוך ה', הלכתי עם כל התורות בליקוטי מוהר"ן". דהינו להיות שקוע איזה משך זמן עם תורה אחת, "געהן מיט א תורה", ושכל עשיתיו תפילותיו למודו הליכתו ואכילתו וכו' יהיו רק על פי תורה זו

ידוע שעם התורה 'ויהי נא פי שנים ברוחך' שבסימן ס"ו חלק א', הלך חדשים ארוכים דהיינו שעסק ועבד את ה' על פי זה המאמר במשך זמן זה.

פעם כשלמד בחבורת אנ"ש את המאמר הנ"ל מתוך החידושים שבספרו ביאור הליקוטים התלהב מאד בדבריו אשר יצאו מפיו בתבערת אש ויקדת, כי הובערה בו אשו של רבנו הק' באופן נורא ומבהיל עד שלא הבינו הנאספים כלל מה הוא אומר מגודל התלהבותו:

"ער האט זיך ביי דער תורה אזוי צופייערט זיך, אזוי גירעט, סע האט זיך אין אים אנגעצונדן אפיייער פון רבין וואס אגעוואלד, געברענט געפלאקערט, מען האט גארנישט פארשטאנען וואס ער זאגט, אזוי האט ער געברענט און געפייערט" [הוא כל כך התלהב כאש בתורה הזו, כל כך דיבר, נדלק בו האש של רבינו, וזה היה געוואלד, הוא בער ויקד, לא הבינו כלל מה הוא דיבר, כך הוא בער כאש ויקדת].

רבי ישראל כהן שהיה בחור קדוש ובעל מוח, הבין קצת מרחוק את דברי רבי אברהם, ואחר הלימוד נענה לרבי לוי יצחק שגם כן היה נוכח אז ואמר לו: "אויב מיר וועלן הערן פון משיח אזעלכע דבורים מעגן מיר זיך בענקען נאך משיח'ן"; "אם נזכה לשמע ממשח דבורים כאלו, הרי שכבר כדאי להתגעגע ולצפות למשיח".

וגם רבי מתת'הו כהן ברזעסקי התפלא והתלהב מאד ורקע ברגליו, וגם שאר אנשי שלומינו השומעים התלהבו אז מאד מאד, אף שלא הבינו רוב דבריו הנשגבים. ■

אדם כזה יש לו 'ברכה' שונה לגמרי בלימודו, המח 'מחודד', המח הוא 'מח טוב', 'ומכוון אל האמת'. היו לו באמת סברות ישרות, לא סברות עקומות.

הקדוש ברוך הוא עוזרו! וגם הגוף נהיה 'גוף קדוש', 'גוף קדוש מגן עדן'. וכל זה מכוחו של הרבי!

לילות שלמים בציון הקי

ואכן ר' מתת', היה יכול לעלות לרבינו לציון הקי בתחילת הלילה, לקחת ליקוטי מוהר"ן, און לבלות 'כל הלילה' בהתעמקות עם תורה, כל הלילה! היה מעמיק בתורה לילה שלם, אחר כך היה עושה 'השתטחות' - - -

הנכם יודעים על איזה מוח מדברים? איזה מוח קדוש הוא זה? היה עולה והולך לעיתים לציון רבינו אחרי מעריב, ויורד משם לתפילה (שחרית)!

כל מי שרק ראה את ר' מתת', הבין מיד מיהו! ראו על היהודי הזה, הוא היה מסתובב בביהמ"ד כשהוא דבוק בהשם יתברך, עם דבוקות, דבוק בהשם יתברך, דבוק בתורה, דבוק בתפילה, מוחו שוטט... הוא היה אדם מסוג אחר, מח קדוש, גוף קדוש!

מחדש נפלא

היה מחדש הרבה, היה מחדש נפלא בעניינו של הרבי, נהג לדבר מגדלותו של הרבי, דברים גדולים מאד, דיבורים גבוהים מאד! היה 'מתבודד' מופלא! אבל היכן הוא התבודד? - אומר לכם כך, באומן היו הרבה יהודים שהשתטחו לילות שלמים על ציונו של הרבי. וטעמם בפייהם: "מקום יותר קדוש ונעלה אינו בנמצא!". כפי שזכור לי - ר' מתת' היה אחד מאלו, הוא השתטח לילות שלמים על ציונו של הרבי!

כשרואים בעיניים יהודי כזה - זה נורא, נורא, יהודי מרומם ונעלה!

♦ ♦ ♦

המעשה הבא התרחש אתי, היה זה בימי החורף הקרים, קור עז שרר בחוץ, יצאנו מתפילת ערבית ור' מתת' עצר אותי והחל לדבר עימי חידושים, הרגשתי שאני קופא מקור, ממש אינני מסוגל לעמוד עוד, היה זה מחוץ לביהמ"ד, באמצע השבוע, אבל ר' מתת' ממשיך לדבר חידושים, לא הייתי מסוגל לסבול את הקור העז, ממש...

אמרתי לו: "ר' מתת' אינני מסוגל עוד!", אך הוא מדבר חידושים, הקור היה עז ביותר, והוא מדבר חידושים!...

בעולם העליון מתת' הוא 'יהלום' אצל הרבי!

וליהודי הזה היה כזה מין ביטול לעניינו של הרבי, כזה ביטול לעניינו של הרבי, וכזאת הרגשה בעניינו של הרבי!

♦ ♦ ♦

ובאמת מה היו חידושי של ר' מתת'? ועל מה נסובה עיקר שיחתו? להשקיע עצמו יותר בעניני רבינו, לקיים יותר את עצות רבינו - אלו היו עיקר חידושי ורעיונותיו. וכמובן שתוך כדי כל יצאו פיו דיבורים והשגות מתורות רבינו שתמיד התקשרו באופן נפלא לנושא המדובר. (דיבורי אמונה).

כל כולו דביקות

אה, ר' מתת' היה נכנס מפעם לפעם לבית הכנסת, ומתהלך אנה ואנה (השאל: בליל שבת?) לא דווקא, אפילו באמצע השבוע, עם כזה מין תשוקה להשם יתברך... רבנו של עולם, יהודי מתהלך בעולם הזה עם כזה מין תשוקה להשם יתברך... כזאת דביקות... ראו עליו שהוא כל כולו דביקות, כל גופו היה דבוק בהשם יתברך! גוף מעובד וקדוש... הוא התהלך כשכל כולו דביקות בהשם יתברך!

אה, היה זה... ר' מתת' היה אדם מופלא ביותר! אדם שלא שקוע בהבלי עולם הזה, מעשיו הם כולם רק לשם שמים, הכל הולך רק לצד הקדושה! בנוסף לכך גם היה גאון עצום, גאון עולם ממש, בנגלה, הוא

אכן! יש התגלות של משיח בעולם! יש דרך לחיות חיים טובים!

לגמרי בו יתברך, החסרון גם יבזה את כל הבלי העולם הזה, בקיצור: 'חסיד מטוגן'.

"כך גם אני הקטן" - מספר לנו י.ט. "החיפוש אחרי המים מתוקים להורות את הצמאון הבלתי מוסבר, הוא אשר הביא אותי לכמה וכמה בתי מדרשות ובתי כנסיות, הוא אשר גרם לי לפתוח את הספרים הקדושים, עד שזכיתי לפתוח את הספרים הקדושים של רבינו הק', אז גיליתי שאוצר יראת שמים נמצא אצלי ממש מתחת התנור שבבית".

"ברוך ה', גדלתי בבית הורי שיחי שהם אנשים ישרים ויראי ה', למדתי במוסדות הקדושים של הקהילה בה הסתופפתי, אי שם בעיירה קטנה ושקטה הרחק מהמולת העיר והמרוצה אחר העולם הזה".

"בימי בחורתי הגיע הזמן לעלות לשיבה גדולה, ומרחמי ה' הגלה אותי למקום התורה - ארץ ישראל הקדושה, ארץ החיים אשר משה אהרן וכל הצדיקים האמיתיים מסרו נפשם להסתופף ולנשק עפרה".

"ארץ ישראל נקנית ביסורין - חבלי הקליטה היו קצת קשים, ודווקא מתוכם החל ליבי לפעום, הקשבת למיתרי, הלב אל געגועים וכיסופין שרצו לפרוץ את חומת גופי... גלי גלים של המיה ותשוקה... אך כמים מלוחים נדמו... הצמאון רק הלך וגבר.

"ברחמי ה' יתברך, נמשכתי אחר אחד האדמורי"ם שליט"א, אשר לו בית מדרש קטן בירושלים, רוב חסידיו הם יראי שמים, תורתם אומנתם ותפילתם עבודתם, מה שנקרא "אמליגע געוויקטע חסידשע אידן" [- חסידים של פעם], הם ניסו לכוון אותי בחיפוש אחר אור הגנוז, אך לא ידעו מהאור הנפלא של הצדיק האמת".

"התקיים בי המשל שסיפרו רבינו הק' שיש עוף המפקיד את ביציו אצל עופות אחרים, וכשאותו עוף מצפצף אז כל העופות מבינים שזה אימם, כך היה עם אותו אדמור"ר שריחם עלי עד בוא עת שעוף צפצף בקולו הנעים והרחום ומשכני אחריו".

"במשך התקופה ההיא עברתי על חלק ניכר של ארון הספרים החסידים, בפרט אלו מהדורות הראשונים 'תלמידי בעש"ט ותלמידי תלמידי' ניסיתי לקיים את הנאמר בהם, אך בפועל לא עלתה בידי. אנקוט למשל ודוגמא את עבודת 'העלאת המידות' הידועה מספרי החסידות, שהיא מן העצות

לכבוד ארגון תמימי דרך הפועל להחדרת לימוד והליכה עם התורות של רבינו הק', זו הזדמנות להודות לכם על המהפכה הנפלאה שעשיתם בברסלב ומחוצה, ולא תאמינו עד כמה משפיע פעילות הפצה, שאני הקטן זכיתי להתקרב לרביה"ק בזכות עלון הראשון של תמימי דרך שיצא בשנת תשע"ז..."

אספר לכם בקצרה השתלשלות סדר התקרבותי כדי להבין יותר מה גרם לעלון אחד ובודד לעשות מהפך בנשמה שלי.

בראשית דברי אציין, שאחד המתנות הגדולות והנפלאות שזכינו לקבל מרבינו הק' הוא מאמרו הנודע - 'אל תיתנו להעולם להטעות אותכם', ניתן להמליץ על כך, שכמו בעת קבלת התורה הקדושה, ביחד עם קבלת המצוות לפרטיה, קיבלנו גם במתנה קול גדול ולא יסף, הקורא: 'שובו בנים שובבים', הלא הם הרהורי תשובה העולים בליבו של כל יהודי ויהודי, כמאמר אור שבעת הימים הבעש"ט זיע"א. כך גם בהתקרבותנו לרבינו הק' ממנו אנו מקבלים דעת נפלאה עם העצות המאירות וכו' אך הבריח התיכון מכל העצות, הוא הדעת שאומרת לנו: 'אל תתנו להעולם להטעות אתכם', זכור תזכור, יש עלמא דאתי והאי עלמא כלאו כלום דמי".

"השם ליבו להאזין לרחשי פעימות ליבם של המקורבים לרבינו הק' ישמע, כיצד בטרם התקרבו אליו המה בליבם קול של חסרון גדול, והם כלל לא ידעו מהו, וככל שהוסיפו וחיפשו, הרי החסרון גדל עוד ועוד ולא התקרר, עד שזכו להתקרב לרבינו הק', אז הרופא הגדול לקח את ה'לבי' הזה ועשה ממנו תבשיל נאה - חסיד מטוגן".

"וכך מסופר בסיפורי מעשיות מעשה ו' מרב ובן יחיד: 'הָיָה לוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל תָּמִיד רַק שֶׁהָיָה מְרַגֵּשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁחָסַר לוֹ אֵיזָה חֶסְרוֹן - וְאֵינּוּ יוֹדְעַ מַהוּ, וְלֹא הָיָה מְרַגֵּשׁ טַעַם בְּלִמּוּדוֹ וּבִתְפִלָּתוֹ".

הכמיהה הנכספת ל'לא נדע' הוא הגורם העיקרי לרבות נשמות לחסות בצילו של רבינו הק' המשלים ומרווה את החסרון כרוכה העצום, אך השלמתו את החסרון בצורה ברפואת פלא - לא מילוי של החסרון בצורה של סיפוק נפשי גשמי או רוחני, לא חלילה לכבות את הלהבה הגדולה, אלא לקחת את אותו חסרון עמוק ולהשימו במקום הנכון, מעתה החסרון יכסוף לה' יתברך, החסרון העצום הזה יוסיף כוח לרצות להתכלל

אברך חשוב מעיה"ק צפת חסיד ברסלב מקורב, מהאופיים בליבו של הצדיק, מגולל במכתב למערכת שלב אחר שלב כיצד העלון הראשון של 'תמימי דרך' שיצא לאור בשנת תשע"ז, עשה מהפך של ממש בחייו:

"בפגישה הראשונה עם העלון הראשון של 'תמימי דרך' חדרה בי ההכרה: אמנם כן! יש דבר כזה! יש צדיק בעולם שתלמידיו החוטים בצילו 'הולכים' לאורם של תורותיו ומצליחים לתרגם אותם לחיי היום יום ולהתמודדות המרטים עם הנסימות היומיומיות!! יש ויש!! לא האמנתי שישנה מציאות כזו בעולם, המגלה שהתורות הם היסודות ומדריכי החיים של החסידים..."

עלון בראשית המהפכה - הכה מ כבוד והתקרב
 - "צא לאור בימים החם - בדפוס בהשתדלות ובגידול
 על ידי ד"ר הקר אלתר נפתלי בניצוח בן מצול - לרפואה
 שלמה. ה' יתברך עוררתי ויחיימו לחיים.

המרכזיות בתורת הבעש"ט זיע"א, ואלמלי
 היה שייך שכל אחד ואחד יעסוק בכך ויצליח,
 הרי שהיה העולם מלא אור של דביקות בה;
 כי בכל מקום ובכל מצב ניתן להתדבק בה;
 אך 'למעשה' הרי הזהירו אותנו הצדיקים
 הקדמונים שדרך זו אינה דרך שווה לכל,
 כי אם לצדיקים הגמורים הנקיים מהתאוות
 [ואכמ"ל ועיי' בליקו"ה הלכות כוח והרשאה
 ג' ע"פ תורה ט"ו]. בקיצור, לא מצאתי מזור
 לנפשי, למרות כל הלימודים עדיין הייתי שקוע
 באותו בוץ סמיך, לכל אחד מבין שהדביקות
 בספרים הקדושים מקדשת את האדם ומעלה
 אותו, אך לא מלמדת אותו כיצד גם בסרם
 יתעלה, יוכל לזכות לדברים נעלים ונבדחים".

**ביום מן הימים הביא אחד החברים
 לדירה עלון של "תמימי דרך", שיצא
 לאור בראשית המהפכה של הליכה עם
 התורה, בעלון הייתה הדרכה מפורטת
 כיצד הולכים עם תורה, דברים אלו
 היבו בי כבדק, אכן! יש צדיק בעולם
 שתלמידיו הלומדים את ספריו
 'הולכים' עם תורתו... הם מצליחים
 לקחת את הדברים הגבוהים ולחיות
 עמם... מה שבעיקר שבה את לבי היה
 הפירוט המדויק שהיה רשום בו, כיצד
 לוקחים קטע בתורה חיים אוכלים
 וישנים אתו. 'הרי לך משתוקקת
 נפשי, חשבתי לעצמי**

"בתקופה היא הייתי נוסע תכופות לקברי
 הצדיקים הקדושים באוקרינה ובפולין, ובפרט
 לאותם צדיקים שבספריהם הקדושים הגיתי
 ולמדתי. על קבריהם הייתי מתחנן על נפשי,
 ראיתי כי כלתה בי הרעה ואיני יכול להתחיל
 בכלל להכנס לעבודת השם אמיתי, והייתי
 עומד ותמה: הרי התורה לא דברה בלשון
 הבא, אם כן מדוע איני זוכה ולו מעט ממה
 שכתוב בספרים הקדושים? עוד יותר ניקרה
 במחוי השאלה: 'איך אני שייך לכל הדברים
 האלו?!' כל מה שכתוב בספרים היה נראה
 לי כל כך מופשט ומרומם עד שאין לי סיכוי
 להגיע אליו".

"זוכרני באחת הנסיעות ברחבי אירופה,
 עצרתי את הנהג הגוי במקום שומם, וירדתי
 לתוך השדות והיערות, והייתי צועק ושואג את
 צער נשמתי להש"י: א-ה-ה איפוא אתה...
 ביקשתי ולא מצאתי, קראתי ולא ענני" - -

"הכאב היה רב מנשוא, המציאות שאני לא
 מוצא את עצמי בתוך ספרי החסידות, היתה
 כאילו שזרקום אותי החוצה - אתה לא שייך
 לכל זה".

"ניסיתי כל הזמן להתבונן מסביב האם יש
 אחד שכן זכה לאור הנפלא המובא בספרי
 החסידות ויכול להטעימיני מזיו תורתם, האמנם
 יש איזה צדיק גדול בעולם שיכול להאיר בי

את אור ה'?! והנה, למרבה הפלא, כל פעם
 שנפגשתי עם אחד שהתחיל לפעום בו אור
 ה' יתברך, גיליתי שהוא מקורב לברסלב... אך
 עדיין לא התקרבתי מחמת כך, כי אז בעיני
 הייתה 'ברסלב' סיסמאות של 'אחי חזקי' ואין
 שום 'יאוש' ו'ריקדים וכו' ותו לא. החלטתי
 בדעתי שמי שכן מתקרב לברסלב הרי זה נובע
 רק מתוך 'יאוש', מכיון שכבר נמאס לו לחפש
 ולהתעגעע לכן הוא בוחר בדרך של התחזקות
 'נקודות טובות', 'ה' אוהב אותך' וכדומה.
 המחשבות הללו לחללו כארס בנפשי, עד
 שגם בנסיעותי הרבות לאוקראינה לא רציתי
 לנסוע לאומן, ואף הפעמים הבודדות שכן
 הייתי באומן היו רק כי הכריחו אותי לנסוע".

"הרצון לא להיות באומן היה חזק כל
 כך, עד שפעם כשנסענו בקבוצה מאורגנת
 לציון הרה"ק ר' זושא מאניפולי זיע"א ביום
 ההילולא, היו חלק שנסעו עם סנדר גדול,
 וחלק נסעו עם רבב קטן. אני עם חברי
 שנסענו ברכב הקטן, נסענו דרך אומן, והיה
 שם אחד מאנשי שרצה לשהות באומן יותר
 זמן, אך אני ברוב כסילותי לא רציתי להשאיר
 באומן, עד כדי כך שהסכמתי אפילו להחליף
 אתו את מקומי ברכב הנוח בו הייתי, העיקר
 לברוח מאומן כמה שיותר מהר".

כך עברו כמה וכמה שנים, עד שהגיע
 היום בו סיבבה והשגחה העליונה שאכנס
 לישיבת מיר, שם ישנתי בדירה עם בחורים
 נוספים. ביום מן הימים הביא אחד החברים
 לדירה עלון של "תמימי דרך", שיצא לאור
 בראשית המהפכה של הליכה עם התורה,
 בעלון הייתה הדרכה מפורטת כיצד הולכים
 עם תורה, דברים אלו היכו בי כבדק, אכן!
 יש צדיק בעולם שתלמידיו הלומדים את
 ספריו 'הולכים' עם תורתו... הם מצליחים
 לקחת את הדברים הגבוהים ולחיות עמם...
 מה שבעיקר שבה את לבי היה הפירוט
 המדויק שהיה רשום בו, כיצד לוקחים קטע
 בתורה חיים אוכלים וישנים אתו. 'הרי לך
 משתוקקת נפשי, חשבתי לעצמי.

"העובדה הזו זעזעה אותי, כיצד דווקא אלו
 שהיה נדמה לי שהם הגיעו לברסלב מחמת
 חוסר חשק וכדומה, הם אלו שלא מתעייפים
 אף מלבקש ולחפש, לא ייעפו ולא יגעו. יתרה
 מזאת, כל חיותם היא, להעמיק ולחפש אחר
 אותו רוח של משיח המרחפת על דפי תורתו,
 אחר אותה רוח החיים נצחיים שמחיה את כל
 המחפשים אחריו".

"הדרך מהמפגש עם העלון ועד התקרבות
 היתה קצרה מאד. התחלתי להימשך בחבלי
 עבותות האהבה, וכמו בחבלי קסם נמשכתי
 לרוץ אחרי הקול המוכיח המשקה את הגן,
 אחר הניגון הנפלא המנגן עם נפשותינו בכל
 עליותינו וירידותינו, ללכת לחפשו ולבקשו
 בידיעה שאף פעם לא אמצאהו, וזה המציאה
 הגדולה שבכל המציאות!

וכמו
 שכותב מהרנ"ת זיע"ה בהלכות שלוחין הלכה
 ה':

"כי באמת צריכין לחפש את הצדיק
 האמת תמיד אפילו המקרבי אליו וכנ"ל
 שזכנו להתקרב אליו פיגועות יותר ויותר
 כדי לקבל ממנו יותר ויותר עצות וכו'. כי
 הצדיק מסתתר בכל פעם מהעולם מחמת
 קלקולם ונתרחק מהם הרבה עד שיקשה
 להם לקבל ולינק מאורו הגדול כי אם על
 ידי יגיעות ובקשה וחיפוש הרבה.

"זה גם בחיי, מכל שכן אחר הסתלקות
 לעלא ולעלא, צריכין לחפש ולבקשו יותר
 יותר לסלסל ולחפש בתורתו הקדושה
 ולילך בדרכיו ואורחותיו הקדושים, ולבקש
 ולהתחנן הרבה לפני ה' יתברך עד שיוצד
 דמעות הרבה עד שישפך לבו פנים לפני
 ה' עד שיקח למצא ולהשיג פנימיות בנות
 תורתו הקדושה שיהו בחינת הצדיק בעצמו,
 כי עקר הצדיק הוא תורתו הקדושה ששם
 נגזר רוח הקדוש שלו".

לסיום, אקרא בקריאה של חיבה לחברי
 היקרים, בואו ונזכיר לעצמנו את דברי הנשר
 הגדול: חדלו לכם להיות עניים! ישנם אלפים
 מבני ישראל המחפשים בכל נפשם אחר אור
 האמת הנמצא בידינו, שובו אל האוצרות
 והלכו בהם!!!

כאן המקום להחזיק טובה לארגון הנפלא
 "תמימי דרך", הן באופן אישי, על כך שזכו
 להיות שלוחי של רבינו הקדוש לקחתי אליו
 ולהצילני מדרת שחת, והן באופן כללי על
 כך שנושאים את דגל חיפוש הצדיק וחיפוש
 נקודת עצמו, ע"י ההליכה עם התורות
 הקדושות וזוכים ומזכים לכל אנ"ש.

ה' יעזור שנזכה כולנו לימים נוראים
 קדושים באמת ונזכה במהרה לעלות לרגל
 לשמוח באמת באור הצדיקים, יחד עם כל
 כלל ישראל בבני עיר הקודש ירושלים ובית
 המקדש יחד עם ה'ראש בית' הקדוש, במהרה
 בימינו אמן. ■

שִׁרְצוֹנוֹ חֶזֶק מְאֹד
שִׁנְיָהּ עִם
הַתּוֹרָה שִׁנְיָהּ

אישורי תמימי דרך ההולכים בתורתה'

רב שיח ייחודי רב תוכן סביב דרכי העיון וההליכה עם תורותיו של רבינו הק' שנערך על ידי ארגון "תמימי דרך" בשיתוף הארגון הנודע 'מורשת הנחל' עבור בני הנעורים בהשתתפות מרביצי תורה וחסידות הרה"ח **ר' שלום מייקוף שליט"א**, הרה"ח **ר' מרדכי שלום רזנפלד שליט"א** והרה"ח **ר' בנימין זאב בר"צ חשין שליט"א**, ובהנחיית הרה"ח **ר' ראובן שיף שליט"א**, אשר סקלו המסילה ויישרו הדרכים כיצד לבוא ולהיכנס בנתיבות העיון הראוי והנכון בתורות רבינו הק', ואיך לזכות למצוא את עצמו בהם ולהנהיג את תהלכות החיים על פיהם // **"על לבם יכתבנה"**

”שיעור אחד ללמוד בעיון גדול” מה הוא לימוד העיון לבני הנעורים

ידועה שיחתו של רבינו הק' שאמר (חיי מוהר"ן שמו): ”שטוב לקבוע לעצמו שני שיעורים ללמוד ספריו הקדושים: שיעור אחד פשוט, ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל פה, ושיעור אחד ללמוד בעיון גדול, כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו”. והשאלה הנשאלת האם לימוד עיון שדיבר רבינו הק' שייך גם עבור בחורים צעירים?

נפגש עם עולם חדש לא מוכר, ועל ידי לימוד בבקיאות מתחילים להתרגל למושגים החדשים והנעלים שיש בכל תורה.

ואפשר לראות את זה גם בלימוד בנגלה, בחור שיש לו בקיאות בכל המסכתא הנלמדת כל העיון שלו הוא עיון אחר, כשהוא לומד בבא קמא או בבא בתרא יש לו כבר הבנה עם כל ההיקף של המסכתא, כי הוא התרגל לשפה של המסכתא הזאת, וכמו כן בליקו"מ רבינו הק' הרי רצה שנלמד הרבה את ספרו עד שיהיה שגור בעל פה, שזה כלול בענין הזה - להתרגל לדברים הנעלים והחדשים, לאחר ממשיכים בלימוד העיון וכמו שנרחיב להלן. אכן גם בבקיאות יש את לימוד סדר בנין התורה וכו' אבל כאמור השלב הראשוני הוא מקודם להכיר את המושגים החדשים של התורה.

הרה"ח ר' בנימין זאב: אין מה להוסיף על הדיבורים הבהירים ששמענו כאן, ובודאי שצריכים ללמוד בעיון הרי רבינו ביקש שנלמד גם בבקיאות וגם ללמוד בעיון, ובודאי שהתורות של הרבי שיום לכל נפש מקטן ועד גדול, ובעזר השם בשאלות הבאות נוכל יותר להסביר איך זה שייך לכל.

לכן 'עיון' אצל בחור בישיבה קטנה צריך להיות להבין טוב ונכון מה שכתוב, וכמו בלימוד הגמרא שאצל בחור בישיבה קטנה העיקר להבין את הנלמד בבהירות מה שכתוב.

הרה"ח ר' מרדכי שלום: אין לי מה להוסיף על דברי ר' שלום, התשובה מאד ברורה, רק נבהיר את זה יותר, מה אכן המטרה של לימוד הבקיאות ומה המטרה של לימוד העיון שהרבי דיבר עליהם בלימוד ספרו ליקוטי מוהר"ן, ובדור האחרון גם בישיבות נכנס הענין שישנם שני סדרים סדר עיון וסדר בקיאות, ונדגיש בקצרה את התועלת שבשני סוגי לימוד.

כידוע בחדש אלול יש מושג של 'אמירות' - לומר תיקוני זוהר וספרי רבינו הק', לפעמים מתבלבלים לחשוב שזה בחינה של לימוד בבקיאות, חה לא נכון, 'אמירות' הכוונה שאומרים גם מבלי להבין הענין, חה דבר גדול שמטהר את הנפש מצד סגולת הענין, אבל לימוד הבקיאות הוא ענין אחר.

התועלת בלימוד הבקיאות הוא - להיכנס לשפת הלשון של רבינו הק', שכן בכל תורה ותורה קיימים מושגים חדשים שהם כמעט לא מחכרים במקומות אחרים, כגון: 'בקי ברצוא ובקי בשוב', 'ירי מעלה ודרי מטה', כשהלומד

הרה"ח ר' שלום מייקוף: הנה בוודאי שצריך כל אחד ללמוד גם בעיון, רבינו הק' אומר מפורש שצריכים ללמוד גם בעיון וגם בבקיאות, וזה נאמר לכל אחד, על זה אין שאלה כלל. השאלה שצריכה להישאל היא 'מהו העיון שציוה רבינו הק' ללמוד בעיון את ספריו הקדושים? והתשובה היא ש'העיון עצמו' הוא כל אחד לפי ענינו לפום דרגה דליה. העיון אצל בחור בישיבה קטנה הוא להבין את המאמר מושגי התורה בהבנה פשוטה וברורה, כי לעיתים מחמת עומק המושג ייתכן לטעות בטעיות של ממש. אתן דוגמא קטנה שיש בה מעט מילתא דבדיחותא: ישבתי פעם בליל שבועות בכולל ברסלב - בני ברק, ומלפני ישבו שתי בחורים שלמדו תורה ו', בתחילת התורה כתוב 'כי צריך האדם למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום', ושמעתי שאחד אומר לשני אתה יודע מה הפירוש 'להרבות בכבוד המקום' כבוד המקום הכוונה: להרבות בכבוד ב'מקום' שבה אתה נמצא, למשל אם אתה יושב ולומד ב'ישיבה' תרבה בכבוד הישיבה, ואם אתה נמצא בכולל תרבה בכבוד 'המקום' של הכולל... והוא אמר את זה בתמימות ש'מקום' הכוונה 'מקום' שאתה יושב' ולא 'מקום' כלומר ה' יתברך'. יש הרבה דוגמאות לזה שמרוב שפשוט שלא מבינים פירוש המושגים נקל לבוא לטעויות גדולות.

”זזה בחינת” הפירוש הפשוט של המילה 'בחינת'

המילה הכי נפוצה בספרי רבינו הק' הלוא היא 'בחינת', ומה היא בעצם משמעותה ופירושה המילולי הפשוט של מילה זאת. ועוד איך גם מתקשרת בחינה אחת לחברתה.

'בוחנים' כלומר מסתכלים ומבחינים לתוך הפנימיות של הדבר ולא רק על החיצוניות, והיינו שבפנימיותם יש להם מכה משותף, למשל יעקב אבינו - בפשטות הוא נקרא בחיר אבות וכו', אבל במבט בוחן רבינו מגלה שעיקר בחינת יעקב אבינו שהוא הסתכל על הפנימיות של כל דבר ההיפך מעשיו הרשע

הליקוטי מוהר"ן... וכמו ב'מבחן', שהולכים לבחון בחור, שבאם למד דף אחד או שנים במשך השבוע בוחנים ובודקים אותו ומבחינים כמה הבין ומכיר את החומר.

ויש הרבה דוגמאות: למשל בתורה א', מחזר שיש בחי' יעקב, והוא בחי' שמש, בחי' שכל, ובחי' חיות, כשהכוונה שד' דברים אלו

ר' מרדכי שלום: 'בחינה' הפירוש 'פארהערן' - כלומר לבחון את הדבר, בחינת הוא מלשון בחינה [מבחן], (ובדרך צחות: בדרך כלל כשאומרים לבחור בישיבה שהולך להיות 'בחינה' הוא מתחיל לקבל פחד ודאגה שעוד מעט הולך להיות בחינה... ליקוטי מוהר"ן הוא ספר שכולה בחינות, הרבי אמר שהתורה שלי היא כולה בחינות, לכן צריך לקבל פחד מכל

מתוך דברי הרה"ח ר' שמואל אנגל שליט"א
מיסד מפעל עיון הנחל על התורה הזמנית

על מה התרגש הרה"ח ר' נתן ליברמנטש שליט"א עד כדי דמעות של שמחה

בפתח הידב שיחי - היפאנעל, נשא דברים אחדים הרה"ח ר' שמואל
אנגל שליט"א מיסד מפעל עיון הנחל זה למעלה מעשר שנים,
אודות החשיבות ללכת עם תורה, וניצול הזמן בבין הזמנים:

המדריגות של העובדים באומן, שהיו שם עובדים גדולים מאד כדוגמת ר' אברהם בר"נ ור' מתתיהו ועוד, ר' שמואל הורביץ כותב שהמדריגות שלהם היה לפי כמה שהם הלכו עם התורות!!! ידעו שראבר"ג הלך הרבה עם התורות ולכן זכה למה שזכה, וכן ר' מתעס' וכן כל העובדים.

ראוי להזכיר בראשי פרקים 'שאלה' שבמשך השנים הרבה בחורים שאלו אותם, ואמנם עוד מעט יהיה את הפאנל' וכל אחד יוכל לשאול את כל השאלות שלו, אבל השאלה הזאת עשרות בחורים שאלו אותה במשך כל השנים, והיא: איך הולכים עם תורה? הבחורים שאלו אותם בהשתוקקות הלב עצומה איך הולכים עם תורה? הרבי אומר שצריך ללכת עם התורות, איך עושים את זה? כל אחד משתוקק ואומר אני רוצה לקיים זאת אני יודע את גדולת הענין.

ואכן, יש בזה שני חלקים, דבר ראשון ללמוד את התורה, ללמוד פשוט בעיון כל אחד כפי מדרגתו, והכוונה בעיון הוא פשוט להבין, יצא לי פעם לדבר בישיבה בברכפלד על גודל ההליכה עם התורה, ואחרי זה שאלו הבחורים מה עם הח"י כללים של ראבר"ג. והאמת שבודאי שהוא דבר גדול מאד ללכת עם הכללים של ראבר"ג, אבל לפני זה צריכים פשוט ללמוד, ראבר"ג בעצמו לפני שלמד עם הח"י כללים הרי שלמד בפשיטות מה הרבי כותב כאן בתורה, להבין בפשיטות כל חלק בתורה כל נקודה, ועל כן דבר ראשון ללמוד את התורה בעיון ובהבנה, זה חלק ראשון, וכך גם יכולים להוציא את העצות למעשה מה לעשות.

והחלק השני הוא מה שהרבי מזכיר פה בשיחה "וכל תפלתו ושיחתו יהיה לזכות להגיע למה שכתוב בתורה" - להתפלל לזכות למה שכתוב בתורה, ישנו מכתב בעלים לתרופה (מכתב ט') בו כותב רבי נתן לבנו ר' יצחק - היה זה לאחר שהוא שלח לו הליקוטי תפילות וכפי הנראה שהוא אמר את הליקו"ת על התורות - שאמנם זה לבד דבר גדול וחשוב מאד, אבל עיקר התכלית הוא "שתעשה תפילות מעצמך" - תחשוב איך אתה יכול לעשות בעצמך תפילות מהתורה. וזהו החלק השני של ההליכה עם התורות, דבר ראשון ללמוד את התורה, דבר שני גם החלק להתפלל לזכות לזה.

ברוכים הבאים בשם ה', זה מאוד מרגש לראות את הציבור הגדול של הבחורים מכל רחבי הארץ איך שכולם באים להתחזק בישיבת בין הזמנים - להתחזק בענין רבינו, אשריכם אשריכם שבחרתם להיות חלק מאסיפה קדושה זו, אחרי הדיבורים החשובים ששמענו מר' ראובן שיף על ישיבת בין הזמנים, הנני רוצה לדבר יותר באופן פרטי על התורה הזמנית:

אני זוכר שלפני כמה שנים בער"ה באומן פגשתי את הרה"ח ר' נתן ליברמנטש שליט"א והוא סיפר לי שאחד מנכדיו הולך עם התורה ועושה את הבחינות של עיון הנחל, ומכיון שזה היה בחור שממש השקיע בתורות והלך עמם וחי איתם, סיפרתי לו את מה שראיתי אצל נכדו זה עד כמה הוא חי את התורה, וראיתי איך שמעיני ר' נתן התחיל פשוט לזלוג לו דמעות על לחיו. כל מי שמכיר את ר' נתן יודע כמה זה חידוש שירדו לו דמעות מהעיניים, אלו היו דמעות של אושר שמחה והתרגשות על שזכה שנכדיו הולכים עם התורה ומבינים את התורה ולומדים את התורה.

אנו מחלקים כעת קובץ על התורה הזמנית, ובי"ה הקובץ נערך יותר יפה ויפה. בסוף הקובץ הדפסנו את שיחת רבינו הקדוש רע"ז, על הרצון שלו שנלך עם התורות. כמעט שאין לשון כזה בכל שיחות הר"ן שהרבי'ה מתבטא כפי שנמצא בשיחה זו, וכך כותב מההר"ת בשיחות הר"ן שם: "דיבר איתנו כמה פעמים שרצונו חזק מאד שנלך עם התורות שגילה", אנחנו הרי יודעים שכל מילה של רבי נתן מחושב וממדויק - "רצונו חזק מאד שנלך עם התורות שגילה", ואיך הולכים עם התורות על זה מבאר ומפרט רבי נתן: "בי' חדשים או ג' חדשים שיהיה כל הילוכו ביראת ה' על פי הנאמר באותו התורה, וכל תפלתו ושיחתו יהיה להגיע לזכות להנאמר באותו התורה", ומסיים שם "עד שיגמור לילך עם כל התורות שגילה" - כלומר שילכו עם כל הליקוטי מההר"ן. [ונודע מה אומרים בשם רבי אברהם בר"ן זצ"ל, שאמר ב"ה שזכיתי לילך עם כל התורות בליקוטי מההר"ן]. ומסיים שם ר' נתן "אשרי מי שיאחז בזה", ממילא כל אחד מבין שזה ממש חשוב, ולא משנה כלפי מה זה יותר חשוב, אבל זה ממש מהיסודות של ענין רבינו שהיה כל השנים.

מובא במכתבי שמואל דבר נורא; שהיה ידוע באומן על

שהלך רק אחר החיצוניות והתגלות לבו.

וכמו כן בחי' 'שכל', רבינו אומר שהשכל יכול להאיר לאדם, אך מי שחי כעשוי חיים של גשמיות, של תאוות ובהמיות החיים חשוכים לו, 'הכסיל בחושך הולך', אבל אדם שחי עם השכל, יש לו את הבחינה של 'שמש' - שמאיר לו, וזה הבחי' של 'חי'ת' שמרמז על החכמה שחיים עם הפנימיות, נמצא שהתוכן הפנימי של 'יעקב' והתוכן של 'שמש' והתוכן של 'חי'ת

הוא אותו דבר - שחיים עם פנימיות ולא בחיצוניות, אחד שחי עם הפנימיות של כל דבר הוא יכול להיקרא שהוא חי ומי שחי רק עם החיצוניות אי אפשר לקרוא לזה חיים, וזה נקרא החכמה של כל דבר שמחיה את כל דבר.

כלל הדבר: 'בחינה' פירושו לבחון התוכן של הדבר, וכמו בלימוד הגמרא כשבאים להשוות שני דינים, למשל דין בפאה ודין בחזקה האין עושים זאת, כאשר מסיטים את החיצוניות של

הסוגיא ומסתכלים לתוך הפנימיות של הסוגיא ורואים שיש מכנה משותף, וזה פירוש בחינת.

ר' שלום: אוסיף 'רמז' על מה שרבינו משתמש במילה 'בחינת' ולא במילה אחרת, כמובן שיש בזה סודות עמוקים, אבל יש גם רמז בזה ש'בחינה' הוא בגימטריא 'הסוד', והוא כמו שביאר ר' מרדכי שלום שמסתכלים על ה'סוד' של הדבר, זה הבחינה שלו.

העיין במפרשים שעל התורה האם ראוי לעיין מיד

שאלה ששייכת יותר ללימוד בבקיות, וגם נוגע קצת לעיון, האם כשמתקשים בהבנת התורה כדאי מיד לעיין במפרשים בני זמנינו או לנסות להבין לבד ולייגע המח לבד.

ר' מרדכי שלום: אוסיף נקודה חשובה, אי כי אינני יודע עד כמה זה קשור לעצם השאלה, שמענו מתי ניתן ללמוד עם פירוש ומתי כדאי להימנע, אך לפעמים אפשר ללמוד בקיאות עם פירוש, כמו שאומרים בדרך צחות, שלימוד גמרא עם פירוש הוא כמו להבדיל אלפי הבדלות למכשירי הניווט, המורה לאדם איך לנסוע למקום היעד, אך הוא לא יודע איך הוא הגיע, ואותו דבר הלומד עם פירוש הוא מגיע להבנה מבלי לדעת איך הוא הגיע לזה... וכמובן שזה בדרך צחות בלבד. אך הנמשל מובן שלפעמים לומדים ליקוטי מהר"ן או גמרא וכדומה עם פירוש והגם שמבינים את השקלא וטריא אך לא יודעים איך הגיעו לזה, וחלילה שיארע כזאת בגמרא או בליקוטי מהר"ן.

המנחה הרה"ח ר' ראובן שיף: סיכום הדברים: בלימוד הבקיות אם בחור רוצה ללמוד במהירות את הליקוטי מהר"ן יכול ללמוד עם המפרשים, ואולם ר' מרדכי שלום הוסיף נקודה חשובה שגם אז צריך לידע את מהלך ומוצא הביאורים. אבל בלימוד העיון כל שאלה היא מפתח ועוזרת למצוא תירוץ ומהלכים שנוגעים אליו בעצמו, יותר ממה שמתבאר בספרי בני זמנינו.

ה'עיין' - מה הוא

ר' שלום: התשובה משתנה משואל לשואל, אם ראש חבורה ומשפיע שואל זאת או בחור שואל, וגם כלפי בחורים עצמם תלוי אם זה בחור בישיבה קטנה או בחור בישיבה גדולה [יש מציאות של בחור בישיבה גדולה שהוא כמו בחור בישיבה קטנה וכן להיפך בחור בישיבה קטנה שהוא בר דעת כבחור בישיבה גדולה], על לכן נדבר באופן כללי:

עיקר לימוד העיון הוא להבין טוב באמת את

פירוש משלו. רבינו הק' הוא ראש בני ישראל והוא הרי של כל יהודי, ולכן אפי' שהכוונה האמיתית של תורות רבינו היא תישאר נעלמת אמנם מוהר"ת כותב הרבה במכתביו שהתורות של הרב'ה מתחדשים לכל אדם ובכל עת, ולכן בכל דור יש לו פירוש משלו, ועל כן כל 'שאלה' הוא בעצם מתנה ולא כדאי לאבד את המתנה עם תשובה מיידית בספרי עזר, וגם כשמצאים תשובה בספר מסוים זה עוזר לו להתקדם בלימוד, השאלה צריכה להישאר.

חשוב להבהיר ולחדד, שכל האמור, הוא לגבי ספרי עזר בני זמנינו, אבל בודאי היסודות של רבי נתן והרב מטשהערין וכו' שהושרשו בהבנת התורה, הם לנו לעיניים, ואנחנו לומדים את התורות רק לפי הכיוון והדרך שהם התוו לנו.

ר' שלום: כל מה שדובר הוא דברי אלקים חיים, אוסיף נקודת הבהרה אחת, שכל מה שנאמר עד עכשיו זה בלימוד העיון, אבל בלימוד הבקיות אדרבה ברגע שזה עוזר לו להמשיך הלאה זה טוב, כי הרבי הרי רצה שיהיה לנו סדר של לימוד במהירות, וכשלומדים במהירות אם יש ספרים שעוזרים לזה בודאי כדאי להשתמש בהם ולהמשיך הלאה. וזה לא דומה לשאלה האם כדאי לבחור ללמד גמרא עם ספרי עזר כמתיבתא וכוד' או לא? כי לימוד גמרא בחור שלומד בישיבה בדרך כלל מסוגל להבין לבד בלימוד עצמי, ואם ירגיל עצמו ללמוד עם ספרי עזר אלו לעולם לא יוכל ללמוד מבלעדיהם, מה שאין כן הספר ליקוטי מהר"ן בו נמצא עניינים עמוקים ולא יוכל להשיגם לבד, ולכן בלימוד הבקיות - אין סיבה להימנע להסתייע בספרי עזר אמיתיים, אבל בלימוד העיון כבר שמענו דברים ברורים שבודאי כדאי בעיקר לייגע את עצמו לבד.

ר' בנימין זאב: התשובה על כך היא קצת מורכבת, כי תלוי איזה שאלה מתעוררת בלימוד, יש לפעמים שאלה שבאה מחוסר ידיעות וכללים בסיסיים ובודאי יש ספרי עזר טובים שאפשר להיעזר בהם, ולדוגמא השאלה שנשאלה מקודם, אם ישנו ספר שמסביר היטב מה פירוש 'בחינת', בודאי שכדאי לעיין בזה וכך יוכל להמשיך הלאה, כי הרי אי אפשר להמשיך ללמוד בלי לדעת מהו המושג בחינת. אבל לפעמים יש שאלות שהם יותר עמוקות בהבנה ויותר במשמעות, שצריכים להמתין ולשמר את השאלה בצד כי היא יכולה להיות מפתח להבנת התורה ולמציאת המשמעות האמיתית העמוקה של התורה. לדוגמא: בתורה א' - הרבי אומר שם שספינה זה בחינת חן וחשיבות, ולכאורה מתעוררת השאלה מדוע נמשל החן והחשיבות דוקא לספינה, חזק אכן שאלה יפה וטובה, ובאם נחפש במפרשים ניתן למצוא הרבה תירוץ לשאלה הזאת, אבל אליבא דאמת כדאי ונכון לשמור את השאלה הזאת בלב, כי בהתבוננות בשאלה זו מסתתר בעצם המפתח למצוא את המשמעות העמוקה שבתורה. צריכים לדעת כשמתעוררת שאלה וקושיא זה גורם לחיפוש עמוק יותר, וכך יוכל למצוא את מהלך התורה לעומק, כי יש לו סקרנות למצוא מהלך ותירוץ לזה, וכאשר הוא יהיה מרוכז בהבנת התורה יוכל למצוא תירוץ לשאלה, והרבה פעמים יותר מתירוץ אחד.

על כן אי אפשר לומר בהחלטיות שלא לפתוח ספרי עזר, אבל מאידך, לעיתים חבל להפסיד את החיפוש ולהסתפק בתירוץ המובא באותו ספר, אלא רצוי שישמור את השאלה בצד, כי יתכן שימצא עוד משמעות ומהלכים. הרבי הרי אמר שהתורה שלו הוא כלליות גדול מאד, ואפשר לומר שיש שישים ריבוא פירושים בכל תורה של רבינו הק' כנגד שישים ריבוא ישראל. כי כל אחד יש לו

הפשט, וכל דיבור וראיה שרבינו מביא וכפי שמוהר"ת כותב בהקדמה לליקוטי מוהר"ן שלפעמים הרבי כותב שלש פעמים כי, כי, וכשלומומים את התורה במהירות זה נראה כמו טעם אחד, אבל כשלומומים בעין רואים איך שזה מתחלק לשלש ראיות נפרדות, וזה הפשט הפשוט של תחילת לימוד העיון. וכך זה אמור גם בלימוד גמרא עיקר העיון בתחילת הדרך הוא להבין טוב את סברת הענין ולא להשלות את עצמו, כי אם קוראים את הגמרא בשטחיות יתכן שמבינים אבל זה עדיין לא בהיר ובלי הבנה טובה, אך בלימוד העיון צריכים הרבה לעמול להסביר לעצמו אם זה התירוץ א"כ מה היה ההוא אמנא, ואיך היה אפשר לחשוב אחרת, וזה השלב הראשון של עיון - לא להסתפק בהבנה שטחית.

אכן כלפי בחורים מבוגרים יותר העיון הוא כפי הכללים של העיון בליקוטי מוהר"ן שמבואר בדברי מוהר"ת וביותר אצל רבי אברהם ב"ר נחמן. אתן דוגמא אחת לכללי העיון: כשהרבי מביא ראיה מפסוק, השלב הראשון של העיון - הוא להבין טוב מה הראי' משם, אך השלב השני של העיון הוא להתבונן האם הדרש של רבינו הוא כפי הפשט הפשוט או לא, ואולם בשלב ההתחלה אין להיכנס לחקירות כגון אלו.

וכך הוא לגבי הקשרים של התורה, שהשלב הראשון של 'עיון' הוא להבין היטב היטב איך מקושר הנושא הראשון לנושא השני, והשלב השני של העיון הוא להבין את עומק הקשרים בין הנושא הראשון לנושא השני, וכמה שמתעמקים בזה רואים יותר ויותר עמקות הקשרים. אך בהתחלה צריכים להבין טוב איך זה מקושר בפשטות.

עוד נקודה חשובה בחלק לימוד העיון, הוא להוציא עצות, ומוהר"ת מבאר זאת בארוכה בהלכות שלוחין ה', שעיקר התיקון לחפש את הצדיק הוא לבקש ולחפש ולסלסל ולפלפל עד שיזכה לאמיתות העצה, הרי שכדי למצוא את העצות צריכים מקודם לבקש לחפש לפלפל ולסלסל. וגם בזה משתנה מאחד לחבירו, בתחילת הדרך לא כדאי לחפש עצות חדשות שאינם מבוארים בפירוש, רק להבין טוב את העצה המבואר בפירוש, לנסות לחשוב איך מקיים זאת למעשה, זה תחילת הדרך בעיון לחפש איך אני מקיים זאת, ובהמשך כשלומומים בעיון היטיב ניתן למצוא עצות שאינן כותב בפירוש [עצות חדשות], עד כדי כך שמוהר"ת כותב בהקדמת קיצור ליקוטי מוהר"ן, שאין שום דבר בעולם שלא ניתן למצוא עיצה על פי התורות של ליקוטי מוהר"ן, ואם לומדים בעיון מוצאים עצות להלל, אבל בתחילת הדרך בפרט בחור בישיבה קטנה כדאי מקודם להבין היטיב את עצות הכתובים בפירוש.

ר' בנימין זאב: בלימוד העיון יש הרבה מדרגות, אולם ההתחלה הוא כמו שכבר החכר שראשית כל צריך ללמוד בשימת לב

ולא כהולך על גבי גחלים, ובעיקר להתאמץ להבין את הראיות, וכן את קשרי התורה, שעל זה יש תיאור נפלא בחיי מוהר"ן (שפ"ט) איך מתקשר כל סעיף וסעיף, ובשלב זה צריכים להבין היטב קודם מה כתוב בסעיף, ואיך קשור הסעיף השני לסעיף הראשון - לקשר באופן פשוט את התורה, וזה נקרא ההתחלה של לימוד העיון, וכמו שבכל דבר יש מדרגות עד אין קץ, וכפי שמוהר"ת כותב שבתורות של רבינו הק' יש עמקות לפנים מעמקות עד אין קץ, אך בכל זאת יש גם התחלה של לימוד העיון.

יש עוד נקודה חשובה שהיא הקדמה נחוצה לכל מי שמבקש לבוא בשערי העיון בתורות רבינו: זה שניתן לנו רשות ללמוד ליקוטי מוהר"ן בעיון הוא בעצם חידוש גדול, אילולי שציווה רבינו הק' על כך לא היה לנו

דרכנו 'בדרך פלפול וסברא'. כשיודעים זאת כל הגישה לעיון משתנה, וכדאי לזכור זאת בתחילת העיון, שעצם העיון בדברים כה נעלמים ונשגבים הוא חידוש ומתנה גדולה מרבינו הק', שניתן לשאול שאלה ולענות. כך צריכים לבוא לעיון עם 'מחיצה' של אמונה גדולה, כמבואר בליקוטי מוהר"ן רבות על הפסוק 'במפלא ממך אל תדרוש'.

והנה בלימוד הנגלה אנו יודעים שעיקר העמל והעיון הוא להבין כל דבר עד הסוף ושיתיישב על השכל, אך בלימוד הליקוטי מוהר"ן שהמדובר בהשגות אלקות ממש, שרבינו הק' השיג במקום שהשיג שבפסוק זה כתוב שהחכמה הוא הראשית ולכן הוא הבכורה, וזה הפירוש הפנימי של הפסוק, ועל אף שהפירוש הפשוט נראה אחרת, וכפי הכללים צריכים לעיין איך מסתדר הפשט עם המשמעות עמוקה, עם כל זה צריך לזכור ולבוא עם אמונה שהם דברים גבוהים וקדושים מאוד, ולמרות שניתן לנו רשות לשאול ולחפש, אבל הכל עומד על יסוד של 'אמונה', וזה צריך ללוות את כל לימוד העיון.

ר' מרדכי שלום: כהשלמה אוסיף לשאלה הקודמת דברים וכללי לימוד שהם לעובדא ולמעשה.

שמענו כאן עד עכשיו שיש הרבה מדרגות בלימוד העיון, יש את העיון שמתאים לבחור בישיבה קטנה, ויש את העיון של ראב"ן עם כל הכללים. כמו כן הזכיר ר' שלום ש'כ"ל זה מילת מפתח להבין בספר ליקוטי מוהר"ן, ומזכר רבות בכל תורה ותורה, וכל 'כ"ל' משמש בד' לשונות כידוע, וכך הוא בליקוטי מוהר"ן כל 'כ"ל' הוא או ראיה או נתינת טעם, וצריכים להבין באיזה 'כ"ל' מדובר כאן, וכך אני מלמד בחורים צעירים, וזה פותח את כל צורת העיון, כל 'כ"ל' לחשוב האם הוא ראיה או נתינת טעם, וזה נחוץ לידע עוד הרבה לפני הח"י כללים, זה פשוט הבנת הנקרא, בפרט אצל בחורים צעירים בישיבה קטנה זה ממש מוכרח - לעצור בכל 'כ"ל' ולנסות להבין האם זה 'נימוק' או 'ראיה' או 'הסבר' או עוד בחינה או עצה טובה.

עוד נקודה ששייך לבחורים בתחילת דרכם. כידוע כל תלמיד ישיבה אחרי זמן חורף ארוך יש לו כמה דפי גמרא שיודע את השקלא וטריא בעל פה, כמו כן כל אחד לפי דרגתו, ואחד המרבה ואחד הממעט אבל כמעט כל אחד יודע לחזור מספר דפים שקלא וטריא בעל פה. ואולם אם נשאל כמה בחורים יכולים לחזור על שקלא וטריא של תורה אחת בליקוטי מוהר"ן מתחילתו ועד סופו, ולא מדובר על תורות גדולות כמו בליקוטי תנינא, אלא אפילו תורה ממוצעת, לא נמצא הרבה שיכולים... אני נפגש עם זה הרבה, ואחת הסיבות לכך שמתחילים ללמוד בעיון ומיד רצים גבוה כמו שהאריכו לפני זה, ויש כאלה שמיד מתחילים לומר חידושים והשוואות עוד קודם שיודע היטיב את בנין התורה.

על כן העצה היעוצה היא ללמוד את התורה לפחות חמש עד שבע פעמים, לא לחזור סתם אלא ללמוד בבקיאיות ובהבנה היטיב מראש ועד סוף, ולסכם את התורה בדיוק כפי שמסכמים בלימוד הגמרא, שבתחילה מסכמים את המשא ומתן של הסוגיא, ואם יש תוספות שמוסיף עוד מושגים חדשים, אזי קודם מתמקדים רק בסוגית הגמרא, ורק לאחר מכן מצרפים את המושגים של תוס'. כן הדבר בליקוטי מוהר"ן, בתחילה יש ללמוד את הנושאים כפי סדר התורה, עד שיהיו סדורים לפניו, ובהמשך יוכל לפתוח את הנושאים להבין כל מושג לאשורו.

כדוגמה ומשל אפשר להביא ממה שלמדו כעת בעמוד היומי תורה נ"ט, שם מובאים נושאים עמוקים כגון 'עיוגולא וריבועא', אזי לא להתעכב בתחילת לימוד התורה להבין מיד מה זה המושג 'עיוגולא' ומה זה 'ריבועא' ואיך זה קשור למשפט וכו', אלא לחזור לעצמו שיש בחינה שנקראת 'עיוגולא' ואלו הנפשות שמקרב אליו וכו', פשוט לחזור על המושגים בשקלא וטריא של התורה מתחילתו ועד סופו, ולסכם מה כתוב באות א', כמה

נקודות מובא בו, כמה ראיות כמה טעמים, כמה פסוקים מובא באות הוה, וכך אות ב' כמה נקודות כתוב בו וכו', וכך עד סוף התורה שידע לחזור זאת במחשבתו אפילו שעדיין לא מבין את הדברים באר היטיב. וכמון כן אין מן הצורך לחזור על לשונות הפסוקים כי גם זה יכול להכביד ולבלבל את הלימוד, אלא בעיקר להתמקד בחזרה על היסודות והנושאים שכתובים בתורה, בכל סעיף שבה, ולאחר מכן יחזור שקלא וטריא על הראיות.

ר' ראובן שיף: אחזור בתמציתיות על דברי ר' מרדכי שלום, ישנם הרבה מושגים בליקוטי מוהר"ן שלא ניתן להבינם בראשית הלימוד, ואין להיבהל מכך שלא מבינים תיכף ומיד, אלא דבר ראשון לקרוא מה כתוב פה בתורה. זה דומה לשיטה של בריסק בלימוד הגמרא שלפני ששואלים 'למה' צריכים לדעת טוב קודם 'מה' כתוב פה, ורק אחר כך אפשר לשאול 'למה', כן הדבר בליקוטי מוהר"ן, וכגון כשכתוב 'מלכות' שע"י מלכות מקבלים את האור השכל (תורה א'), אזי אפילו שלא יודעים מה זה מלכות, צריך קודם לשנן לעצמו שיש מושג כזה שנקרא 'מלכות' וע"י המלכות הזאת

מקבלים את האור השכל. ניתן לומר שדבר זה שלא מבינים מיד את המושגים בליקוטי מוהר"ן, הוא אחד המניעות הגדולות לבחורים, כי הוא פתוח ליקוטי מוהר"ן ועל הסעיף הראשון הוא נתקל בשלושה מושגים שהוא לא מבין אותם, או שהוא מבין קצת אבל מעומעם, וזה מחליש את הדעת. על הדרך הרצויה היא לא לנסות להבין את הדבר מיד, אלא בהתחלה לחזור על כך שיש מושג כזה הנקרא 'השכל שיש בכל דבר', מה זה אומר לי למעשה? עדיין אינני יודע, ולאחר שידע את כל מהלך ובנין התורה, שכן בכל תורה יש מהלך שלם איך הוא בנוי, יוכל להמשיך להעמיק מיניה וביה של התורה ולהבין את המושג לאשורו, בפרט כממשיכים ומעיינים בליקוטי הלכות שמבאר את הדברים לעובדה ולמעשה, אבל השלב הראשון כאמור הוא קודם לדעת ולחזור על כל מהלך התורה בפשטות אפילו מבלי שמבין את הדבר היטב. ודרך לימוד זה מתאים ורצוי לכולם החל מבחור בשיעור א' בשיבה קטנה ועד לאברך גדול בשנים, לחזור על מושגי התורה כסדר ולאחר מכן להתבונן בהבנתם וקישורם זה בזה.

”על לבם יכתבנה”

איך לחיות את התורה בכל תהלוכות החיים

כידוע כל תורה ותורה כלולה מכל המדרגות מריש דרגין עד סוף דרגין, וכל אחד כפי מדריגתו בכל מצב שהוא יכול לקבל עצות ורפואות לנפשו, והשאלה היא איך מוציאים בתורה עצות השייכים לכל אחד באופן אישי, וכיצד הדרך לחיות עם התורה בכל תהלוכות החיים גם בעניני דרך ארץ כאכילה ומשא ומתן וכדו' על אף שלא נזכר להדיא בתורה מעניינים אלו, ובמילים פשוטות: איך ניתן להוריד ולהפשיט את הדברים הגבוהים לחיי המעשה.

ר' שלום: נראה לי שעבור בחורים צעירים בני שלוש עשרה ארבע עשרה זה עדיין דבר שלמעלה ממדרגתם למצוא את הנקודה השייכת אליהם בפרטיות, בחור בגיל זה צריך ללמוד ולקיים את מה שכתוב. מוהר"ן כתב בהקדמה לליקוטי מוהר"ן שלושה דברים וז"ל: "כל כוונתו היה רק שנשתדל להבין העבודות והעצות היוצאים מכל תורה ותורה, ושנבקש מהשי"ת ונשתטח לפניו יתברך, ונשתדל לקיים ככל הכתוב בהם בפשיטות, וכל תורה יש בהם עצות נפלאות שיראה הרואה בעיניו אם יראה בהם באמת לאמיתו". ואכן רבי נתן כתב שכל תורה יש בה מלא עצות, אבל לא ניתן למצוא זאת ברגע אחד, כדי להבין ולמצוא עצות על כל דבר, זה בא רק בשלב שכל ההלוך ילך של האדם הוא בהתורה, ועוסק בה בעיון עמוק, ומבין את כל ההיקף של התורה ואת

נתן אומר שצריכים למצוא בתורה עצות לכל דבר, שלכאורה בפשטות היה נראה שצריך שימצא בפנים התורה עצה מה הוא צריך בדיוק לעשות כשיש לו למשל בעיה עם המשגיח או עם החברותא, אבל בודאי לא זאת הכוונה, הרעיון למצוא עצות לכל דבר, הוא בעיקר למצוא קרבת ודבקות בהשי"ת גם בתוך החסרונות שלי - וזה אפשר למצוא תמיד, אפילו בתחילת הדרך. יש לשון של מוהר"ן ב'עלים לתרופה' (מכתב ב) שכתוב 'שנזכה למצוא בהם איזה השגה או פירוש המביאה לידי מעשה', מה הכוונה השגה המביאה לידי מעשה? שנבין אחרת את השייכות שלנו עם השי"ת, שנבין אחרת מהו פחד מעבירה, שנבין הכל באור חדש, שאחרי הלימוד אבין את עבודת ה' באור אחר לגמרי, וממילא זה מביא לידי מעשה, הלימוד

כל המושגים וקישורם יחד, ואחרי זה אפשר לסלסל ולפלפל ולראות איך שהרבי התכוין לעוד ועוד דברים ולמצוא שם הכל. אבל בחורים בתחילת דרכם, עדיין הם אינם ברי הכי, רק צריכים ללמוד בפשטות את מה שכתוב ולקיים. ואם הוא כבר בחור מבוגר יותר או אברך שמונה ושקוע בתורה ולומד בעיון גדול, ושואל איך אפשר לחבר את התורה למהלך החיים, כבר הוזכר הלשון של מוהר"ן בהלכות שלוחין ה': 'לחפש ולבקש לפלפל ולסלסל בתורתו עד שיזכה לאמיתות עמקות עצותיו הקדושים', וזה תלוי בהרבה התבוננות והבנה, וכל אחד לפי הידיעה שלו ולפי כח העיון שלו כך יוכל למצוא את עצמו, ולמצוא עוד דברים הרבה שהרבי אינו מדבר מהם בפירוש. כדאי לחדד את הנקודה הזאת, מה שרבי

והחיפוש הזה משנה את כל מהות המעשים, וזה אפשר למצוא גם בתחילת הדרך.

יש שיחה בשיחות הר"ן (כז) שהגם שצריך להיות זריז מאד בעבודת ה' אף על פי כן 'אל יהיה נבהל לקיים הכל'. רבינו אכן אומר שבאם ילמדו ליקוטי מוהר"ן ימצאו עצות לכל, וימצאו הדרכות וכו' וכו', אבל לא צריכים לחפש לראות את זה בתחילת הדרך, זה דבר שמגיע מאיליו, האדם צריך ללמוד את התורות היטב ולעשות מהתורות תפלות ואז יראה לבסוף איך התורות מדברים אליו, ובעיקר יראה איך התורה מביאה להתקרבות חדשה ומאירה להשי"ת, וזה ממילא יבוא לידי ביטוי בכל שטחי החיים.

ר' מרדכי שלום: אותם מילים ששמענו עכשיו אחזור עליהם באותיות אחרות.

שמענו עכשיו שלמצוא עצות בפרטיות על הבעיה או המצוקה שנמצאים בה בתוך התורה שלומדים והולכים בה על זה צריכים עיון גדול מאד ולימוד עם הכללים בהיקף גדול. ואמנם צריך לציין שאכן התורות של הרבי הם שונים בתכלית מספרים אחרים, הם מאוד כלליים וכמעט ואינם מתייחסים לעניינים פרטיים. יש ספרים קדושים שמייחדים פרק מיוחד על הענין של לא לדבר בתפילה, ואכן 'לא לדבר בתפילה' זה עבודה פרטית ומעלתה גדולה מאד, אך כמוכן ופשוט שבשעה שאני יושב ליד השולחן לאכול ויש ניסיונות של תאוות אכילה לא ניתן להתחזק ממה שכתוב בספר על זהירות מלדבר בתפלה, כי האכילה אינה תפלה ואין להם שום קשר ישיר. אבל בתורות של רבינו הענין הוא אחר לגמרי - כל מה שרבינו הק' מדבר הם 'עבודות כלליות'. למשל בתורה ל"ו כל בעיה ונסיון שקיים בעולם זה נכלל הרי באחד מע' לשון של אחד מע' אומות, ובאופן כללי אפשר למצוא את עצמו בכל תורה.

ועכשיו באנו לעוד נקודה יסודית בענין זה - שבאם לומדים תורה ורוצים להתחזק בנושא מסוים ולא מוצאים את זה בתורה להדיא, העצה לזה הוא 'תפילה'. צריכים לדעת שיש מפתחות שאינם נפתחים אלא רק עם התבודדות, רק עם ליקוטי תפילות, ובאמת היש פירוש יותר טוב לתורה מליקוטי תפילות? כשאומרים את התפלה על זה פעם פעמיים, רואים איך בכל תפילה רבי נתן נכנס לכל הפינות, ועם הזמן יתחיל לשים לב איך שהדבר הנוגע ללבו קשור לנקודה זו של התורה או לנקודה אחרת, אותו דבר יבחין בעת ההתבודדות.

ובעצם דבר זה שייך לחלק ה'עיון' בליקוטי מוהר"ן - כלומר, להבין במה ניתן להתחזק עם התורה לפי הדרגה שנמצאים בה, זה חלק שקשור לחלק העיון, אבל לא עיון השכל אלא התבוננות הלב, שזה בא לא כשלומדים עם החברותא ליקוטי מוהר"ן רק כשחושבים ומתבוננים בשעת ההתבודדות.

יאמר ברורות: אין מנוס - אי אפשר ללמוד ולהבין ליקוטי מוהר"ן רק כלימוד תורה גרידא במנותק מהתפילה, כי אז באמת מתעוררת השאלה - איך מוציאים את עצמם בתורה. באם לומדים את התורה ובהתבודדות עוסקים לדבר דברים שלא שייך לתורה, אין דרך שהתורה תכנס ללב ולחיים, ואז נשאר התורה רק כחכמה בלבד. הרבי הרי לימד אותנו איך עושים 'לעובדא ולמעשה', וזה רק ע"י התבודדות וליקוטי תפילות - להגיד את התפילה פעם אחרי פעם. הולכים כעת עם תורה ל"ו, והרי מסופר על החסיד ר' שמואל שפירא ז"ל שידע את התפלה שעל זה בעל פה. וכך צריך להיות בכל תורה.

בנוסף ובהמשך להאמור גם את זה צריך

**צריך לשאול
בהתבודדות: רבש"ע
למדתי תורה שכך וכך
נאמר בה, מה זה קשור
אלי, אני לא מרגיש שזה
קשור אלי, עצם השאלה
ששואלים את השי"ת,
זה בעצמו מביא סייעתא
דשמיא שהשי"ת פותח
ומאיר את עיניו**

לשאול בהתבודדות: רבש"ע למדתי תורה שכך וכך נאמר בה, מה זה קשור אלי, אני לא מרגיש שזה קשור אלי, עצם השאלה ששואלים את השי"ת, זה בעצמו מביא סייעתא דשמיא שהשי"ת פותח ומאיר את עיניו, אני יכול להעיד שזה היה אצלי בלי שיעור, ובפרט בתחילת הדרך שמתחילין תורה חדשה, והעניינים עדיין מאד טריים, ושאלתי בהתבודדות איך אני אמור להתחבר עם התורה הזאת, זה הרי לא הנסיון שלי עכשיו, וכשעושים התבודדות על זה פתאום ה' מאיר שבדיוק התורה הזאת שייך אלי עכשיו, אבל אלו דברים שלא באים בשעה שלומד עם חברותא אלא רק כשמתייחד בינו לבין קונו,

וזה הדרך ללמוד איך למצוא את עצמו.

ר' בנימין זאב: רק להוסיף נקודה אחת, הבחורים ששואלים את השאלות מן הסוג הזה, בדרך כלל אלו בעלי נפש שיש להם איזה נקודה בוערת וקרובה ללבם, ורוצים למצוא איפוא הרבי מדבר מנקודתם זו, והנה בעצם היכן האדם בכלל מוצא את הנקודה שלו, ממתו וממי בכלל יש לו נקודה, ואת זה רבינו הק' אומר בתורה ל"ד, שיש לכל אחד נקודה שאין בחבירו, כל אחד יש בו דבר יקר כמו שמפורש שם בתורה, והדרך למצוא ולפתח את הנקודה הוא רק 'בינו לבין קונו', וכן בתורה ע"ג תניינא אומר רבינו הק' שרק דוד המלך והתהילים יכולים להוביל את האדם לאות והשער השייך לו.

ידוע שמצד הבחינה של 'תורה' הרי כל דבר בתורה מחייב את כולם בשווה, השולחן ערוך מחייב את כל אחד באופן שווה לקיים את כל ההלכות, אבל איך לקיים זה עם איזה אמונה ואהבה ויראה וכו' זה כבר אצל כל אחד באופן אחר לגמרי, וזה הענין של ההתבודדות, שם כל אחד מברר את הנקודה הפרטית שלו בקיום התורה.

שמעתי פעם דיבור בענין זה, רבינו הק' אומר בשיחות הר"ן: 'אשרי מי שזוכה לאכול כמה פרקים משניות ולשתות כמה פרקי תהילים', רואים שתורה נמשל לאכילה, ותהילים נמשל לשתיה, והנה, מבואר בדברי חז"ל שישנו הבדל גדול בין אכילה לשתיה, שבאכילה השיעור שמיישב דעתו של אדם [לענין תענית] שווה לכולם, כי בין עוג מלך הבשן ובין ננס קטן, כשאוכלים ככותבת מתיישבת דעתם, לעומת זה בשתיה זה השיעור של מלא לוגמיו משתנה אצל כל אחד לפי לוגמיו שלו, עד שנהיה אצלו 'כוסו ריהו'. וכך הוא לגבי תורה ותפילה, שבתפלה [שתיה] שם זה כל אחד לפום שיעורא דיליה, כי שם מתבררת הנקודה המיוחדת של כל אחד.

אם ליקוטי מוהר"ן נותר רק 'תורה' לבד קשה להתחבר לזה מהנקודה הפרטית ולמצוא את העצות השייכים אליו דייקא, אבל ברגע שלוקחים את התורה ומנסים לשיח את לבו להשי"ת לפי העניינים שלמד בתורה, ובפשיטות לפי מדרגתו מספר להשי"ת שהרבי אומר כך וכך ואני עובר עלי כך וכך, לאט לאט נפתח לו לבו, ואזי כל התורה נהית כמו שר' נתן כותב בהלכות ראש חודש ה' שלעתיד לבוא יהיה: 'ועל לבם יכתבנה' שהתורה תהיה חקוקה על לבות בני", וזה באמת המכוון שהרבי רוצה להביא אותנו. אבל צריכין לזכור את מקומינו, ואי אפשר לקפוץ בבת אחת, אל תהא נבהל - אי אפשר לדחוק את השעה ושום דבר לא בא מרגע לרגע, זה נקודה שהאדם צריך לברר כל החיים, כמו שהרבי אומר בתורה ל"ד שכל יום יש בו נקודה מיוחדת - זה עבודת חיים ולא שייך להשיגה

בבת אחת, אבל בוודאי צריכים ללכת בדרך הזה לאט לאט, עד שיהיה נעשה מזה ספר - 'על לבם יכתבנה'.

בימי בחורתי שמעתי רבות בשם הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א, שהפירוש הכי טוב

על ליקוטי מוהר"ן - להבין את הפירוש הפשוט זה לומר את התפלה שעליה, כשאומרים את התפלה אפשר להבין מה הרבי רוצה למעשה שנעשה, ושוב זה מה ששייך לכל אחד בכלליות, אבל בהתבודדות אפשר למצוא עוד

יותר ויותר עומק, יותר שייכות פנימית, שיהיה שייך אלי ממש, עד שיחוש שהליקוטי מוהר"ן הוא הספר האישי שלו, וכך חשו כל הברסלבר חסידים שהלכו והתבודדו עם התורות שזה הספר שלהם, ספר שנכתב על לוח ליבם.

אשרי תמימי דרך החולכים בתורת ה' האם שייך הליכה ללא עיון והבנה בתורה

האם יש הבדל וחילוק בין ההליכה עם התורה לבין לימוד התורה בעיון?

ר' בנימין זאב: בשיחות של רבינו מובא שרבינו הק' חפץ מאד שנלמד את התורות בעיון, ואמר שמצוה גדולה ללמוד בספרו הרבה, ואפשר להיות נעשה בעל מח גדול על ידי ספרו, והרבה דברים שרבינו הק' הפליג ואמר שאפשר לזכות על ידי זה, והרבי רצה שיהיה שני שיעורים אחד בעיון ושיעור אחד בבקיאות, ויש שיחה מפורשת שהרבי אמר לרבי אהרן 'דער רב' למה אין אתה מחפש איזה שאלה ואחר כך מחפש איזה תירוץ, אם כן יש כאן הדרכה והוראה ברורה מרבינו ללמוד ליקוטי מוהר"ן בעיון.

ומצד שני ישנם את השיחות של ההליכה עם התורה, שרבינו גילה דעתו ורצונו והראה לנו דרך שהתורות שלו הם תורות כאלו שאפשר ללכת איתם, והרבי אמר שיהיו אנשים שיתפללו וילמדו עם התורות שלו, והרבי עצמו גילה לנו שזה באמת מקיף את כל שטחי החיים של כל אחד.

ובאמת עניינים אלו של לימוד בעיון והליכה עם תורות, הם לכאורה שני דברים שונים, שהרי אפשר ללמוד בעיון להקשות ולתרוץ אבל כלל לא ללכת ולחיות עם התורות, אבל מאידך הליכה עם תורות ללא לעיין בהם כמעט ולא שייך, כי הליכה הרי

הרבי גילה לנו שזה מקיף את כל החיים ואיך שייך הליכה מבלי להגות ולעיין ולהבין בה. יכולים לקחת כזה הנהגה ללמוד את התורה ולומר עליה את התפלה במשך 40 יום וזה יהיה געוואלדיג, אבל אין זה עדיין הליכה, הרבי הסביר בפירוש מהו הליכה - הליכה פירושו לחבר את כל החיים עם התורה, ואיך אפשר להיות מחובר הרי לא כתוב בפירוש בתורה את כל המעברים ומציאות החיים שלי, ולכן בוודאי אי אפשר לחבר את כל החיים כי אם על ידי לימוד העיון.

אך איזה סוג עיון מוכרח כדי שיהיה נקרא הליכה, וכמה עיון שייך לכל אחד, זה כבר דובר והתבאר הרבה עד עכשיו. אבל יש עיון הכרחי שדרוש בכדי לקיים מה שהרבי אומר זה על ידי 'סלסול', 'בקשה', 'חיפוש' בקשרי התורה יחד עם הרבה התבודדות וכל הדרכים שגילו לנו איך לחבר את התורה לחיים שלנו.

סיכום הענין: יש את לימוד העיון, ויש העבודה של הליכה עם התורה, ועבודה זו מוכרחת לקצת עיון ולא שייך אחרת, ובצורה של העיון ישנם מדריגות בלי שיעור, והמינימום הוא לחשוב לעומק התורה כל אחד לפי מדרגתו ולהשיח לפני השי"ת את המציאות שעובר לפי העניינים של התורה,

ואחרי קצת זמן שכבר הולך עם התורה המח כבר חושב לפי המהלך של התורה ומנסים לחבר את המציאות החיים לפי התורה, מכאן ואילך מתחיל ענין הנקרא ללכת עם תורה, ואין לזה גבול אפשר יותר ויותר עד אין סוף.

ר' שלום: אוסיף נקודה קטנה שאכן יש עיון בלי הליכה אבל אין הליכה בלא עיון, וזה ממש כך. אבל בכל זאת יש גם הליכה בלי ללכת בעיון, דהיינו אחרי שכבר למד את התורה בעיון כל אחד לפי מדרגתו, ומתחיל לילך ולהתפלל על התורה לעשות מהתורות תפלות ולהתבודד על זה, הזמן הזה של התפילה והתבודדות אינו זמן של העיון. יש כאלו שבזמן ההתבודדות שהולך עם תורה חושב חידושים חדשים על התורה, צריך לדעת שזה לא הזמן, השעה שהוא משיח את ליבו על התורה זה עכשיו מסקנת הדברים, וזה לא הזמן להרהר בעיון התורה.

קיצור הדברים: ההליכה התורה הוא המסקנה של כל מה שלמדתי בעיון לקיים את מה שלמדתי בעיון, ובזמן הקיום אסור לערבב את התחומים, אי אפשר בזמן שמתפלל להשי"ת ומשיח את לבו לחשוב על התורה בעיון זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד.

ונתתי לכם לב בשר

עיקר לימוד בעיון הוא במח, שחושב הלוך וחזור, והרי כידוע עיקר תורת רבינו הוא ענין 'והשבבות אל לבבך' כנרמז בשם 'ברס-ל"ב', אם כן איך לומדים את התורה בעיון מבלי לאבד את הלב, שלא יהיה חלילה 'לקנות חכמה ולב אין'?

אכן אפשר ללמוד את התורות ולהתפלל ולסלסל בהם ולמצוא מהלכים ולכתוב חידושים, ולמעשה לא נגע ולא פגע, זה לא

קירב אותו בכלל להשי"ת, ועל זה הרבי נתן לנו עצה לעשות מהתורות תפלות, וזה מענה ממש לשאלה זו, הרבי עצמו עונה לך תשובה,

צריך לקחת את התורה ולעשות מהם תפלות, לומר ליקוטי תפלות עוד פעם ועוד פעם, ושיהיה הרבה התבודדות על התורה, וכמו

שאמרנו לפני זה, אין דרך אחרת, זה הדרך, אם לומדים ליקוטי מוהר"ן מבלי לעסוק בליקוטי תפילות אם מעיינים בליקוטי מוהר"ן בלי להתבודד על זה, אזי בבירור ישאר רק חכמה ויאבד את הלב – על כן יחד עם העיון הרבי נתן לנו גם את העצה של התפלות וההתבודדות.

ר' שלום: אין ספק שבאם לומד בעיון ואינו מתפלל ומתבודד זה נשאר רק בגדר חכמה, והעצה היא תפלה. אבל יש בזה עוד נקודה דקה ועדינה, שבעצם הלימוד בעיון האמיתי חייב להביא לידי מעשה. לא מדובר על עיון פשוט של מי ששואל שאלה ומתרץ ובה נגמר הדבר. אלא העיון האמיתי כשלומדים כמו שצריך בעיון האמיתי כמו שלמדו אנשי הגדולים, וזה היה לימוד שהביא לידי מעשה. הספר ליקוטי מוהר"ן הרי הוא ספר מיוחד בעמקות שאין כדוגמתו, אבל יש בו גם התעוררות את הלב עצומה, כמו שרבי נתן כתב בהקדמה רשפי שלהבת אין שהוא מושך את הלב מאד להשי"ת. ואם לומד בעיון ואינו מגיע לזה יתכן שלימודו רחוק מדרך העיון הנכון. אחרי לימוד בעיון צריך להיות הרגשה חדשה באהבת וביראת ה' הרגשה חדשה שה' אוהב אותנו. רבי אברהם בר"ן כתב שמה שנאמר 'בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין', סגולה זו טובבת בעיקר על התורות של הרבי, וכמובן העיקר שזה יביא לידי מעשה. וכפי שמובא בשם האר"י הק' שהלימוד בעיון בכלל התורה משבר הקליפות, כך כשלומדים בעיון תורה היא משברת הקליפות ומעוררת ליבו לעבודת הבורא. כלל הדברים הלימוד האמיתי צריך להיות בכדי לקרב הלב אל המעיין שהעיון יהיה באופן שמקרב את הלב לה'.

ר' בנימין זאב: כדי שהלימוד חלילה לא יביא לידי 'לקנות חכמה ולב אין מומלץ מאד לכל בחור לעשות לעצמו סדר לחזור על השיחות ממעלת תורתו הקדושה של רבינו הק', שישים אל לבו שמדובר בהשגות אלוקות בתורות גבוהות מאד מאד, שהרבי הפליא והפליג במעלתם, אלו שיחות שצריכים ללוות את האדם כל היום ובפרט בשעת הלימוד, לזכור את מעלת תורתו וספריו, לדעת במה אנחנו נוגעים. מוהר"ן האריך בהקדמה לליקוטי מוהר"ן בכל כך הרבה לשונות המעוררים את הלב והאמונה לידע ולהודיע באלו תורות נשגבות אנחנו עוסקים, וזה דבר שנחוץ לכל לומד הן בחור או אברך יהיה אשר יהיה. גם כשלומדים ליקוטי מוהר"ן צריך לצייר לעצמו באיזה יראה נוראה ומסירות נפש עצומה נאמרו התורות.

ועוד נקודה יש לזכור כשמתעסקים בלימוד ליקוטי מוהר"ן, מי הוא שגילה ונתן

לנו את התורות הללו, ובעצם הוא גנוז שם, כי כמעט בכל התורות יש בפירוש ויש שברמז, מדבר מנפלאות מדרגות הצדיק להיכן זכה להגיע ולהשיג, וכל מה שאנחנו לומדים הוא כדי שיהיה לנו שייכות עם הרבי והצדיק הזה.

ישנה הקלטה מפורסמת מרבי שמואל הרויץ ז"ל, הקלטה נדירה אחת שנשארה ממנו, שהוא דיבר בחוהמ"ס ביום הילולא

יש לזכור כשמתעסקים בלימוד ליקוטי מוהר"ן, מי הוא שגילה ונתן לנו את התורות הללו, ובעצם הוא גנוז שם, כי כמעט בכל התורות יש בפירוש ויש שברמז, מדבר מנפלאות מדרגות הצדיק להיכן זכה להגיע ולהשיג, וכל מה שאנחנו לומדים הוא כדי שיהיה לנו שייכות עם הרבי והצדיק הזה

של רבינו הק', ושם הוא אומר הגדרה נפלאה, שצריך ללמוד ליקוטי מוהר"ן כמו שיהודי נכנס לסוכה. כשיהודי נכנס לסוכה בלילה הראשונה, הוא נכנס עם אמונה והרגשה שזה אטמוספירה אחרת, זה מקום קדוש, מקום של השראת השכינה, צילא דמהימנותא. כך כשלומדים את התורות של הרבי צריכים להרגיש שהתורות הללו הם אורות מקיפים עליונים [הוא מדבר לפי תורה כ"א, שהתורות של הרבי הם 'קדם', 'שפע אלקי' 'סוכה', נכנסים ללמוד ליקוטי מוהר"ן נכנסין לסוכה, הולכים ללמוד השגת המקיפים, הולכים ללמוד את מה שיש לרבי לומר לנו ממה ששמע היכן ששמע, וגילה לנו אותה

כאן. כשיש נקודת האמונה במה אנחנו נוגעים ואיזה צדיק גילה לנו את זה, זה שמירה מעולה שהעיון יהיה עיון טוב ונכון ויביא רק התקרבות להשי"ת.

אוסף מעשה קצר שקשור לכל מה שדברנו עד עכשיו, אני לא כל כך מדייק בפרטים אבל שמעתי את זה מאבי שליט"א, בעת שחזר מניחום אבליים אצל הרה"ח ר' בצלאל פרידמן בעת שישב שבעה על אביו החסיד ר' משה פרידמן ז"ל, ושח לנו מה שידידו ר' בצלאל סיפר שבעת שהתאשפז אביו בביה"ח בימים שלפני פסח, ראה עליו שהוא רגוע ומתכוון לפסח בשלות נפש, ושאל את אביו איך הוא מתכוון ליו"ט ולערוך את ליל הסדר בכזה מקום של חולין. הראה לו אביו שעל השידה שליד מיטת חליו מונח ליקוטי הלכות חלק ג', ואמר לו כשיש לי ליקוטי הלכות על הלכות פסח לא חסר לי מאומה. זה מעשה שמראה על יהודי שחי עם ספרי רבינו עם הדעת של רבינו, ממילא איפה שרק הוא נמצא יש לו את שמחת והארת היו"ט, יש לו את השי"ת, והוא חי עם רבי חי שמלווה אותו בכל מיני מצבים, וזה התכלית שצריך לשאוף להגיע אליה.

כל בחור יש לו רצון כששומע סיפור כזה הוא גם רוצה לזכות, שיהיה לו רבי כזה שיכול לתת כזה סוג פסח שלא משנה לו איפה הוא נמצא, תמיד יהיה לו רבי חי וחיות בספרים, כל אחד רוצה חיות ואמונה ברבי שלו, עכשיו יש לו הזדמנות, ליקח לידים את הספר הקדוש, ללמוד לפי מדרגתו, לנסות להבין את הפירוש הפשוט, ולקיים מה שנאמר בפירוש, ולהתפלל על זה, ולהתרגל להיות מחשבותיו משוטטות בדברי התורה כל היום, בשכבך ובקומך ובלכתך בדרך, מובטח לו שלאט לאט הרבי יהיה יותר ויותר חי בלבו, ואור 'פניו שכלו ונשמתו יהיה יותר ליכטיג ומאיר אצלו, ויזכה לחיות חיים טובים וארוכים באמת.

ר' מרדכי שלום: לסיום, כל מי שחפץ להתקרב לרבינו באמת מוכרח שיעבור עליו קשיים ומניעות, אין מצב שחסיד ברסלב נולד על מגש של זהב, אין דבר כזה ולא יהיה דבר כזה. כמו שאין דבר כזה ירא שמים מלידה, ואין מכין בתפלה מלידה, אין דבר כזה. כל דבר שבקדושה נקנה בעמל ויגיעה. הרי מדברים כאן אל בחורים שנולדו לתוך ברסלב, בחורים קדושים, בחורים של הרבי, מצד אחד אני מקנא בכם, לי לא היה לי את זה, אבל מאידך את המניעות של ברסלב מוכרח שיעבור גם עליכם. ואחד המניעות הוא לקחת ברצינות את הלימוד בספרי רבינו, יש על זה הרבה מניעות אבל צריך לדעת שכאן הוא השער להיכנס לחדר של רבינו הק'.

ניתן אולי לומר גם לגבי ה"ח"י כללים, אם לדורות הקודמים
היה את הכללים הללו היה להם ביטול הבחירה ממש...

בשבי"ל כל"ל
זדרכי העיזן
בליקוטי מוזהר"ן

שיחה מעמיקה מלאת תובנות
עם הרה"ח ר' דן בינדר שליט"א
מחברם של הספרים הנודעים
"מחנה דן" על תורות מהסה"ק
"ליקוטי מוהר"ן"

לליקוטי הלכות, אם כן מתעוררת שאלה פשוטה: אולי כדאי שינסה לתרץ בעצמו, ורק לאחר מכן ייגש לליקוטי הלכות?

ר' דן: לענ"ד גם זה לא כדאי. אמנם אפשר לנסות לתרץ מעצמו מתוך דברי וקשרי התורה, אבל זו דרך מאוד קשה ומורכבת לדמות דבר לדבר מעצמו בבירור אמיתי. על כן לדעתי כדאי לקבל תמיד את הכיוון של מוהר"ן, כלומר לראות את התירוץ ואת המהלך שלו, ומשם להרחיב ולפשט יותר ויותר, כל אחד לפי דרכו ודקדוקיו. מצד שני, אינני שולל שייתכן שיש כאלו שמסוגלים למצוא בעצמם, תירוצים מתוך הליקו"מ. והבוחר יבחר.

עוד דבר שחשוב לדעת: אחרי שלומדים את התורה היטב, והתעוררו קושיות וסתירות בפשט הכתוב, כדאי לעבור על עוד ספרים יקרים ונפלאים כמו: "פרפראות לחכמה", "ביאור הליקוטים", וכן "באבי הנחל", "מי הנחל". הפותחים מרחבים בהבנת התורה. [במאמר מוסגר יש לציין, שלספר "באבי הנחל" יש דרך מאוד מעניינת וייחודית].

כשלומדים את הספרים הללו, מתיישבים הרבה שאלות. ישנם כאלה הסבורים שהלימוד בספרים נוספים - מונע מלחשוב מהלכים נוספים. לפי הגישה הזו, לעולם לא נלמד ליקוטי מוהר"ן עם חברותא, שהרי ברגע שהחבר יגיד את הבנתו - מיד ייסתם לנו הראש ולא נוכל להביא את הבנה שלנו... אלא מה? כל אחד מבין שבלמוד עם חברותא, כל אחד מביע את הבנתו, דנים בדבר ביחד, מלבנים, מחדדים ומתוך כך מתקבלת בלעיתים רבות, בסוף הבנה חדשה ובהירה יותר. ואם כך בחברותא, כ"ש שאנו צריכים להקשיב למה שיש להקדמונים מאתנו לומר ולבאר.

העיון מתרחשת כאשר מוצאים היקשים ודקדוקים של השוואת מילים וכדומה. ולא כן הדבר. עיקר המטרה - להבין ולהשיג את פשטות דברי רבינו הק' רק שהדרך להבנה הנכונה - מתבצעת ע"י השוואת המילים. כאשר מגדירים היטב את היעד, קל יותר להתחבר לכל העניין הזה של השוואת לשונות ומילים.

כמו כן, חשוב מאוד לחשב ולהבין היטב את השתלשלות התורה, כלומר: להבין על ידי מה זוכים לזה, ומה מביא לעניין הזה. כאשר עושים סדר, מתעוררים על פי רוב שאלות מהותיות בהבנת התורה.

לדוגמא: בתורה ס"ב מובא שע"י התענית אפשר לזכות לכל הדברים שנאמרו שם, ואילו לאחר מכן מובא שהכל נעשה ע"י לימוד הפוסקים. נו, ישאל השואל: מה גורם את הכל, תענית או לימוד הפוסקים? כמובן שיש לכך תשובות רבות ואין כאן המקום להאריך. עיקר העניין הוא שזאת סוג שאלה שנשאלת, רק כאשר מנסים לסכם את כל המהלך של התורה.

באיזה שלב כדאי לגשת ללימוד הליקוטי הלכות שעל התורה?

ר' דן: אישית הנני סבור שלפני שלומדים את הליקוטי הלכות כדאי קודם ללמוד את התורה היטב, לנסות להבין כל מילה וכל פיסקה, ואז ממילא, אחרי ההתבוננות בסדר ובנין התורה - מתעוררות ללימוד אין ספור קושיות ותמיהות, לעיתים אף סתירות והיפוכים, וכך כאשר נגשים עם כל הקושיות והתמיהות ללימוד הספר ליקו"ה, הכל מקבל טעם אחר לגמרי. רואים איך מוהר"ן מתרץ כל כך הרבה קושיות נסתרות, פתאום כל שורה מליקוטי הלכות מקבלת משמעות אחרת לגמרי.

למעשה, כשיש קושיא בליקוטי מוהר"ן אזי התירוץ כבר נמצא במקיף של מוח האדם, אולם אם האדם לא מעורר את עצמו לקושיות המקיפים לתירוץ לא יגיעו מאליהם, הוא לעולם לא יכול לקבל תירוץ אם גם שאלה אין לו. על כן כשיש קושיא בליקוטי מוהר"ן ורק אח"כ לומדים את הליקוטי הלכות מגלים איך מוהר"ן בכמה מילים ספורות ובהבלעה מיישב כמה קושיות חזקות. זה ממש פלא פלאים. לעומת זאת, כאשר נגשים מיד לליקוטי הלכות, אפשר לקרוא כל קטע מאה פעמים, ולא להבין כיצד הדבר מתקשר ומיישב את הכתוב בליקוטי מוהר"ן.

אם יצאנו מתוך נקודת הנחה שיש ללמוד לעיין בעצמו, להתעורר לקושיות, ואז לגשת

כיום המושג יח"י כללים כבר נפוץ וידוע לכל בר בני רב שדרך על מפתן היכלות התורות שבספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן, התופעה המופלאה של ההליכה עם תורה והעיון שבה תופס חלקים נרחבים בכל קהילות ברסלב ומחוצה לה, אך לפני כחמישים שנה זה היה נחלת יחידי סגולה שרק מעט התודעו והסתגלו אליה. דומה היה שזה שייך לבעלי המוח וההשגה כדוגמת החסיד ר' שמואל הורביץ וכדומה, אך הלב המחפש והמבקש של הרה"ח ר' דן בינדר שליט"א הביאו להיכנס פנימה ולהיות מסוללי הדרך הראשונים בלימוד העיון עם הח"י הכללים.

כברת הדרך ארוכה עברה על הרה"ח ר' דן בינדר מחבר הספרים העמוקים 'מחנה דן', עד שהתודע לח"י כללים ומשם התחיל לשקוע במים העמוקים של הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן כשכל מוחו וליבו הוגים בקשרי התורה של רבינו הק', ומשוטטים בעמקי ביאוריו של מוהר"ן החבוים בליקוטי הלכות.

עלינו למעון ביתו השוכן בטבורה של עיר התורה והחסידות בני ברק בכדי לברר מה היא הדרך הנכונה להתחיל בה את הלימוד בעיון, מהיכן נחצבו הח"י כללים של רבי אברהם בר"ן, ומדוע רק בדורות האחרונים זכינו להתגלותם, וכיצד הלימוד בעיון ישלח את הלב בגעגועים וכיסופים נמרצים יותר ויותר להתדבק באור האורות תקוות הדורות.

בשנים האחרונות החלה בס"ד התעוררות מופלאה סביב עניין הלימוד בעיון בספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן, אישים מכל הגילאים משתוקקים לדעת את דרכי הלימוד, האם תוכלו להצביע על נקודות מסוימות, היכולות לשמש ככללים בסיסיים ללימוד העיון?

ר' דן: ראשית כל כמה שהדבר נראה פשוט וברור, עדיין צריכים לומר ולהזכיר שוב ושוב: כאשר ניגשים ללימוד את הספר של הרבי - אזי המשימה הראשונה היא להבין את הנאמר. כלומר: הבנת הפירוש הפשוט של כל מילה ומילה מתוך התורה.

כידוע רבינו הק' אמר פעם לתלמידו רבי אהרן הרב של ברסלב: מדוע לא תעיין בספרי עד שתמצא קושיא ואחר כך תוסיף לעיין ותמצא תירוץ לזה. הרי שרבינו הק' בעצמו כבר הודריך אותנו באופן ברור ביותר כיצד עלינו ללמוד את ספרו הקדוש. דבר ראשון להבין את הפשט, לעיין במילים ובמשפטים שמוכאים במהלך התורה, עד שמתעורר איזה קושיא, וכך מנסים לחשוב ולתרץ עד שמוצאים תירוץ מתוך התורה.

לעיתים ניתן לחשוב כי נקודת תכלית לימוד

בדורות הקודמים - עם שיחה אחת - בערו להשי"ת מאוד, אך היום בגלל שאנחנו כל כך רחוקים מתבערת ליבם ומכל הקדושה שהייתה בזמנם, אנו צריכים לבטש את עצמנו עם הח"י כללים ודרך עיון, כדי שעל ידם גם אנחנו נזכה לבעור ולהתקרב לרבינו הקדוש

כיצד צריכה להיות ההתייחסות לפירושים שונים שאינם לפי הכלל והדרך של "מיניה וביה"?

ר' דן: ביאור באופן כזה, הוא כמובן ביאורים טובים, אך ברובם הינם על דרך הדרוש ולא על דרך הפשט.

רבי אברהם בר"ן כותב בהקדמה לספרו ש"ד והותר לרחוקים ושפלים כמונו ללמוד ולהבין רק בדרך הנגלה שהוא דרך הפשט. כי לדרוש צריכים בירור המדמה, ולכן רק מוהרנ"ת בכוח בירור המדמה שלו ידע והצליח ללמוד גם בדרך של דרוש. מצד שני, גם מוהרנ"ת בעצמו למד את התורה בעיון לפי הח"י כללים [שנחצבו מדבריו בהקדמה לליקוטי מוהר"ן, ומהליקוטי הלכות והשיחות] ורק אח"כ הוא דרש זאת לפי כל התורה כולה. אי אפשר ללמוד מלכתחילה על דרך הדרוש.

בכלל, קשה מאוד עד בלתי אפשרי, ללמוד על דרך הדרוש, כי המון דברים לא מתיישבים ולא מתבררים בדרך של הדרוש, רק כאשר לומדים ונצמדים לכללי הלימוד - מתבררת ומתיישבת כל התורה כמין חומר.

אם כבר הזכרנו את רבי אברהם בר"ן כיצד השיג את דרכי העיון?

ר' דן: כל הדבר הזה הוא ממש הפלא ופלא. רבי אברהם בר"ן הרי נולד בשנת תר"ט, ארבע שנים אחרי הסתלקות מוהרנ"ת, זאת אומרת, שעדיין ראה וחי היטב את התקופה של תלמידי מוהרנ"ת, ובכל זאת הוא כותב בהקדמה לביאור הליקוטים ש"בימי נעורי חלפו ועברו אצלי כמה שנים, שנפלאתי קצת בפירוש מלת ה'עיון' שהזכיר רבינו ז"ל לענין הלימוד שבספריו הקדושים", הרי שבימי נעוריו עדיין לא השיג רבי אברהם מהו פשר לימוד העיון אותו רבינו ביקש שנלמד את ספרו, כל זה קורה למרות שבצעם כל הכללים כבר היו טמונים בתוך דברי מוהרנ"ת. ולכאורה תמוה הדבר: אם אכן ח"י הכללים לקוחים מדברי מוהרנ"ת, מדוע הלך כל ימי בחורותו עם פליאה על דרך העיון, הרי יכול היה לשאול את אביו הגדול - רבי נחמן מטולשטיץ, או את שאר התלמידים ומהם לקבל את דעת מוהרנ"ת בענין העיון.

אך כנראה שגם להם לא העביר זאת מוהרנ"ת בפירוש, עד שהוצרך רבי אברהם בעצמו לחפש, לחתור ולהבין ולמצוא מתוך דברי הליקוטי הלכות את אותם ח"י כללים. ועניין זה הוא פלאי ממש, מדוע השתלשל הדבר דווקא בצורה כזאת.

היכן מוהרנ"ת מביא בליקוטי הלכות את הח"י כללים?

ר' דן: רבי אברהם כותב בהקדמתו, שאת דרך לימוד העיון לפי הח"י כללים הוציא מדברי מוהרנ"ת, אך לא מפרש כיצד למד זאת בפועל מדבריו, וכך הוא כותב בהקדמה "שכן דרך רבינו ז"ל, לפרש בכל מאמר מיניה וביה, תחילתו מסופו, וסופו מתחילתו, ובאופן שאין נראה כלל, רק למי שחותר ומעמיק בהם, וכאשר ירמז מוהרנ"ת זה הכלל בהקדמותיו אשר כתב לליקוטי הראשון וליקוטי תינא".

בהמשך ההקדמה, מגלה רבי אברהם כיצד מוהרנ"ת מרמז על הכלל הראשון [מיניה וביה] בהקדמה לליקוטי מוהר"ן, וראוי לראות את הלשון של מוהרנ"ת בפנים: "כי בכל פעם שהוא נכנס ויוצא מפלטיץ לפלטיץ ומחדר לחדר ומענין לענין באותו ענין, צריך לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחוריו להבין היטיב מתיקות עמקות דברים, אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו, כולו קשור ומחובר ונעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו וכן באמצעיתו ובצדדיו".

וכך רואים זאת לגבי שאר הכללים, אכן מי שמעוניין, יכול לראות בהרחבה את המקורות על שאר הכללים בהקדמות של ספריי - מ'חנה דן על ליקו"מ.

מתי בעצם נודעו הח"י כללים?

ר' דן: אחרי שחתר ויגע רבי אברהם למצוא את הח"י כללים ודרך העיון בליקוטי מוהר"ן, הוציא זאת לאור רק בשנת תרס"ו. וגם אז היה זה בקרב מתי מספר מבעלי ההשגה שהסתופפו בצילו. אפילו העובדים והחסידים המופלגים שהיו אז באומן כמעט ולא שמעו על אותם כללים, היו מעטים ממש כמו ר' מתתיהו ברזסקי וחרביו שהם ידעו מכל המתרחש.

אם אותם ח"י כללים - כל כך חשובים להבנת התורה, מדוע הם התגלו רק בדורות האחרונים?

ר' דן: איננו מבינים בנסתרות, אך יש מושג של 'צמיחת אמת מדור לדור', דהיינו שבכל דור מתגלה האמת יותר ויותר. הדבר דומה לאגוז, בתחילת צמיחתו אי אפשר לאכול אותו, ורק אחרי שמתקשה יותר ויותר, רק אז ניתן לאכול את הפרי הטמון בפנים, כך הדורות שלנו, ככל שמתקשה מסביב ויש יותר ירידת הדורות, רק אז נצמחת ומתגלית האמת יותר ויותר.

את העניין הזה רואים במישורים נוספים. בעבר, אפילו בזמן רבינו, לא דברו התלמידים בגדולת רבינו, כפי שמדברים היום בדור שלנו. ידוע הסיפור איך שפעם אחת נסע רבי מאיר תלמיד רבינו הקדוש יחד עם רבי יודל, וסיפר רבי יודל שאם היה רבינו הק' בדור של התנאים הק', היה גם-כן חידוש. ענה רבי מאיר שהוא אינו מחזיק את רבינו גדול כל-כך, רק לגדול הדור של עכשיו. כשבאו אל רבינו הק', אמר רבינו הק': "כשאין מאמינים בי, למה נוסעים אלי?". ולעומת זאת היום, רואים כיצד יש לאנשים הרגשים חזקים מאוד בצדיק, מדברים מגדולת רבינו הקדוש בצורה מאוד גלויה [אפי' חריפה מידי...].

ואולם יתכן ויש עוד נקודה והסבר נוסף לדבר, שבאמת עלינו להפנים שאפשר ע"י כל שיחה של רבינו הקדוש - לעבוד את ה' ולהיות צדיק גמור, וכמו שמוכח בחיי מוהר"ן (שנח) בשמו של רבינו: "בְּכָל שִׁיחָה וְשִׁיחָה שֶׁהָיָה מְשִׁיחַ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יְכוּלִים לְהִיטֵל עַל יְדֵי אִישׁ כָּשֶׁר, וְאֶפְלוּ צְדִיק גָּמוֹר כֵּל יְמֵי חַיָּיו כְּמוֹ שְׂאֵנֵי רוּצָה אִם יִרְצֶה לִילֵךְ עִמָּה לְקַיֵּם כְּפִי שִׁיחָתוֹ הַקְּדוּשָׁה".

ומוהרנ"ת ממשיך וכותב - "וְגַם אֶפְלוּ עֲקָשׁוּ כְּשֶׁלּוֹמְדֵינִי דְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים יֵשׁ לָהֶם גַּם-כֵּן כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר לְהִשָּׂם יְתֵבְרָה לְזִכּוֹת לְדַרְכֵי ה' בְּאַמְתָּה, לְמִי שֵׁשִׁים לְבוֹ הֵיטֵב לְדַבְּרָיו וּלְשִׁיחָתָיו הַקְּדוּשִׁים הַנְּאֻמְרִים בְּזֶה הַסֵּפֶר, וּבְשָׂאֵר סִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים".

הרי שאפשר להיות 'צדיק גמור' מכל שיחה, אי לכן בדורות הקודמים - עם שיחה אחת - בערו להשי"ת מאוד, אך היום בגלל

אל לנו לשכוח, שצריכים לחפש בלימוד את ההתקשרות וההתקרבות לרבינו הק', שהרי ניתן ללמוד אותו רק בתור חכמה וכדומה. כל מהות הלימוד בעיון הוא רק בשביל למצוא פנימיות כוונתו הקדושה, וכאשר מוצאים את פנימיות דעתו אזי זוכים להשיג ולו במעט את אורו של הרבי

שאנחנו כל כך רחוקים מתבטרת ליבם ומכל הקדושה שהייתה בזמנם, אנו צריכים לבטש את עצמנו עם הח"י כללים ודרך עיון, כדי שעל ידם גם אנחנו נזכה לבעור ולהתקרב לרבינו הקדוש.

זאת ועוד יתכן שאם הכללים הללו היו מתגלים בדורות הקודמים, היה זה ביטול הבחירה ממש, עם כל הלב הבורע שהיה להם, העמקות הזו הייתה מביאה אותם לביטול הבחירה, וזה על דרך מה שמובא ב'שיח שרפי קודש', כמדומה בשם מוהרנ"ת ז"ל, שאם העצות והתורות של רבינו היו מתגלים בדורו של הבעש"ט, אזי היו באים לידי ביטול הבחירה לגמרי. ואולי ניתן לומר את הדבר גם לגבי הח"י כללים, אם לדורות הקודמים היה את הכללים הללו, היה להם ביטול הבחירה ממש...

כלומר, מאחר ואנחנו כל כך רחוקים, ממילא אנו זקוקים לתרופות הכי חזקות. כך שע"י העיון שלנו, אולי נזכה להרגיש איזה התנוצצות איזה טעם בהתבודדות ממה שהרגישו תלמידי תלמידי רבינו, והלוואי

שבזכות העיון והחיפוש נזכה להתנוצצות ברבינו הקדוש, כמו שלהם התנוצץ והאיר.

האם אין חשש שמרוב עיסוק עם העיון והשכל עלולים לאבד את הלב ואת הגעגועים וההשתוקקות?

לפני שדנים בדבר, צריך קודם לראות מה רבינו בעצמו מורה לנו, ואם רבינו ביקש ולימד אותנו לעיין ולסלסל בתורתו, אזי אנחנו צריכים לציית אותו בתמימות. ואפילו אם יש כאלו שמחמת העיון מרגישים יותר התעסקות עם המוח מאשר עם הלב, כי לפי טענה זאת האם גם לא נלמד גמרא, כי יש כאלו שלומדים זאת רק בשביל חכמות...? מוכרחים לציית לדברי רבינו הק' ולשקוד על דלתי תורתו בעיון יום יום, וכד בבד צריך להיזהר שיהיו מעשיו ותפילותיו מרובים מחכמתו, להרבות בהתבודדות ושיחה מתוך העיון בהתורה,

ואין ספק שמי שהולך בדרך זה הלב שלו עוד יוסיף יותר ויותר לכסוף ולהתלהב להתדבק באור הצדיק.

שכן אל לנו לשכוח, שצריכים לחפש בלימוד את ההתקשרות וההתקרבות לרבינו הק', שהרי ניתן ללמוד אותו רק בתור חכמה וכדומה. כל מהות הלימוד בעיון הוא רק בשביל למצוא פנימיות כוונתו הקדושה, וכאשר מוצאים את פנימיות דעתו אזי זוכים להשיג ולו במעט את אורו של הרבי.

ומוהרנ"ת ז"ל, בליקוטי הלכות (הלכות שלוחין ה), אחרי שמאריך להזהיר ללמוד ולסלסל בספריו הקדושים, הוא כותב שצריכים לילך בדרכיו ולהתחנן עד שישפוך ליבו כמים. כלומר: הלימוד מוכרח להיות משולב עם תפילה כנה להשיג לזכות להארה בתורתו של הצדיק, אמן.

ציקר התקרבות לרבינו הקדוש הוא ע"י לימוד ספרו בעיון

אחרי שראינו שעיקר התקרבות שלנו לרבינו הק' הוא ע"י לימוד העיון, טורח ר' דן הי"ו להקריא עוד קטע שהוא יסוד ועיקר גדול ונורא, וכך כותב מוהרנ"ת בהלכות תפילת המנחה הלכה ז':

"העקר המלמדה והנסיין של האדם וגדולה מכל מיני מלחמות שיש להאדם בעולם הזה הוא בענין התקרבות להצדיק, כמו שהיה בימי משה רבנו שעקר הקוללים והנסינות של ישראל היו על ידי דתן ואבירם. וכן בימי דוד וכו', וכן סמוך לדורותינו בימי האר"י ז"ל והבעל שם טוב וכו'".

נמצא איפה שאם לימוד העיון הוא מעיקרי ההתקרבות לצדיק, אם כן לא בכדי שורר על זה בעיקר ההסתרה וההכבדות, כמו שרואים בחוש שמאוד קשה להאדם להתיישב כל יום ולקבוע את עצמו בלימוד העיון בליקוטי מוהר"ן, כי הבעל דבר יודע שזה העיקר מה שיקרב אותו אל רבינו הקדוש.

שלא תעסקו כראוי בתורתו. וגם כאן ייתכן שיעסקו בעצות שלו אך אם לא עוסקים בתורה שלו זה נקרא אחרי מותי.

וכך בכל ההמשך של ההלכה הוא מזהיר על חיפוש הצדיק שזה כולל לימוד עמוק בתורתו הקדושה 'צריכין לחפשו ולבקשו יותר ויותר לסלסל ולחפש בתורתו הקדושה ולילך בדרכיו ואורחותיו הקדושים', ובספרי 'מחנה דן' בהקדמה על תורה ס"ב שם ליקטתי הרבה לשונות מזה.

מלבד כל זה - מוסיף ר' דן ואומר - הרי כבר ידוע שעיקר הפנים והשכל של רבינו הקדוש נמצא בספרו ליקוטי מוהר"ן וכמה שנלמד אותו בעיון כך נמצא את אותו ואת אור פניו ושכלו, ועוד מובא ביחיי מוהר"ן שיש בספרו 'עיון גדול' ובאם זוכים להיות איש כשר זוכים לראות את הפנימיות שלא כתובה בפירושו, והפנימיות הזאת זה בעצם הצדיק בעצמו, הניגון בעצמו, שלזה זוכים מי שלומד בעיון.

הנושא של לימוד ליקוטי מוהר"ן בעיון בוער בעצמותו של ר' דן הי"ו, ותוך כדי השיחה עמו הוא מתלהט ופותח את הליקוטי הלכות חלק ז' שם בהלכות שלוחין הלכה ה' הנודעת מאריך מוהרנ"ת ז"ע מאוד בענין החיפוש אחר הצדיק לאחר הסתלקותו שזה נעשה באמצעות הלימוד והסלסול בתורתו הק', והוא מקריא לנו משם:

'שבאמת הצדיק לא מת וכל הזמן שתלמידו קיים: 'ואומר תורתו משמו ומלמדה לאחרים, בודאי לא מת גם מצדנו, כי עקר החיות הוא חכמת התורה הקדושה, כמו שכתוב, 'כי היא חייך. וכמו שכתוב, 'החכמה תחיה', הינו חכמת התורה הקדושה, שרק היא החכמה האמתית המסירה כל הנפשות". והמובן משם שהוא לא מלמד רק עצות והתעוררות בדברי רבו אלא 'מלמד את התורה לאחרים' את כל התורה שלו.

ומוהרנ"ת כותב שמתי נקרא אחרי מותי: "בכל עת שיהיה נקרא אחרי מותי, דהינו

כשהלב בוסף למעצמך

קווים קצרים מהביקוש
ומסע החיים של הרה"ח
ר' דן בינדר שליט"א
אחר האוצר של יראת שמים

התחלתי לקרוא את הספר, ונשכתי בקסמיו. הלשונות הבלתי שגרתיות שם עוררו אצלי סקרנות והתפעלות עצומה. הרגשתי חיבור עמוק לדברים שסופרו בו, והחלטתי לחפש ספרים נוספים של אותו "סופר" קדום.. בספריה של אוניברסיטת תל אביב מצאתי ספר בשם 'באר החסידות', היה זה ליקוט נאה מספרי רבינו שערך סופר נודע 'אליעזר שטיינמן', [שבסוף ימיו התעוררו בו הרהורי תשובה והשקיע עצמו בלימוד והפצת תורת החסידות] הספר הזה מצא חן בעיניי, וביותר התפעלתי מהלשונות המופלאים של רבינו, כמו לדוגמא: 'אני איש פלא ונשמתי פלא גדול', 'אני אילן גדול עם שורשים וכו'. אמנם אלו היו דיבורים חריפים מאוד, וייתכן שיהיו כאלו שבתחילת התקרבותם יבהלו מהלשונות האלו ועלולים להתרחק, אבל אצלי זה פעל את ההיפך, התעורר בי צימאון עצום להכיר יותר את הצדיק הזה. משום מה, האמנתי מיד לכל השיחות הללו והתקבלו על לבי, היה לי פשוט שאם רבינו אמר על עצמו את השבחים הללו, הרי שזוהי האמת לאמתה...

שעות עם הליקוטי מוהר"ן

כעבור מספר שנים של חיפוש כבר הייתי בשל יותר והתחלתי ללמוד במסגרת מכון תורני מסויים בירושלים, שהיה למעשה כעין סניף של מרכז הרב. בעידן ההוא לא היה

בפסוקי התורה, מדוע מסתמכים רק הבטחת הפסוק על ארץ ישראל, הרי בתורה כתוב עוד הרבה דברים נוספים, מחייבים לא פחות. הקושיא הזו הטרידה אותי מאוד ולא נתנה לי מנוח. בשלב זה כבר הבנתי שרעיון הישות הציוני ביסודו עומד על כחש ושקר. אולם עדיין לא ידעתי מי 'כן' מחזיק באמת. תקופה נוספת עברה עלי עם הרבה הרהורים, עד שבאתי להכרה ולהבנה: אם יש לקושיא שלי תשובה, היא נמצאת רק אצל אותם יהודים הנאמנים לתורה והמצוות. למעשה, קושיא זו כתובה כבר ברש"י הראשון שעל התורה בפרשת בראשית: רש"י שואל מדוע התחילה התורה דווקא בראשית, והתשובה היא - שלא יאמרו גזלנים אתם וכו'.

הספרון שהצית את האור

אכן, התהליך היה ארוך ומעניין, המשכתי לקבל כל מיני תשובות לשאלותיי, שאפתי להבין הרבה דברים ועקרונות ביהדות. יום אחד הזדמן לידי ספרון 'סיפורי מעשיות' של מכון להוצאת ספרים בשם 'תרמיל'. שלקחו לעצמם תפקיד לתרגם ספרים שונים ללשון מדוברת. גם הספר הקדוש והנורא - 'סיפורי מעשיות' משנים קדמוניות, בה לידם והם עיבדו אותו לשפה קליטה ופשוטה.

התקרבות מיודעינו הרה"ח ר' דן בינדר שליט"א לעולם התורה והיהדות שזרה וזרועה היא ברצף של התודעות לאורו של רבינו הק' ולהתגלות תורתו הק' בהשגחה עליונה מופלאה, אותה הוא מגולל לבקשתינו בראשית שיחתנו. "זהו סיפור ארוך מאוד, סיפור משנים קדמוניות" - מקדים ר' דן בהטעמה - "אך בכל זאת, ננסה לספר עד כמה שנוכל".

שאלת ה'איה מקום כבודו?'

היה זה בשנת תשכ"ז, לאחר מלחמת ששת הימים, הציבור בארץ ישראל הקרין זיחות הדעת מאין כמותה. הניצחון מול צבאות הישמעאלים עשה את שלו והתחושה הייתה של שחרון חושים. התקיים בהם "ורם לבבך ושכחת". במקביל לאותה גאווה לאומית, הוגי דעות רבים, שבהלך חייהם והשקפתם התכחשו למציאות התורה, לצטט כל מיני שרבוני פסוקים מהתורה המוכיחים שארץ ישראל היא נחלתם הבלעדית של עם ישראל.

התופעה הזו, שחזרה על עצמה שוב ושוב גרמה לי להעמיק בה. שאלתי את עצמי: אם זכותנו לגור כאן מגיעה בגלל המקורות שלנו

כל הישיבה סערה מוהלקרבות היה נראה שהמונים מתקיימים. ישיבת הנגב

הסיגופים והתעניות וכו', בכל זאת - הרגשתי שצוהר חדש נפתח לי בכל ה"עבודת ה'". הלב שלי ספג כזו התעוררות כך שקיבלתי לפתע השתוקקות חדשה לליקוטי מוהר"ן. ניגשתי שוב לספר אחרי פרידה קצת ארוכה וצללתי לתורה ס"ד. אהה... אני נזכר כעת כמה חיות קיבלתי מכך, לאחר מכן המשכתי לתורה ס"ה... ומאז חשתי שמקומי בברסלב.

זה בחינת העלמה...

התחלתי להתחבר יותר אל אנשי שלומינו. אני נזכר איך ביום מן הימים הגעתי ל"שול" במאה שערים, עבור קניית ספרי רבינו, פגשתי שם את אחד האברכים היקרים שעסקו בהפצה שעמד ומכר ספרי ברסלב במקום. הוא שאל אותי מאיפה אני מגיע, אמרתי לו: מנתיבות מיישיבת הנגב. הוא התלהב ואמר לי: ליישיבה אני אתן לך בחינם, הנה קח ליקוטי מוהר"ן ותניח בהיכל הישיבה. לקחתי ואמרתי לו: אולי אפשר לקבל עוד אחד... הוא השיב לי: שני ספרים זה כבר ריבוי אור...

בכל אופן, לקחתי את הליקוטי מוהר"ן ותרמתי אותו ליישיבה. כעבור כמה ימים, חיפשתי את הספר ולא מצאתי. חיפשתי וחיפשתי עד שנודע לי כי מי שאחראי על אוצר הספרים שבישיבה - הוציא את הליקוטי מוהר"ן החוצה. הצטערתי מהמעשה הזה והלכתי להתלונן אצל אחד מרבני הישיבה, אמרתי: יש ספר שנותן ללומד בו חיזוק גדול ביראת שמים ושמו ליקוטי מוהר"ן, הבאתי ממנו ליישיבה והשליכו אותו החוצה. הוא הקשיב לי ואמר: תראה, שמעתי שלא כדאי

בלימוד וידיעת התורה, ובאחד הימים מצאתי את עצמי מדרים ליישיבת הנגב בעיר נתיבות. הגעתי לשם ונשאבתי לאווירה הלימוד החזקה שהייתה שם. אם בהתחלה עוד היה לי קביעות בליקוטי מוהר"ן הרי שבהמשך שקעתי כל כך בים התלמוד עד ששכחתי כליל מכל הענין של רבינו הק'.

אכן התמדתי הרבה בלימוד התורה, אך הרגשתי שההתקדמות היא רק בלימוד, ביראת שמים לדוגמא לא חשתי אף שינוי. זה כאב לי. בצר לי עליתי למעונו של אחד מגדולי התורה הנודעים תלמיד חכם עצום אליו הייתי מקורב מאוד, ושחתי לפניו את צערי: אני אמנם לומד ולומד, אך ביראת שמים אינני מתקדם. הוא ענה לי לפי דרכו: העיקר זה רק לימוד הגמרא, לימוד המוסר דומה כמו לצבוע הבית מבחוץ, אך לימוד גמרא זה הבית בעצמו. המשכתי ללמוד ולהתמיד בלימוד התורה אבל עדיין לא מצאתי מרגוע לנפשי הנכספת לקרבת השם.

באחד הימים, הזדמן לידי הספר 'טהרת הקדש' לבעל ה"שומרי אמונים" צוק"ל. התחלתי ללמוד בו והרגשתי קדושה מיוחדת מהספר הזה... זה ממש רומם אותי, מרוב שהרגשתי את קדושת הספר, אמרתי לעצמי: אשמור את הספר לשבת קודש, כזה ספר קדוש, מתאים לכזה יום קדוש...

הספר הכניס בי מושגים של רוממות בעבודת השם. מהספר הזה קיבלתי את השכל לדעת שיש מדרגות נעלות ונשגבות שאפשר להשיג על ידי לימוד התורה ועבודת התפילה. למרות שלא יכולתי ללכת בדרכי הספר,

כמעט בנמצא מושג כזה של ישיבות לבעלי תשובה, מי שרצה להתקרב נכנס למכון ההוא. יום אחד אני מקשיב לשיחה ערה בין כמה בחורים, ששוחחו מחסידות ברסלב ורבינו. ואז אני שומע איך אחד אומר בנחרצות: אין מה לומר, ברסלב היא השפיץ של עולם החסידות... כל החברים הסכימו איתו מיד. זה היה נשמע לי מסקרן עוד יותר.

באותו מכון, היה אחד רב ומרצה שמסר שיעורים בספר ליקוטי הלכות. הוא היה מחלק לכל אחד דף מצולם מתוך ליקוטי הלכות וכך למדו. בתחילה זה היה מאוד מרתק אבל מאחר שלא הקדימו ללמוד את התורה בליקוטי מוהר"ן, חשתי שהעיקר חסר מן הספר. בזכות כך התעורר בי רצון עז להשיג ליקוטי מוהר"ן. שאלתי וביררתי היכן ניתן לרכוש את הספר ונודע לי שבישיבת ברסלב בבני ברק מוכרים ליקוטי מוהר"ן. לא התמהמהתי ונסעתי לבני ברק, קניתי ליקוטי מוהר"ן וכך מצאתי את עצמי יושב שעות ארוכות ומעיין בהתפעלות בכל שורה שנכתבה שם. מאחר שלא היו לי שום הקדמות, הייתי צריך לדמיין ולתאר לעצמי במוח - כיצד הדברים שכתובים בתור התורה מתרחשים במציאות. למשל כאשר למדתי בתורה כ"ב, על כך שהצדיקים הם בחינת רגלין והם בחינת חותמות, ניסיתי לדמיין ולצייר לעצמי רגליים וחותמות... הכל כמוכן מתוך תמימות, עדיין לא הבנתי את המשמעות הפנימית יותר...

הרגשת חסרון בקרבת ה'

בשלב זה של החיים הרגשתי צורך להתקדם

אמנו זצ"ל מרוקו
קדושים יותר בשמנתו
למאורי החסידות
הרה"ק רבי מאיר
אבוחצירא זצוק"ל

לעיין בספר הזה... אותו רב, היה אמנם יהודי משכמו ומעלה, ירא שמים גדול, אבל לדאבון לב ככה הוא שמע... שלא כדאי לעיין בליקוטי מוהר"ן. היה אז בשעתו כזאת העלמה והסתרה על העניין של הרבי.

הוצאת הספר מהישיבה הכאיבה לי מאוד. הפעולה הזו ממש קוממה אותי. אבל זה רק גרם לי לרצות ולהתקרב עוד יותר לאותו בעל מחבר הספר הקדוש. בשלב מסוים נישאתי אך המשכתי להתגורר בסמיכות לישיבה. הזמנתי אברכים לשיעור בביתי, למדנו בצוותא את תורה ס"ה וכך התקרבונו קבוצה גדולה לברסלב.

באותם ימים נוצר כזה סחף, עד שחשבו שכל מי שמדבר איתי, נהפך מיידית לחסיד ברסלב. חשתי שהקרקע כבר ממש בוערת מתחת, והוצאתי את עצמי מרצון מהישיבה.

קבעתי את לימודי בבית כנסת באזור. יש לציין שהרה"ח ר' נתן ליברמנטש שליט"א ששמע מכל העניין, טרח להגיע אלינו לחזקנו ולעודדנו. הוא התעניין כמה היה גובה המלגה בישיבה, ונקבתי בסכום כלשהוא. ר' נתן לא התפעל ועל אתר הבטיח ששיג לנו את אותו סכום. וכך זה התקיים במשך מספר שנים. אני חייב לציין שכזאת מסירות נפש ברצון ובממון וטירחא לעניין של הרבי עוד לא ראיתי.

הרה"ק רבי מאיר אבוחצירא זצוק"ל: אנו קדושים יותר לחסידות

כאמור, הישיבה רעשה וגעשה מכל ההתקרבות הגדולה, ומכיוון שהיינו קרובים וסמוכים לביתו של הרה"ק רבי ישראל אבוחצירא ה'באבא סאלי' זיע"א, העז אחד מהרבנים שלא אנקוב בשמו, ופרסם מכתב בו נכתב בערך כך: שמועה שמענו שיש שהולכים בדרך של ברסלב ויוצאים לשדה וכו' וכו' וצריך להתרחק מהם ומהמונם וכו', כאשר למרבה החרפה העיז לחתום עליו את שמו של הבאבא סאלי זצ"ל. ראיתי את המכתב והודעזעתי. נסעתי לבני ברק והראתי את המכתב והחתימה להגה"ח ר' נתן צבי

לא הכתב שלי. שנית, איני יכול לחתום מחמת רעידת ידי. הדבר התפרסם ובכך נגוזה הסערה ותשקוט המחלוקת.

ואולם ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו, לאחר מספר שנים, אני רואה באומן את אותו אדם שזייף את המכתב, מגיע להשתטח על הציון של רבינו הקדוש... ממש פלא פלאות.

מענין לענין באותו ענין. אחד המתקרבים מתלמידי הישיבה אברך יקר מאוד, בן עליה ומתמיד גדול, שישב והגה בתורה מבוקר ועד לילה הרה"ח ר' דוד מלכה שליט"א מיקירי אנ"ש שבעיר אשדוד. בתקופת ההתקרבות הגדולה גם הוא התקרב לרבינו והתחיל ללמוד את הספרים הקדושים ולקיים את העצות הק'. היו מתלמידי הישיבה שהציקו ולעגו לו: "מה לך וחסידות ובפרט ברסלב, כולם שם דוברי אידיש ואתה בכלל מיוצאי מרוקו, כלך לך מדרך משונה זו". בצר לו הוא החליט להתייעץ עם הרה"ק רבי מאיר אבוחצירא זצ"ל, אליו היה מקרוב הוא ובני משפחתו, שכן זקנו למד יחד עם ה"בבא סאלי", וגם אחיו שימש את ה"בבא סאלי" עוד בחו"ל.

הוא נכנס וסיפר לו את כל מה שהוא עובר בישיבה, ושאל האם אכן ראוי ונכון להתקרב לברסלב. הרה"ק "בבא מאיר" שאל אותו מיד: היכן הנך לומד? והוא ענה: "ישבת הנגב". רבי מאיר שמע וענה לו נחרצות דע לך כי אנו בני מרוקו קרובים במהותנו לדרך החסידות יותר מאשר לדרך החיים של הישיבות הכלליות. ובכך חיזק ועודד את התקרבות לברסלב. ב"ה זכה ר' דוד שבניו - הולכים בדרכו של רבינו הקדוש, ומרביצי תורה וחסידות בכרם ברסלב.

בשנת התשד"ם עברתי להתגורר בעיר עמנואל שנבנתה אז. שם פגשתי את חברי הרה"ח ר' ניסים קוויטני שליט"א ויחד קבענו לימוד חברותא בליקוטי מוהר"ן. התחלנו ללמוד כפי הח"י כללים של רבי אברהם בר"ן זצ"ל, ותוך כדי כך התחלתי לכתוב ולערוך את הספרים, עד שעברתי לבני ברק בשנת תשס"ב, שם זכיתי להוציא את שאר סדרת הספרים - "מחנה דן". ■

הרה"ח ר' דוד מלכה שליט"א

הניצוץ הראשון בהתקרבות. ספרון של הסיפורי מעשיות

קעניג זצ"ל. ר' נתן צבי נחרד עד לעמקי נשמתו ומיד אזר כגבר חלציו יצא תיכף לעיר נתיבות, כאליו נלווה עמיתו שילב"חט"א הרה"ח ר' נתן ליברמנטש שליט"א. הם הגיעו למעון קדשו של הבאבא סאלי, וביקשו להיכנס פנימה. אולם הגבאים הודיעו להם שהרב חלש ותשוש מאוד ואין קבלת קהל. אחרי הרבה שתדלנות, הצליחו להיכנס פנימה, והראו ל"בבא סאלי" את המכתב. הרב הסתכל ואמר מיד: "זיוף גמור". ראשית, זהו

ה'היפיי שמצא את מקומו באומן וקרע משפחתי שנתאחה בעקבות 'אזמרה'

סיפור פלאים שהתרחש לאחרונה, כאשר
ה'אח האובד' משוטט במזרח הרחוק
ונשמטו זועקת "איה", וה'אח המתגעגע'
עוסק ב'אזמרה' נפגשים יחד אצל האילן
הגדול שבצילו חוסים כל דיירי ארעא
// "ויובל להשיבו בתשובה"

ישיבה הוא היה בוחר בה מהר.

לא פעם ולא פעמיים הוא שמע את
הביקורת 'מוישי מה קרה לך?' וכי בגלל
שאתה לא יכול להיות הכי גאון מותר לך
כבר לבטל את הזמן היקר כ'כף' וכדו',
ההרגשה שלו התחילה לחלחל בו שכל מה
שהעריכו אותו זה לא היה עבור התאמצות
פלוני ולא עבור הקרבה אלמונית, ההערכה
הייתה רק בגלל שהוא היה מושלם בעיני
כולם, בגלל שראו בו שהוא לא כושל בשום
מבחן או חזרות, הבנה זו שהייתה בתת
מודע או בהבנה מוצהרת גרמה לו חיש קל
לראות בכל העבר המפואר שלו שקר אחד
גדול לצערינו הרב, והשנאה הכבושה לכל
מיני פרטים ביהדות התחילה להצטרף יחד,
מה שגרם שאט אט זה בצבץ פה ושם.

///

יחד עם זאת מוישי התחיל להיות מאד
מופנם וסגור בתוך עצמו, האבא שהיה
מחנך דגול בעיר סמוך ניסה בכל הדרכים
שהוא הכיר בהם מזמן לפתוח את סגור

מתנוסס לה בסלון הבית - כשעליה כתובות
המילים באותיות זהב "מתמיד הישיבה",
הוא היה גם הנכד הראשון משני הסבים, גם
מצד האימא וגם מצד האבא, דבר שגרם לו
ליותר ויותר 'כבוד התורה', תמיד הוא היה
בבוקר מהעשרה ראשונים בישיבה, ובערב
הוא לא הלך הביתה עד שכבר נדבקו לו
עפעפי עיניו, הוא היה הכתובת לכל שאלה
מורכבת בסוגיות הנלמדות גם בשביל צוות
הישיבה כולל ראש הישיבה שהיה גאון לא
קטן, בקיצור ההצלחה האירה לו פנים תמיד.

אמנם מאז שהאימא חלתה היו צריכים
לדאוג לה ולעזור לה, מה שגרם שמוישי
כבר לא היה יכול תמיד ללכת לישון מוקדם,
הוא חיסר הרבה מהישיבה, וכמובן כבר לא
היה מספיק בקי בסוגיות, לאט לאט ה'כבוד
התורה' שהוא היה רגיל אליה התחילה
לצנוח מטה מטה, החשק שלו אול יחד עמה,
וממילא גם כאשר הוא היה בישיבה ולמד
הכל היה כאילו כפאו שד, וכל אפשרות
שהייתה לו לחמוק מאותה 'סבל' ששמה

ערב אחד באמצע הקיץ, חוזר צבי

הביתה מהישיבה מלא עם חוויות ממה שעבר
עליו במשך היום, הוא נכנס לבית ורואה את
אמו בוכה ובוכה בלי יכולת לעצור את שטף
זרם הדמעות שהלך וגבר, הוא מרגיש שאין
טעם לשאול עכשיו שאלות הוא מתכוון
ללכת לישון, הוא קורא קריאת שמע שעל
המיטה ונשכב במיטה, אבל ההלם ביחד עם
התדהמה לא נותנים לא להירדם.

הכל התחיל תקופה קצרה קודם לכן,
באמצע החורף, כאשר אם המשפחה חלתה
במחלה מורכבת, וכל המשפחה הגה סביב
ענייני אשפחה וכל המסתעף הימנה.

הבן הבכור מוישי, היה עד עכשיו המרכז
של המשפחה, הוא היה חרוץ גם בענייני
עולם הזה, אבל העיקר היו לו כשרונות
נדירים, משולבים עם רצונות כמו שצריך,
הוא רק ידע עליות.

בשנה החולפת הוא נבחן בישיבה על
המסכתא הנלמדת במבחן 'אצבע', וכי וכי
עד שהוא קיבל בסוף את התעודה שעדיין

לבבו של בנו הגדול, אך לשוא, שום דבר לא עזר מושי רב הלך והסתגר, לא המשפחה יש אח בארצות הברית, פסיכולוג ענקי מהשורה הראשונה בציבור החרדי כולו הדד נרתם גם הוא לנסות לעזור הוא עזב את כל עסקיו ותוך ימים ספורים הוא נחת בארץ הקודש לראות מקרוב מה אפשר לעשות, אך גם הוא הרים את ידיו מאד מהר באמרו: "מימי לא ראיתי תיק כזה", לאט לאט התחילו העסקנים פשוט להתייאש מלעזור לו, ומלעזור למשפחה כולה.

עד שהגיע אותו יום נורא ובו מושי השאיר מכתב בבית הוריו, המכתב שבגללה האימא בכתה שעות רבות ברצף עד לשעות הקטנות של הלילה, ובו היו כתובים המילים המזעזעות, "הורי היקרים, אני מודה לכם מאד על שנים רבות של מסירות עבורי, בתקופה האחרונה מצאתי חברים מסוג שונה במקצת ואני רוצה להפליג איתם קצת מעבר לים לטייל בעולם, אני מקווה שעוד תראה פעם, בנכם מושי".

'איך לא שמנו לב, שהבעיה היא בכלל רוחנית ולא נפשית?! שאלו את עצמם ההורים, אבל כבר לא היה משנה כבר היה לאחר מעשה, מושי כנראה כבר המריא לאן שהוא בעולם, הוא כבר הסתלק מהאיזור בוודאות, ובכלל מהמקום האמיתי שלו הוא כבר הסתלק ממזמן, צבי האח שלאחריו באותו לילה הוא לא ישן, הוא ניסה להסתובב במיטה מצד לצד, אבל התמיהה רק גברה וגברה אצלו, 'מה כבר יכול להיות שאבא ואימא כ"כ שבורים?!' עד שהתגנב לאזניו מילה פה ומילה שם עד שהיה נראה לו שמושי קרה למושי, אולי הוא נפגע באיזה תאונה? אולי ח"ו הוא התאבד? מה קרה שלא מספרים לי? אבל הוא לא שיער בנפשו את הגרוע מכול, מושי כבר לא חוזר הביתה.

עברו ימי השבעה שהורים ישבו וביכו את אסונם הגדול, כך גם חודשי השנה, לאט לאט ההלם חלש והסיפור של מושי התחיל להיות מושי ההיסטורי, בעולם המעשה יש להם בן רחוק ומרוחק שהקשר היחידי שיש להם איתו הוא שבערבי החגים הוא מתקשר להגיד חג שמח, אפי' לחתונה של אחותו הוא לא טרח להגיע, אבל המשפחה חשבה שבאמת אולי עדיף ככה, עדיף שהוא לא יעשה ביזיונות למשפחה, הרי לפי כל ההבנות שלהם הקשר שלו אל היהדות היא רופפת מאד.

המשפחה דנו היה להם מזמן קשר לא מבוטל עם ברסלב, היו להם כמה דודים

שהתקרבו לרבינו, וכן היה לאבא כמה חברים מושבעים שהתחילו לנסוע לאומן לראש השנה, עד שהם הצליחו למשוך אותו שהוא יגיע איתם כמה וכמה פעמים לראש השנה לרבינו הק', כל זה היה כבר לפני שנים ארוכות, כעת יחד עם המשבר הקשה שעבר על המשפחה - צבי בנם הבחור שהיה כל כך קרוב למושי עליו השפיע העניין יותר, התחיל לראות בדברי רבינו הק' את הטל תחיה לנפשו, הוא תמיד לא היה כזה מוצלח כמו מושי, אבל כעת הוא היה כל כך שבור והוא לא פסק מלחפש מזור לנפשו ולאט לאט הוא הבין שרק אצל רבינו יהיה לו נחמה אמיתית.

צבי הפך לחסיד ברסלב בלב ונפש, הוא התחיל פשוט לחיות עם העצות של רבינו

הלב שלי החל לזעוק "איה", "איה מקום כבוד", הרגשתי בבירור 'באן זה לא המקום שלי, המקום שלי האמיתי הוא רק אצל אבא בשמים', אך לא ידעתי איך אני חוזר לשם - למקום האמיתי שלי

הק'; ויותר מזה עם הכח של רבינו שליוה אותו על כל צעד ושעל, יום אחד צבי מדבר עם חבירו על דיבוריו של רבינו הקדוש, ומעניין לעניין החבר סיפר לו את השיחה שאמר מוהרנ"ת וכך היה הסיפור: דָּבַר פְּעַם אַחַת מֵהַדָּרָךְ הָיָה לְדוֹן אַת הַכֵּל לְכַף זְכוֹת אֶפְלוּ אֵת הַגְּרוּעַ שְׁבָגְרוּעִים, וְלַחֲפַשׁ וְלַמְצֵא בְּכָל אֶחָד אִיזָה מַעַט טוֹב, וְעַל יָדֵי זֶה מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּאֵמַת לְכַף זְכוֹת עַד שִׁיכּוֹלִין לְהִשְׁיבּוּ בְּתִשׁוּבָה עַל יָדֵי זֶה, כְּמַבְאֵר כָּל זֶה בְּאַרְיֵכוֹת בְּסִפְרֵי אָדְמו"ר זְצ"ל [בתורה רפ"ב אומרה לאלוקי בעדתי]. וּבְעַתְּ שֶׁדָּבַר מִזֶּה יָשַׁב אֶצְלוֹ אֶבְי הַרְיָנִי כְּפַרְת מִשְׁכָּבוֹ, וּמְתַשְׁקֵת לְקַבּוֹ לְדָבְרָיו הַנְּעִימִים דְּבַר אַחֲרָיו כְּלַחֵשׁ כָּל מְלָה וּמְלָה. עֲנָה וְאָמַר אֵלָיו מוֹהַרְנ"ת זְצ"ל: אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה דְּבַר פְּשוֹט וְקָל, אָנִי אֲסַבִּיר לְךָ קִשֵׁי הַדְּבַר, כִּי אֵל תִּשְׁכַּח מֵאֲמַר אָדְמו"ר זְצ"ל שְׁבָאָמַת נַתְעֵלִים עַל יָדֵי זֶה לְכַף זְכוֹת

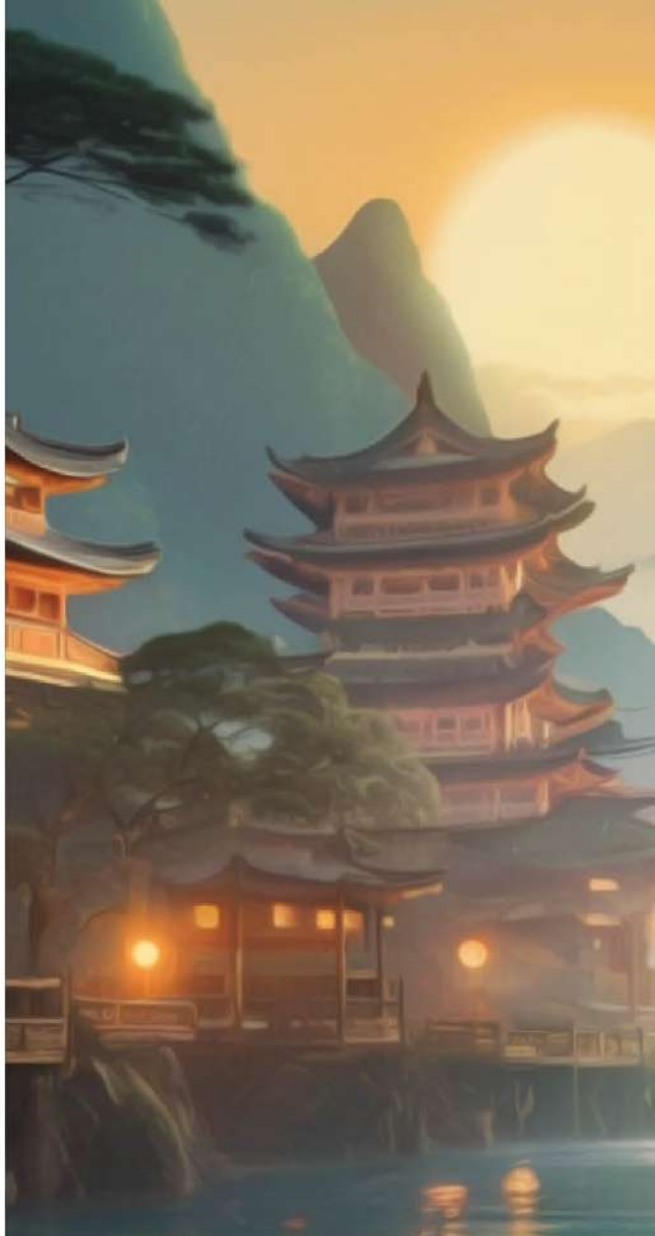
ולשוב בתשובה, ואם היה ביקלתנו לקים זאת, היה ביקלתנו להשיב את כל העולם בתשובה (כוכבי אור חלק אנשי מוהר"ן את י"ט השלישי).

צבי החליט לעשות מעשה, הוא התחיל לחשוב שוב ושוב, על אח שלו מושי היקר שהיה כ"כ קרוב אליו, הוא יצא לשדה והתיישב על איזה אבן, והתחיל להתבונן: פתאום הוא נזכר משהו שהיה בעיניו כ"כ משונה בזמנו, אבל כעת האסימון מתחיל ליפול, "הלא במכתב המר והנמנה האחרון של מושי, התנוסס בשורה הראשונה בצד ימין, האותיות "בס"ד", אם מושי הוא כולו רע כעת הוא לא היה כותב זאת", הוא אומר לאביו שבשמים כאשר דמעות מתחילות להכנס בשולי עיניו, הוא ממשיך להתבונן ושוב הוא קורא: "ריבוננו של עולם: מדוע מושי מתקשר אלינו בערבי החגים זה אומר שהוא עדיין לפחות זוכר מהימים הטובים והמתוקים", זהו הוכחה ברורה שמושי הוא בצד הטוב, גם אם הוא "קל שבקלים" עדיין זה שוקל הרבה יותר מכל דבר רע שיכול להיות בעולם.

כך הוא המשיך לחפש ולחפש עוד ועוד נקודות טובות, הוא נזכר שבפעם האחרון שהוא דיבר עם מושי בטלפון, הוא סיפר למושי שהוא סיים ששה סדרי משנה, ותשובתו של מושי היה: "אהה איזה כיף לך!!" הוא מרים את עיניו שוב לשמים ושאגה נשרקת מפיו בלי שהוא אפי' הרגיש: "טאאאאאטעעעעעע - אאאאבבאאאא", היער כולו רעד, אבל הרבה יותר מזה ליבו של צבי, "ריבוננו של עולם" הוא קורא: "תראה כמה מושי רוצה ללמוד, הוא מקנא בי שאני לומד משניות!!!!!!".

אבל פתאום עולה לו בזכרונו את מה שהוא כבר הספיק לשמוע על גדול ריחוקו של מושי גם מהיהדות הכי רדודה, ואז הוא נזכר בדברי מוהרנ"ת במכתביו על תורה זו, הוא אומר "אבל אף על פי כן אם הוא כל כך רחוק, ואפי' כך הוא עדיין רוצה ללמוד משניות, איזה נחת רוח גדול הוא מעורר בשמים!"

הוא נזכר גם בשיחה שרבינו אמר לאחד שהתבכין על מצבו ואמר לו רבינו אי"כ אתה כבר כמו גוי, ואז התחיל אותו אחד להבין כמה הוא רחוק מלהיות גוי, הוא חושב "מושי בטח עדיין קורא לעצמו יהודי, זה עצמו כבר נקודה כ"כ גדולה של טוב", הוא מנסה להיזכר אם יש לו הוכחה שמושי עדיין מאמין גם אם זה אמונה קלושה מאד, הוא נזכר שמושי אמר לו באחד הפעמים בתוך שיחה כלשהי "בעזרת השם!" הוא מנגב את דמעות ומסכם את הדיון הארוך

באחד הימים צבי פותח ליקוטי מוהר"ן, וכאילו במקרה נפתחה לו תורה רפ"ב - אזמרה, פתאום הוא נזכר בהשתדלות שהוא עצמו עשה באתערותא דלתתא להחזיר בתשובה את אחיו הגדול, להביאו מרצונו אל החזן שרואה בדיוק היכן התינוקות בעצמו שאכן זה מה שקירב את גאולתו הפרטית של אחיו מושי, של עצמו ושבקרוב היא תקרב את הגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

בסוף ידעת להגיע למקום הנכון? ומושי ממשיך לספר לו, "אחד מהחברים שלי סיפר לי שהוא מתכנן לבקר באומן, לקראת ימי ראש השנה, כאשר הוא ראה בכך עוד חוויה ברחבי תבל, אני חשבתי לעצמי, 'אולי באומן שמה אני ימצא את עצמי', אכן הגעתי כאן לפני כמה ימים, ואני פשוט לא יודע לעשות מרוב אושר, לא טעיתי כאן זה המקום האמיתי שלי, מכאן אני כבר לא חוזר, לכל אותם מקומות שקריים, לכל אותו עולם הזה שחשבתי למצוא בו את המקום שלי".

ככה עברו ימי ראש השנה, כשהאחים נפגשים כבר כמה וכמה פעמים, אחרי ראש השנה מושי החליט לחזור ולגדל פאות, עשו לו חאלאקה, את הכרטיס חוזר שהיה לו מראש לאיזשהו מקום בעולם הגדול הוא ביטל, ומאומן הוא כבר חזר לארץ הקודש עם נשמה חדשה, עם חיים חדשים שקיבל מהרועה הגדול.

באחד הימים צבי פותח ליקוטי מוהר"ן, וכאילו במקרה נפתחה לו תורה רפ"ב - אזמרה, פתאום הוא נזכר בהשתדלות שהוא עצמו עשה באתערותא דלתתא להחזיר בתשובה את אחיו הגדול, להביאו מרצונו אל החזן שרואה בדיוק היכן התינוקות קורין, הוא היה בטוח בעצמו שאכן זה מה שקירב את גאולתו הפרטית של אחיו מושי, של עצמו ושבקרוב היא תקרב את הגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

ולסיום: נמנע מאיתנו לדעת איזה תורה גרם למושי לחזור לחיק אביו שבשמים, האם התחזקות של אחיו בתורת אזמרה, או צעקת איה שבקעה מליבו השבור והשבוי של מושי, אך זאת אנו יודעים בבירור שהחזן הרואה שעולה בתכלית השלימות לאיה מאמר סתום לא ינחל ולא ישקוט עד שיתקן ויקרב את כל העולם לתשובה.

"יוסף כל סוף נשוב כולנו להשם יתברך על ידי זה..." (מוהר"ג ת"ת).

(חלק מהפרטים והשמות שזכרנו מפני רגישות העניין וכבוד המשפחה).

והמתיש, "מושי הוא כולו טוב המעשים טובים שהיו לו ושעדיין יש לו, זוהי זהותו האמיתית, כל מה שהוא רחוק מהקב"ה זה בגלל שיש לו יצר הרע כל כך גדול, שאני אפילו לא יכול להשיגו"

עברה תקופה לא קצרה, ראש השנה הקדוש של רבינו מתקרב בצעדי ענק, צבי שכבר זכה להיות כמה וכמה פעמים על ציונו הקדוש, זכה הפעם להבין הרבה יותר בעומק מה טומן בחובו השתטחות זו, עם לב מלא כיסופים ורצונות הוא עובר את הדרך המתשה, ליבו פועם, הולך וגועש, הנה הוא כבר מגיע אל האבן שניה - קודש הקדשים...

הוא כבר ברחוב הסמוך לפתע הוא שומע קריאה מרחוק: "צבי! צבי!" הוא מסתובב ומנסה לזהות מי קורא לו, אך מרוב הבלגן הוא לא מצליח לקלוט מיהו אותו היפי שיודע את שמו, "אולי הוא לא מתכוון אלי?" הוא חושב, כאשר הלה חזר וקרא לו, הוא התאמץ להיזכר מהיכן הוא מכיר את אותו בר נש מזרז, כאשר ההוא התקרב אליו כבר לא היה לו ספק, זה מושי אח שלי!!!!!!

הוא הושיט לו את היד ובירך 'שהחיינו בשם ומלכות, בד בבד עיניו התמלאו דמעות מרוב התרגשות, "איך הגעת לכאן?" הוא שואל את מושי, והוא עונה לו: "אני לא יודע מה קרה לי בתקופה האחרונה, כל הזמן התחילו לעלות לי הזכרונות המתוקים מהבית, השבתות והחגים, העדינות והקרבת אלוקים וכו', וכו', התגעגעתי מאד, אך לא ידעתי איך אני עושה את זה, יחד עם זאת התחילו להתרבות אצלי הרהורי תשובה, על גדל ריחוקי מהשי"ת מהתורה ומהמצוות, הלב שלי החל לזעוק "איה", "איה מקום כבודי", הרגשתי בבירור 'כאן זה לא המקום שלי, המקום שלי האמיתי הוא רק אצל אבא בשמים', אך לא ידעתי איך אני חוזר לשם - למקום האמיתי שלי".

צבי קוטע אותו ושואל, "אז איך

רוממות נפלאות מעלתם העליונה של תורות רבינו הק' ודרכי הלימוד וההליכה בהם על פי המסילה שסלל מוהרנ"ת ולימד דעת בליקוטי הלכותיו הק'

"ואזכה ברחמיך להמשיך עלי ולקבל נשמה חדשה קדושה בכל עת, על ידי חדושי תורה שאזכה לשמע מפיהם, וללמד בספרים קדושים של צדיקים אמתיים גדולים ונוראים".
וכבר גילה לנו רבינו הקדוש בשיחות הר"ן [ר"ט]:

"שכל התורות והשיחות שלו אינם בשבילנו לחוד, כי אם את אשר ישנו פה ואשר איננו פה".
ועל כן כשהלימוד בא עם ידיעה זו, הוא יהיה עם גישה והבנה אחרת לגמרי, שכל מה שקורה בעולם ובעולמות העליונים ממשיך להיות נפעל על ידי רבינו הק' ועל ידי תלמידיו העוסקים כעת חיה בלימוד התורה.

שאינו עושה שום דבר בלא תורה

וכל הדברים האמורים מבוארים באר היטב בדבריו הבהירים של ר' אברהם בר"ן ז"ל בהקדמת ספרו "כוכבי אור":

וכל הנפלאות האלה עוד כלא חשבים נגד עצם רבוי הנפלאות עד אין סוף ואין תכלית אשר הפליא והלביש בהתורה הקדושה, אשר בה בעצמה ברא והמציא גם את כל הנ"ל, וגם שאר כל העולמות עם כל הנמצא בהם, ועל ידם מחיה ומקים אותם מתחלה ועד סוף, הכל על ידי תורתו הקדושה אשר מסר לנו בכתב ובעל פה בנגלה ובנסתר, שבזה כלול גם כל אשר הופיע ברוח קדשו על הצדיקים האמתיים לחדש בה, שעל זה מובא בזהר הקדוש על פסוק "ולאמר לציון עמי אתה" אל תאמר עמי אלא עמי, מה אני בורא שמים וארץ במלולי, אף אתה כן. וכמוכא בליקוטי תניינא סימן ל"ז שהתלמידי חכמים בוראים את הכל על ידי דבריהם.

וכידוע מאמר אדמו"ר זצ"ל בעת שובו מנסיעתו (אחר בואו מלעמברג) להרב רבי ברוך זצ"ל, שאמר אז בתוך שיחתו הקדושה שאינו עושה שום דבר בלא תורה, וכמו שנגרף לאנשיו גם בעיניהם הגשמיים כמה מעשיות ומופתים בענין זה, וגם כל מה שהיה נעשה בעולם בכלליות כל פעם היה מרמז בתורתו הקדושה, וגם כמה פעמים כשהיה רוצה להמשיך איזו רפואה לאחד מאנשיו היה מגלה תורה מעין זה, ועל ידי זה המשיך לו רפואתו. וכל מאמין אמתי כשששים את לבו לכלל זה, ישתומם ויתפלא על זה בכפלי כפלים אלפים פעמים כמו על כל הנ"ל.

וכיוצא בזה מבואר בפירוש בספר 'שיח שרפי קודש' (החדש) (מהשמטות לחיי מוהר"ן עמה ר' מכת"ר פנקס חסידי ברסלב בברדיטשוב):

"נשמע מפי אדונינו מורינו ורבינו ז"ל שאמר אחרי בואו מלעמבערג שאמר בזה הלשון: 'איך טה נישט קיין שום זאך אן תורה' - אינני עושה דבר ללא תורה, ויש בזה מעשה שלימה וכו"ר". [שיש"ק החדש חלק ג' תכ"א בהערה].

ויסוד דבר זה הוא עיקר גדול בדרכי רבינו הק', שכן כידוע הנהגת

אחרי שהתבאר בחסדי ה' במאמרנו הקודם דברי ר' אברהם בר"ן, שבאמת דברי מוהרנ"ת בליקוטי הלכות הינם ביאורים על דברי רבינו הקדוש בתורתו הק', וזהו כל כוונתו בחיבור ספרו הקדוש, ומתוכם דלה ר' אברהם את הכללים וסלל המסילות כיצד לילך ולעיין בתורתו של רבינו הק'.

במאמר הנוכחי בעזרתו ית' נתמקד בנקודה יסודית הכוללת הן את ענין ההליכה עם התורות, והן בכלליות לימוד תורות רבינו הקדוש, ובכך יפתח לנו צוהר להבין יותר את דרך לימודו של מוהרנ"ת, וכל זאת על פי דבר ר' אברהם ז"ל.

כל מעשי העולם וכל מה שנעשה בכלליות העולמות הכל היה מרמז בדברי תורתו

כבר נודעת השיחה שכותב מוהרנ"ת:

כל תורה ותורה, יש בהם כמה וכמה מעשיות שהיו אז. מלבד הנספרות לה' שיש בכל מאמר. גם כל אחד מהשומעים והעומדים, כל אחד עם כל עניניו ומחשבותיו ועסקיו ועם כל מארעותיו והרפתקאות שעברו עליו, כלם כאחד היו נמצאים בתוך דברי התורה בפרוש מלבד הנספרות. כי באמת כל מעשי העולם וכל המלחמות שבעולם וכל מה שנעשה בכלליות כל העולמות כלם, הכל היה מרמז בדברי תורתו שהיו כלליות גדול מאד מאד, מתתא לעלא ומעלא לתתא וכו', וכו', מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. אך גם מה שראינו בעינינו כמה וכמה מעשיות וענינים שהיו נכללים בכל תורה ומאמר שלו, היו גם כן חדושים נפלאים ונוראים מאד, אשר לא נשמע ולא נראה כזאת: [חיי מוהר"ן שפ"ט].

והנה בהבנה פשוטה ושטחית ישנם שיבינו שדרכו של רבינו הק' מחמת איזה טעם שיהיה היה לגלות את תורתו הק' באופן כזה שבהם הוא מרמז את כל הנעשה בעולם בעת שגילה את התורה, אך בעומק הדברים אנו למדים שמוהרנ"ת מגלה כאן נקודה פנימית שהיא יסוד באמונה בכלליות תורות רבינו הקדוש: שבעצם תורות אלו על פיהם מתנהלת הנהגת הבריאה, וכל מה שגילה רבינו הקדוש בשעת אמירת התורה היה אפשר לראות באתגליא - [למי שעכ"פ זכה] - איך שכל העולם 'מתנהג' על פיו ועל ידו.

וכפי שהדברים הללו מתבהר להדיא בשיחה נוספת שמביא מוהרנ"ת:

על-ידי התורה שלי נמשכין כל ההשפעות שבעולם. ודבר עם אחד, מה המשא-ומתן שלך? עם חטים אתה נושא ונותן, גם זה נמשך על-ידי התורה שלי. [חיי מוהר"ן שפ"ט].

ואכן, בידיעה זאת צריכים לגשת כאשר באים לעסוק בלימוד התורות הקדושות, וכמו שמוהרנ"ת מרמז הרבה על זה, ולדוגמא בתפילה ל"ו:

טהור עליו, אשר מה שנאמר בדברי חז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו - נאמר עתה על ספרי רבנו הקדוש זצוק"ל. כי רבנו ז"ל אמר, שבכל תורה ותורה כלול כל דברי תורה שבכתב ושבעל פה, והם שרשי התורה.

וכפי המובא בפירוש ב'שיחות הר"ן' [קלא"א]:

כי כל דבריו ז"ל הם כלליות גדול, וכל תורה ותורה כלול מכל התורה כלה, ומכל בני אדם שבעולם בכל דרגא ודרגא, מן תכלית קצה העליון עד תכלית קצה התחתון.

כל תורה היא בנין וקומה שלימה בפני עצמה

והנה ישנה עוד הקדמה הנחוצה לידע לכל המשתוקקים לילך עם תורותיו של רבינו הק' ולהבין דרכי הלימוד בליקוטי הלכות, והוא מה שכנודע לכל באי שערי תורותיו הק' שנפלאו דרך התגלות תורותיו של רבינו הק' מהתגלות תורות והשגות אלקות אחרות, שמלבד מה שהם נלקחו ממקום שלא לקח משם אדם מעולם, ומלבד שבהתגלות תורתו המשיך בה את השארתו חיותו וקיומו לנצח והוא מורה את דרכינו ומשפיע את תיקוניו ביתר שאת גם אחרי הסתלקותו, מה שלא היה אצל שום צדיק מעולם [וכנ"ל], וכפי שענה ואמר בטרם הסתלקותו שהוא רוצה להישאר בינינו והוא הולך לפנינו, והתגלות ענין זה הוא ע"י התלמידים הנאמנים שעושים הלאה תלמידים, והם מוסרים לדורות הבאים את אמתת נפלאות תורותיו הקדושים, ואת דרכי החיפוש אחר רוח קדשו בתוך ספרו הקדוש.

הרי שבנוסף לכל זאת יש להתבונן ולהשיג לב, שתורותיו של רבינו הקדוש נפלאו מכל תורות הצדיקים גם בזאת שכל תורה היא קומה שלימה ועומדת בפני עצמה ומאירה ומבארת את כל בחינותיה מתוכה. וכפי שהשריש ר' אברהם ב"ר נחמן והניח אבן יסוד - על פי דברי מוהר"ן ז"ע - בראש כללי לימוד תורת רבינו הק' שיש להבינם מיניה וביה, כי כל תורה יש בה די בעצמה לבאר את בחינותיה והשגותיה בתכלית תכלית השלימות, וכל מה שנדרש מאתנו הוא לחפש בתוך התורה את הביאורים הנמצאים בתורה בעצמה.

ונראה לבאר בזה, כי כבר נודע דבר פלא, שכל מה שגילה רבינו הק' הוא על דרך ההתחדשות שלו, שהיה רגיל להיות בכל פעם שוכח את כל מה שזכה, ואינו זוכר ויודע כלל, וכמו שאמר:

מה שאין יכול לומר תורה לפרקים זהו חדוש יותר. שפכר מוכן ומזמן אצלי כמה חדושים גדולים, ובתוך כך הכל נשכח מאתי ואיני זוכר כלום, ואיני יודע כלל משום ספר בעולם, ואפלו גנון איני יודע, רק הכל פאשר לכל נשכח ונעלם ממני וזהו פלא גדול באמת. וכמה פעמים שמעתי מפיו הקדוש ענין זה, כי זה רגיל אצלו שכמה פעמים הוא אומר עתה איני יודע כלל כלל לא, אף-על-פי שבשעה הקודמת גלה חדושים נפלאים ונוראים [חיי מוהר"ן שם"א].

וכמו שמספר מוהר"ן ת:

פעם אחת אחר שבועות בקהלת זאסלאב, אמר לפני בדרה קבלנא: איך זוכין להיות יהודי? והייתי משתומם מאד לפני על זה, כפי מה שהייתי יודע מגדלתו ועבודתו מכבר, אשר אי אפשר לשער במח כלל, ועדין נדמה בעיניו שלא התחיל כלל. ענה ואמר: הלא בעת שהייתי יגע בשביל עבודת ה', לא עלה על דעתי שאזכה לזה, ולא הייתי יודע כלל ממה שאני יודע עכשו. וכי עלה על דעתי לכסוף ולהתעגעע לידע מה שאני יודע עכשו? כי לא הייתי יודע כלל שום מציאות וידיעה מהשגה זו, לכסוף ולהתעגעע אליה. אם כן גם עכשו, מי יודע מה שיש עוד להשיג ומה שאיכיל לזכות עוד, והבן. אחר כך אמר: אך זאת

רבינו הק' לבלי תת עצות פרטיות לאנשיו, [לבד מהצעתליך בערב ר"ה], וכאשר היו באים לרבינו הק' לשואלו מה לעשות בענינים שונים, היה משיב: כבר אמרתי על זה תורה, וכמובא בשי"ש"ק [החדש] ח"א קפ"א, וז"ל:

מתוך דברי רבי אברהם בן רבי נחמן הבין רבי לוי יצחק שרבנו הקדוש לא נתן עצות פרטיות לאנשיו ולא הורה להם סדר עבודה והנהגה לכל יום ויום, וגם לא נתן להם דרכים המיוחדות להם בעבודת השם, אלא כל אחד הבין מעצמו באיזו דרך עליו לילך לפי ענינו והשגתו, וכמו רבי יודל ורבי שמואל אייזיק תלמידי אשר בקרו מעצמם באיזו דרך לילה, ורבנו הנהיגם לפי דרכם ובחירתם, והנהיג רבנו היתה שאמר תורה לקלם כאחד, ובאמירתו הבין כל אחד מה שנגרף לו לעבודתו כפי מחו והשגתו, ואף אחרי שחזר רבנו מלמעברענג, שאז לא עסק כבר בדרך יהודי דברים, כי היו נכנסים אליו ז"ל בערב ראש השנה ונתנו קוויטל ויצאו, ולמחרתו בין היום הראשון של ראש השנה ליום השני היה אומר רבנו תורה, ובתורה זו היה נכלל כל מה שהיה נוגע לכל אחד, וכל אחד שמע בתורה את הפרטים הנצרכים אליו; וכפי המובא בחיי מוהר"ן (סי' כט) שאחרי אמירת התורה חקר אסור גזלה [ליקוטי קמא סי' טט] העוסקת בענין בנינים, אמר רבנו לאחד שבקשו שיתפלל עליו שיהיה לו בנינים: "איך האב שון געזאגט א תורה ו" - "הלא כבר אמרתי תורה".

ולדוגמא ניתן לציין את מה שהיה אחר שגילה רבינו הק', את תורה כ"ט, וכמובא בשיח שרפי קודש [החדש], ח"ג תקצ"ה, וז"ל:

איש אחד מאנשי שלומנו הביא בתו הבתולה שהיה לה חלי נופל רחמנא לצלן, וגם הביא יני, ובעת אמירת התורה כשאמר רבנו "ועל ידי תקון הכללי שמעורר המחין כנ"ל וממשיך לבכונות להגידו, בבחינת ככל עת יהיו בגדיה לבנים, אזי נתרפאת מחולאת הנפילה, ואז נפלה ולא תוסיף, קום בתולת ישראל" - אמר אז רבנו: "נפלה ולא תוסיף, קום טאקע!" - "נפלה ולא תוסיף, קום באמת", (היגו שמקום בתולת ישראל זו מחליה); והמשיך לה רבנו רפואה אז בעת אמירת התורה. ובמוצאי יום טוב, בעת שבא משה חניקע'ס להפרד מרבנו ותנה לפניו צרתו שיש לו מהאדונים שבוניצא, אמר לו רבנו: "איך האב דאך געזאגט א תורה וועגן דעם ו" - "הרי כבר אמרתי תורה אודות זה" - וכנתנו היתה על זה המאמר; ואכן יצא משה בשלום מהעסק עמם, כמבאר בחיי מוהר"ן שם".

הוא אומר: אפילו שרבינו הקדוש היה נמנע [וכשי"כ שהוא אינו נוהג] מלהורות בפירוש לכל אחד מה לעשות, בכל פרטי החיים, אבל באמצעות תורותיו הקדושים הוא מעביר רבינו הק' לכל אחד ואחד את הדרך שבה אמור להתנהג לפי שורש נשמתו - וככל שנתעמק ונחתור בהם - והעיקר ע"י ריבוי תפילות ותחנונים - זוכים לקבל ממנו עצות ברורות ובהירות יותר, ובכך יכול כל אחד לקבל את הדרך המיוחדת לו שבא להשלים ולתקן בהאי עלמא.

כל תורה ותורה כלול מכל התורה כלה ומכל בני אדם שבעולם

והנה מושכל זה הוא דבר פשוט וברור לכל מי שאמון על דברי קודשו כפי המשתמע מהשיחות המדברות בגדולת נוראות תורותיו הקדושים, איך שכל הבריאה מתנהלת על ידי ועל פי התורות, ובהם טמון וחבוי כל מה שצריכים לדעת איך להתנהג בעבודת השי"ת, [וכמובן גם בפרטיות החיים (כמובא לעיל מחיי מוהר"ן שני"ד)], וכפי שכותב החסיד הנללבב ר' נתן ב"ר לייבלי ראובנ'ס, מגדולי תלמידי מוהר"ן ז"ע בהקדמת ספרו 'קונטרס הצירופים':

ואני שמעתי מתלמידי הקדוש אשר סמך ידיו גילי זקב

נְחֻמְתִּי שְׁכַל הַיּוֹם כְּלוֹ אֲנִי מְבַלָּה רַק עַל תּוֹרָה וּתְפִלָּה: [שיחות הר"ן קנ"ט].

וכאמור בדבר זה מופלא רבינו הק' מכל אלו שקדמו לפניו שכלליות תורתם היא כמשל בנין אחד גדול, עם הרבה פרטים, הלבשות והסברים, אך תורתו הק' היא ייחודית בכך שכל תורה היא בנין כשלעצמו. וכפי שהדבר בא לידי ביטוי בבנין וסדר הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן, שיחיד ומיוחד הוא בכך שאין הבנה והשגה בסידור המאמרים והתורות מדוע קדמה זו לזו. על אף שתורה זו קדמה לאמירת התורה שלאחריה. כי על כן, כל תורה היא כספר מיוחד כשלעצמו, ולא רק ספר מיוחד אלא שורש והקדמה וביאור חדש לכל התורה כולה, והשפעת תיקונים חדשים לכלל הבריאה, ועל כן אין מוקדם ומאוחר בסדר תורתו הק'.

וניתן להמחיש זאת בכך, שבעוד שאצל שאר כל הצדיקים, כל אחד בדרך הקודש שלו, הוא מבאר את כל התורה כולה, ולפי בנין ודרך זאת הוא יבאר כל פסוק ופסוק, וכן כל דברי חז"ל, [ולדוגמא ולמשל אם נקח את פסוק "את ה' אלוהיך תירא", אפשר לשער כי בעלי המוסר ילמדו מכאן התעוררות ליראת שמיים על פי דרכם כידוע, ובעלי הקבלה יסבירוהו על ספירת הגבורה בתוך מהלך שאר הספירות, ובספרי חסידות יקשרוהו על ענין העלאת הניצוצות שמלובשות ביראות הנפולות], אך אצל רבינו הק' ניתן לומר שכל תורה היא קשר ובניין אחר שאין אפשרות להכליל ולומר שגישתו ליראה היא כך או כך, כי בעוד תורה אחת היא הדרך להשיג את מדת האהבה, הרי שבתורה אחרת היא דרך להשגת יראה גבוהה יותר, ובתורה נוספת היא עצה לתפילה בכוונה, ובו בזמן שבתורה אחת העצה לזכות ליראה היא משפט, בתורה אחרת העצה היא התקשרות לצדיק.

ומכאן שכל תורה ותורה של רבינו הק' היא דרך חדשה ומיוחדת. וכמו כן העצה לכל דבר בעבודת השם משתנית מתורה לתורה, ולדוגמא כשמישהו ישאל מהי העצה להינצל ממחשבות רעות? בעלי המוסר יגידו לו להילחם עמהם, ובעלי הקבלה יסבירו לו את כוונת השמות המסוגלות לזה, וספרי החסידות ייעצוהו להתבונן מהיכן נפלו לו אותם מחשבות, אמנם אצל רבינו הק' העצה משתנית לפי כל תורה ותורה, [אכן בוודאי שבכלליות יש את הכלים והעצות הכלליות העולות מהתורות והשיחות שמדברים בכיור על ענין זה, ובעזר ה' בהמשך תתברר יותר נקודה זו], אך בכל תורה נמצא גילוי ועצה חדשה לכל קושי בעולם, על פי קשרי התורה שאי אפשר לשערה על פי קשרי ומהלך בניין תורות אחרות.

המורם מכל האמור שכלליות העצות של רבינו הק' הוא "ללכת עם התורות הקדושות שגילה", ולא בכדי הפציר בנו וגילה רצונו וחפצו הגדול "לילך עם תורתו". וכפי שכותב מוהר"ן זי"ע שתלמיד אמיתי הוא מי שתמיד רואה את הרמזים שיש בתורת הצדיק וזוכר מה עליו לעשות עכשיו על פיהן:

"ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהלי", ובודאי בפשיטות אינו מובן, כי הלא היה צריך לאכל ולעשות צרכי גופו בודאי, אף מגדל אמונתו שכל דברי רבו הם רזין, על ידי זה אכלו כשלא היה אצלו לא היה ימוש מתוך אהלו, כי בכל מה שעשה ודבר היה זוכר את רבו [חזקת מסלפין ה' כ"ג].

///

והנה ידועה שיחתו של מוהר"ן, שעבור קדושת ושלום הבית היה צריך לכפול את הליקוטי הלכות פעמים, ואמרו על זה אנ"ש שע"י העצה של "לעשות מתורות תפילות" אך אפשר להשלים בענין זה את החסר לנו, ולפי מה שהתבאר מובן היטב כי ע"י ההליכה עם התורות, ובעיקר לעשות מהם תפילות, [שזהו חלק יסודי בהליכה עם התורה, וכמו שנתבאר בארוכה בקונטרס "להתהלך" שיצא לאור ע"י תמימי דרך לקראת ראש השנה תשפ"ג], ניתן לקבל גם עתה מרבינו הק' דרך ועצה התעוררות והתחזקות בכל עת ובכל שעה ובכל מצב.

וכמו שרואים מעין זאת בשיחתו של רבינו הק' שאמר:

המוסר של התורה שלי נפלא ועצום מאד. אלו היו אומרים זאת התורה בלשון אחר, בלשון מוסר, היה מעורר ומשבר את הלב מאד, כי כלה מוסר השכל, מוסר גדול ונורא מאד. על כן צריך לזהר לקיים מה שהזהרתי אתכם לעשות מן התורה תפלה. כי תקף כשמתחילין להכניס זאת התורה בתוך דברי התעוררות ושיחה של תפלה, בודאי תעורר ותשבר את לבו מאד, [שיחות הר"ן קצ"ו].

ומעתה יאירו לפנינו דברי מוהר"ן בהקדמתו לספר הקדוש הזה, שבעצם אפשר לילך עם תורה אחת כל החיים, ואולם רק בגלל הזקנה שהמלך זקן וכסיל מפיל עלינו, צריכים כעבור פרק זמן, להתחדש וללמוד תורה אחרת:

כי בעצם חלשיהתנו. ולגדל התגברות יצרו של אדם שמתגבר עליו בכל יום כמו שאמרו רבותינו, זקונם לברכה (סנה"ב). על כן אנו צריכין יצרות והתעוררות לעבודתו יתברך בכמה דרכים. כי לפעמים האדם נתעורר לדרך זה ועבודה זאת על-ידי אור התורה הזאת. ולפעמים אינו מתעורר לזה על-ידי תורה זאת רק על-ידי תורה אחרת. והכל לפי האדם וכפי המדרגה שלו וכפי הזמן והמקום.

///

ואמנם כל הדברים האמורים, הינם צד אחד של המטבע, שכן כבר לימדנו רבינו שרצון קדשו שהדרך שנקבל מתורתו הק' היא בשני מישורים, וכמו שאמר שרצונו שיהיה לכל אחד שני סדרים ושיעורים בספרו:

ואמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמד ספרי הקדושים, שעור אחד פשוט ללמד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בפיו בעל-פה, ושעור אחר ללמד בעיניו גדול [חיי מוהר"ן שמי"].

כלומר, שעל כל דבר וענין יש לרבינו הק' דרכים כלליים ודרכים פרטיים, ולמשל באם ישאל אדם מהי העצה של רבינו הק' למי שמוטרד ממחשבות וכד', שני תשובות בדבר, מחד יש עצות כלליות בתורות בהם רבינו מדבר בפירושו על ענין זה, ותמציתם נמצא כתוב בספר ליקוטי עצות ערך מחשבות, ומאידך יש דרך פרטי בכל תורה ותורה איך להיושע ולהצליח בכל פרט מפרטי החיים הרוחניים והגשמיים, ובודאי גם לדבר זה.

שמוהר"ן ת
מגלה כאן נקודה
פנימית שהיא
יסוד באמונה
בכלליות תורות
רבינו הקדוש:
שבעצם תורות
אלו על פיהם
מתנהלת הנהגת
הבריאה, וכל
מה שגילה
רבינו הקדוש
בשעת אמירת
התורה היה
אפשר לראות
באתגליא –
[למי שעב"פ
זכה] – איך
שכל העולם
'מתנהג' על פיו
ועל ידו.

כל תורה ותורה כוללת את כל הזמנים והמועדים

הנהגה הקדמות אלו הם כלים ליתן לנו אפשרות להשיג מעט וממרחק את מהלך אופן חיבור הספר הקדוש ליקוטי הלכות, ששם משתקף כל מהלך חייו הקדושים בעת כותבו את ההלכות הק', ושם אנו בעצם גם משמשים את מוהרנ"ת ולומדים ממנו איך "הולכים" עם תורה. [כמו שכבר התבאר בהרחבה במאמרים הקדמים, שמאחורי דרשיו, ביאוריו ועיוניו העמוקים בתורות בהם הוא הלך באותו זמן מסתתרים כל המאורעות והזמנים שחי בהם], וכל המתבונן יראה שכשאחז באמצע הליכה עם תורה מסוימת לא היה מחליפה בבוא יו"ט או מאורע אחר, ולדוגמה בעלמא בתחילת חורף שנת תר"ד הלך מוהרנ"ת עם תורה כ"ד, ובהגיע ימי חנוכה הקדושים לא התחיל להתעמק באחת מהתורות העוסקות בחנוכה כגון בהתורה ימי חנוכה ליקוטי תניינא תורה ב', וכמובן מדבריו בהלכה שכתב אז (הודאה ו'), רק מצא את כל החיות והאורות הנצרכים כהכנה לימי חנוכה הקדושים בהתורה שעמה הלך בעת ההיא.

ועם כל זאת, לבד ממה שהוא מזכיר במכתביו בתקופה זאת כמה פעמים את חידושיו בהלכות הודאה הנ"ל על פי תורה כ"ד:

"והנה עתה כל עסקי בהתורה, תשעה היקלין דלאו אנון נהורין" וכו', והעקר שאזכה אני וכלנו לקיים מה שכתובת שם, ...ותהלה לאל, בחסדו הנפלא כבר עזרנו השם יתברך לבאר ולחדש בזה נפלא בכחו של זקן דקדושה וכו', אך עדין צריכין ישועה ורחמים רבים לקיימם ולעשות המצוות בשמחה לזכות לכל מה שכתוב שם, אך זאת נחמתי בעניי, שאני יודע עלי-פנימי מזה ואני חולק חס ושלום, על אמת נורא ונפלא בזה" (מכתב מיום ג' י"ב כסליו תר"ד).

"וימי החנוכה ממשימים לבוא, ובשעה זאת כתבתי מכתב לידידנו רבי אבילי שיחיה ואנשי-שלומנו והזכרתיים קצת נפלאות נוראות ששמענו על חנכה אשרינו וכו'. קצת אין פנאי לכלל הדברים. אוילי תהיה בטשעהרין, תבקש להראות לה מכתבי, וכל השוקתי ורעיני עתה בענין חנכה הקדוש הוא לזכות לשמחה, ובחסדו הנפלא כבר עזרני הרבה לחדש בזה בחסדו הנפלא, אך מי יתן, שנגזק לקיים לזכות לשמחה תמיד, כאשר חזק אותנו הרבה בזה בכמה דרכים ועצות עמקות, נפלאות ונוראות. נגילה ונשמחה בישועתו" (מכתב מיום ד' וישב תר"ד).

הוא גם מזכיר שימי חנוכה הם ימי הודאה:

"ובפרט בימי חנכה הקדושים שהם ימי הודאה בחינת שעשוע עולם הבא. ובאמת בכל יום עושה השם יתברך עם כל אחד ואחד חסדים חדשים בחינת חדשים לבקרים וכו'. בחינת חסדי ה' כי לא תמנו וכו' וכמובן למשכיל מפרוש רש"י שם שפרש

בכל תורה נמצא גילוי ועצה חדשה לכל קושי בעולם, על פי קשרי התורה שאי אפשר לשערה על פי קשרי ומהלך בניין תורות אחרות

שם שהחסדים מתחדשים בכל בקר. ובדאי צריכין בכל יום להודות עליהם, שזה עקר שעשוע עולם הבא שצריכין להמשיך על עצמו בכל יום ויום, כי לקח נוצרנו להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך בכל יום ובכל עת וכו' (מכתב מיום ג' ב' החנוכה תר"ד).

וכך אנו מתוועדים כמה פעמים שמזכיר את התורה שהלך עמה ושה אצלו כל כוונת החג הקרב וכו'.

"ועתה תבין מחדש שאין שום יאוש בעולם, ושגם אני ואתה וכלנו צריכין להתחזק בשמחה גדולה בלי שעור בכל יום, ובפרט בימי שמחה ובפרט בפורים. אשרינו אשרינו שאנו זוכים לקרב דברים כאלה הנובעים מהרמזים שיש בין החכמה שעל ידי זה זוכין להארת הרצון בשעת האכילה אם אינו שלימזליק [שלאומיאל] וכו'. זה עתה אצלי כל כונת פורים..." (תענית אסתר תר"ג).

"ובענין הנ"ל כלולים כל הכונות של פסח" (ר"ח ניסן תקצ"ב).

ויתר מזה נחזה במכתב שהכין לקראת יום הכיפורים, ולא הספיק לשלחו לקראת היום הק' כי דברי רבינו הק' הם בכל זמן ובכל מקום:

"ואם פי פי הנראה יגיע האגרת הזו לידך אחר יום כפור, אף על פי כן תשים לבך היטב לדברים האלה, כי העקר להמשיך דרכי התשובה הנ"ל בקייאות הנ"ל בכל השנה כלה" (מכתב מיום ערב יום הכיפורים האחרון תר"ה, ועיין גם במכתב ממחרת יום הכיפורים תקצ"ג בדומה לזה).

ומוהרנ"ת עצמו קיים זאת באותה העת בתקופת תשרי בשנתו האחרונה עלי אדמות, וכמו שאפשר להתחקות אחר צעדיו במכתביו, וכן בהלכה שכפי הנראה נכתבה אז (הלכות שבת הל' ז'), שעל פי המובא שם בהלכה ובמכתב הנ"ל וכן בכל המכתבים בתקופה זו ושקדם לה, הלך מוהרנ"ת כבר מימי בין המצרים עם תורה ו', והוא קישר לתורה זו את כל ענין בין המצרים חודש אלול וראש השנה ויום כיפור, והמשיך לבאר על פי התורה גם את עניין הימים שבין יוה"כ לסוכות ואת ענייני סוכות, הושענא רבא ושמחת תורה עיי"ש בארוכה. [שכן ההלכה שנכתבה לאחריה הלכות ראש חודש הלכה ז', שהיא ההלכה האחרונה שכתב, שם מדבר מענייני חנוכה, וכן ההלכה שלפניה היא הלכות תפילת המנחה הלכה ז' ושם מדבר מענייני פסח וספירת העומר ול"ג בעומר עד פרשת בלק (ובימי כתיבת אותה ההלכה (מנחה ז') נסע לאומן והיה אז חתונה של בנו עיי"ש באורך ובעלים לתרופה במכתבי התקופה ההיא)].

וכן כשמוהרנ"ת הלך עם התורה ימי חנוכה זה היה לאו דווקא בחנוכה, ועל פי רוב בחנוכה הלך עם תורות אחרות, כפי שרואים ברובי הפעמים שמבאר ענייני חנוכה על פי איזה תורה שהיא, ורק פעם אחת מבאר על פי התורה ימי חנוכה, [ולדוגמה בהלכות פריקה וטעינה הבנויה על תורה זו מבאר את ענייני פורים ופסח ועוד, ולפי המצב והזמן שעברו עליו, וכן אפשר לראות בהלכות פסח הלכה ד' שמבאר שוב את כל ענייני פסח על פי תורה זו ימי חנוכה] והדברים ארוכים אך המשכיל יבין.

ואם כי בוודאי שכאשר רבינו הק' מדבר מאיזה מועד וחג או שמזכיר עניין והלבשה כלשהיא, הרי שבפשיטות דבריו נפעלים בימי החג הזה ביותר [כמבואר היטב בכלל הרביעי], אך מכיון שבפנימיות התורה יש בכל תורה ותורה כלליות גדול, ידע מוהרנ"ת ז"ע ולימד דעת שבכל תורה שהולכים בה יש את כל הנצרך להארת החג והזמן שנמצא בו, לכן לא מצא לנכון לעסוק דווקא עם תורה המדברת מהחג הקרוב, אלא אדרבה החיה את עצמו בכלליות מכל הדיבורים של רבינו הקדוש על חג זה, ובכך גם הראה שניתן שכל תורה ותורה ניתן לילך עימה כל השנה ובכל המועדים.

העולה מדברים אלו, שמחד כאשר תורה אחת מדברת מהלבשה כלשהי, אזי בוודאי שההלבשה עצמה היא חיה וקיימת, דהיינו כאשר רבינו מזכיר איזה חג בוודאי שהמועד הזה הוא משפיע בעת שעליו דיבר רבינו הק', אבל היות ודבריו הם כלליות גדול ושייכים לכל אחד ובכל מצב, הרי שגם אחר החג ולפניו השפעתו נמצאת ויש גם אז כלים לקבל את הקדושה הנצרכת עכשיו והבן.

”נמבואר במקום אחר” - !?

ולפי זה גם יובן לנו יותר מדוע על פי הרוב כאשר מוהרנ"ת מזכיר תורה אחרת מהתורה שעליה בנויה ההלכה שהוא כותב, הוא מזכיר את התורה האחרת בלשון ”כמבואר במקום אחר”, וכל מעיין ישאל מדוע מוהרנ"ת לא הרחיב מעט להודיע ולציין איזה הדין אותן מקום אחר אליו הוא מתכוון? ובהרבה פעמים המקום ידוע מאד, שכל מי שלמד מעט ליקושי מוהר"ן יודע על מה הכוונה, האומנם נעלם חלילה וחס ממוהרנ"ת המראה מקום? אך כאשר נבין ששיקור דרכו של מוהרנ"ת בלימוד התורות הוא בדרך העיון לפיה אין נצרך כלל לסייעתא והוספות מתורות אחרות, אלא הכל מובן ומבואר מיניה וביה מתוך התורה עצמה שהוא הולך עמה כעת, וכל צורך המראי מקומות שמביא מתורות אחרות הם רק להבהיר את כוונתו, כי בו בזמן שהוא מחדש כעת דבר בתורה כלשהי, באותו זמן במקום אחר הדבר מבואר יותר, ודרכו להזכיר שמה שהוא מחדש כאן על תורה כלשהי עניין זה כבר כתוב מפורש בדברי רבינו במקום אחר, אך אין עסקו כעת לבאר את התורה ההיא ולכן אין הוא מזכיר את מקומה [רק בהדפסות הבאות הוסיפו בכל פעם מראה מקומות, בסוגריים או בלעדיהם כל אחד לפי הבנתו, וזאת כדי להקל על הלומד להבין כוונתו הק'].

והנה אין כאן המקום להאריך בדוגמאות להוכיח את האמור, וכל מי שיפתח את הליקושי הלכות בהקדמה והסתכלות זו ימצא לבד על זה דוגמאות למכביר, אך פטור בלא כלום אי אפשר, ועל כן נביא בזה דוגמאות בודדות:

המקום הראשון בו מציין מוהרנ"ת למקום אחר היא בהלכה הראשונה בליקושי הלכות (הלכות השכמת הבוקר הלכה א) הבנויה על תורה רפ"ב ”אזמרה”, וז"ל שם בסעיף ד':

שָׁזָהוּ בְּחִינַת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאֵר, שֶׁהֵם כְּלִילִים מְגֻנְיָן סְגִיאִין, הֵינּוּ הַנְּקֻדוֹת טוֹבוֹת שֵׁשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִקְדָּה טוֹבָה אֶפְלוּ בְּהַפְחוּתִים שֶׁבָהֶם מֵהַ שְׂאִין בְּחִבְרוֹ, כְּמִבְאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר.

והנה כל מעמיק בהתורה ובדברי מוהרנ"ת ז"ע המיוסדים עליה, מבין שהוא לא היה זקוק להביא זאת מתורה אחרת, כי היה אפשר להוציא מקשרי התורה עצמה על פי הכלל החמישי שכאשר רבינו מביא פסוק כל המקרא והמאמר חז"ל נכנסים ומבארים את העניין, ועל כן כשרבינו מזכיר את עניין בניין המשכן ע"י משה, מבאר מוהרנ"ת שכמו שבמשכן ראינו שכל אחד הביא דבר אחר ואם היו כולם מביאים רק אבני שוהם ואף אחד לא היה מביא יריעות עזים לא היה יכול להבנות המשכן, ורק ע"י שבכל אחד היה דבר שאין אצל חבירו נבנה המשכן, ודייקא משה הוא מי שמוצא זאת אצל כל אחד, [ומובן יותר שעל כן צריך דווקא להיות הצדיק הגדול במעלה מאד שיכול להעלות אפי' הרחוקים מאד, כי בלעדיהם יחסר חלק מהבניין], וז"ל מוהרנ"ת שם:

וְאִזִּי צִוָּה לָהֶם עַל מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן שֶׁיָּבִיֵא כָל אֶחָד נְדָבַת לְבוֹ לְמְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, כִּי הִיָּה מְעוֹרָר הַטוֹב שֶׁבְכָל אֶחָד, וְכָל אֶחָד כְּפִי הַטוֹב שֶׁהָיָה לוֹ הֵבִיֵא נְדָבַת לְבוֹ הַטוֹב לְמְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, כִּי הַמִּשְׁכָּן נִבְנָה מִכָּל הַטוֹב שֶׁנִּתְבָּרַר מִכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁזָּהוּ בְּחִינַת (שְׁמוֹת כ"ה) זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְכוּ' שֶׁהֵבִיֵא כָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הַנְּקֻדָּה טוֹבָה שֶׁלּוֹ כִּי זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת וְתַכְלֵת וְכוּ' הֵם בְּחִינַת הַגּוֹנֵין עֵילָאִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַטוֹב שֵׁשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, ... וְכֵן מֵיבֵן בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ הַגַּ"ל, שֶׁעַל-יְדֵי הַטוֹב שֶׁמוֹצֵאִין בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי זֶה נִבְנָה הַמִּשְׁכָּן וְעַל-כֵּן זֶה שֵׁיכוֹל לְמַצֵּא כָּל הַטוֹב שֵׁשׁ בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲזוֹן כְּנִ"ל, הוּא יוֹדֵעַ כָּל הַבְּחִינּוֹת שֵׁשׁ בְּעֵינֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהַצְּדִיקִים הַגַּ"ל, עֵינַי שֶׁם כִּי עָקַר בְּנֵי הַמִּשְׁכָּן הוּא עַל-יְדֵי זֶה, עַל-יְדֵי הַטוֹב הַגַּ"ל וְזָהוּ מְקַשְׂרִים הַיֵּטֵב דְּבָרֵי רַבְּנוּ הַגַּ"ל, עֵינַי שֶׁם הַיֵּטֵב:

וכן אפשר למצוא עוד נקודות בהתורה שמורים על הבנה זו, כגון בעניין הניגון, וכן בדברי רבינו שהחזן רואה: "איזה הם התינוקות השקכים לו, וכמה הם מקבלין ממנו, ולידע כל הבחינות שיש בזה, והדור שיקבא מהם עד הסוף", ומובן מזה שכל תינוק יש לו את בחינתו והדור שיצא ממנו וכו' וכו'.

לכן נראה לומר שבגלל שבתורה אחרת עניין זה מפורש יותר הוא ציין לשם [מבלי לציין את מיקומו המדויק וד"ל], אבל באמת כפי הכללים ניתן למצוא הכל בתוך התורה.

ויתר מזה רואים בהלכות מילה הלכה ה' אות ה' הבנויה על תורה ס"ה [וכבר הארכנו קצת בעניין הלכה זו במאמרנו הראשון], שמוהרנ"ת מביא כביכול ראייה מתורה אחרת להסבירו בתורה זו, ובאמת כל מעיין יפלא שלכאורה אין זו ראייה כי אם פירכא וז"ל:

עָקַר הַתְּפִלָּה צְרִיךְ שֶׁתְּהִיָּה בְּאֵמַת בְּשִׁבִיל תְּכִלִּית הַנְּצִיחַ, כִּי עָקַר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה הוּא רַק כְּשִׁמְסַתְּכֵלִין עַל הַתְּכִלִּית וְכִנ"ל. זָהוּ בְּחִינַת מֵה שְׂאִיתָא שֶׁעָקַר הַתְּפִלָּה צְרִיךְ שֶׁתְּהִיָּה בְּשִׁבִיל חֶסְרוֹן הַשְּׂכִינָה, כְּבִיכּוֹל, וְכֵן כְּתוּב בַּהַתְּוָרָה 'לְהַמְשִׁיךְ שְׁלוֹם' עַל מֵה שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, וְשִׁקְלִית לְסַלְתָּאִי וְאַנְחִי בְּכּוֹתָא דְרַקִּיעַ וְכוּ'. שֶׁעָקַר הַתְּפִלָּה יְהִיָּה לְצַרְךָ הַנְּשֻׁמָּה אֶפְלוּ רְפָאנוּ וְצָרְךָ עֲלֵינוּ וְכוּ'. וְזֶהוּ בְּעֵצְמוֹ מֵה דְאִיתָא שֶׁעָקַר הַתְּפִלָּה יְהִיָּה עַל חֶסְרוֹן הַשְּׂכִינָה כְּנ"ל, כִּי כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁל הַנְּשֻׁמָּה הֵם חֶסְרוֹן הַשְּׂכִינָה, כִּי הַנְּשֻׁמָּה הוּא חֶלֶק הַשְּׂכִינָה, כְּבִיכּוֹל, כִּיְדוּעַ, הֵינּוּ כְּנ"ל שֶׁעָקַר הַתְּפִלָּה צְרִיךְ שֶׁתְּהִיָּה בְּשִׁבִיל הַתְּכִלִּית, כְּגוֹן כְּשִׁמְתְּפִלֵּל עַל פְּרֻנְסָה וְעִשְׂרֵיֹת יִתְפַּלֵּל שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לוֹ פְּרֻנְסָה אוֹ עִשְׂרֵיֹת בְּזֶה הָאֶפֶן שֶׁיִּטִּיב מַעֲשָׂיו עַל-יְדֵי-זֶה וְיִתְקַן וְלֹא יִקְלַקֵּל חֵס וְשְׁלוֹם עַל-יְדֵי-זֶה, וְכֵן בְּכָל מֵה שֶׁמְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל וְכִנ"ל.

היינו כי בתורה ס"ה עליה בנויה הלכה זו חידש מוהרנ"ת על פי קשרי התורה שעיקר התפילה צריך להיות עם הסתכלות על התכלית, היינו שעיקר כוונתו לא תהיה על הגשמיות כי אם על 'הרוחניות שיצא לו מכך', ודבר זה ברור שעניין התפילה המובא שם בפנים מקושר עם עניין ההסתכלות על התכלית שרק כך אפשר לעשות אחד מכל התפילה, אך אין זה מפורש שם ולכן מפנה מוהרנ"ת לתורה י"ד ששם מפורש שכל כוונת התפילה צריכה להיות על הרוחניות, והגם שבאמת אין הגדון דומה לראיה, כי שם הכוונה בתפילה צריכה להיות 'רק' בשביל הרוחניות ולא בשביל גשמיות שיביא לרוחניות, כמובן לכל המעיין, [ויותר מכך שהרי מוהרנ"ת עצמו מציין שעיקר התפילה תהיה על חסרון השכינה הוא ענין מובא וידוע, וא"כ כל הפנייתו לתורה י"ד הוא מחמת חביבותו לדברי רבינו הק' שגם מפיו הק' יצא עניין זה בפירוש, ואכמ"ל ועוד חזון למועד לפרט יותר נקודה זו].

תקצר היריעה להאריך בדוגמאות אך די לחכימא ברמיזא, והעיקר לעובדא ולמעשה שיזכנו השם יתברך ללכת עם התורות כדבעי, עד שכל חיינו יהיו מלאים חיות רק לפי הקיום של דבריו ז"ל, וכן ללמוד גם בבקיות את כל דברי תלמוד תורתו באהבה, אמן. ■

רשימות מאחד ההולכים בתורתו

בשבילי תורת איה [א]

על הנמצאות בשבי זה מעורר כאב עצום, אך בשר ודם אנחנו ואין בליבנו להכיל את הכאב העצום.

אז מה כן עושים, יש שתי אפשרויות או לחזור לשיגרה לשכוח מכל מה שהיה ולעשות את מה שצריך לעשות, או להכנס לכאב ולהרגיש אותו עד היסוד, רוב רובם של אנשים נוטים לקחת את אפשרות הראשונה, לחזור לשיגרה ולשכוח [וכל אחד בשיגרה שלו לסדר היום בתורה או במשא ומתן].

על פניו נראה שאכן זה העצה הכי טובה והממולצת לחזור לשיגרה לשכוח מכאב ולהתעלם מהפחד ולהמשיך לחיות, ורובם ככולם זה מה שעשו [בפרט כעת בעת שהקוראים קוראים שורות אלו], וכך עושים בכל מצב לא טוב ח"ו, אם זה בכלל כשקורה מאורע עצוב ומחרירי או גם בפרט כשקורה משהו עצוב יותר מהרגיל, בהתחלה עצובים ואחר יום יומיים שוכחים, וחוזרים לשגרה. האם אכן טוב להדחיק את הכאב והצער או לא.

ב] גם בעבודת השם, כשיש לאדם נפילה, ירידה גדולה, יש שתי אפשרויות להתעלם ולהמשיך ללמוד ולהתפלל, או להתבוסס בצער ולהתאנח בלי סוף על מצבו עגום. כפי הנראה ההוראה היא להמשיך ללמוד ולהתפלל ולחטוף עוד ועוד.

אך רביה"ק דעת אחרת עימו, הוא מלמד אותנו בתורה י"ב איה - שאם לא נכנס לצער ולכאב ולהמתיק בשורש, אז גם אם יום אחד, תקופה מסוימת, נוכל להתעלם מהירידות ומהנפילות. בהמשך זה יתפרץ בצורה הרבה יותר כואבת.

כי בכל ירידה יש שורש של הירידה, בכל הקליפות יש מקור ושורש לקליפה, אם לא מטפלים בשורש הירידה - בשורש מקור יניקת הקליפת, אזי גם אם מטפלים בירידות ובנפילות עצמם אך מכיון שלא מתקנים את שורש הירידות ומקור הקליפות, אזי הקליפות יבואו שוב ושוב לינוק. בבחי' חוזר וניעור.

בתורה י"ב: מתבאר ששורש הרע ויניקת הקליפות הוא מימאמר סתום, ולכן כדי לבטל את שורש יניקת החיות צריכים לבטל אותו מהשורש. והדרך לבטל אותם הוא דווקא בעת שכשנופלים למקומות אלו, מקומות המטונפים, ספיקות והרהורים, שהדרך הוא לא להתעלם ולהמשיך בשגרה, אלא העצה היעוצה הוא כן להכנס במקום החשוך

[א] אחר שמחת התורה תשפ"ד: כל אחד רץ מבקש לדעת מה מוטל עלינו לעשות, מה צריכים לתקן, מדוע בא עלינו את הרעה הזאת, אה!!! כמה נאה וכמה יפה לחסידי ברסלב שיש לנו תורות עמוקות כאלה שאפשר ביחד לחפור ולחפור עצות ותבונות עמוקות בימים אלו.

בסייעתא ובהשגחה פרטית כלל אנשי שלומינו הולכים עם תורה רפי"ב - אזמרה, ועם תורה י"ב - איה. ולכן אמרתי

לנפשי בוא ונלך בשבילי התורה עם כלל האנ"ש וביחד נחפור עצות חדשות ותבונות מחזקות ומאירות על הנעשה על הכלל והפרט.

המילים בתורה: 'ספיקות ובלבולים גדולים'. כ"כ חשים כעת - הפחד והאי וודאות זועק מכל פינה, מה יהיה, יפרוץ מלחמה כללית על כל ארץ ישראל או לא, והפחד הזה מוליד ספיקות ובלבולים, לאוו דווקא בקשר למלחמה אלא סתם מתעוררים כעת כל הספיקות ובלבולים בכל קיומינו, וכשלא עוצרים את זה, זה מוליד עוד ועוד ספיקות ומחשבות אפילות וחשוכות, וגם כשחוזרים לשיגרה ומסיחים את הדעת מהמלחמה, אך הספיקות והאי וודאות ממשיך לקנן בלב "פי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסבבת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה".

בימים הראשונים שאחרי שמחת התורה, הבכי והכאב זעק וזעק ועדיין לא נרגע; מדוע קרה לנו כך, מדוע דווקא בשמחת תורה ביום הכי גבוה ביום שאנחנו לבד עם הבורא באו אויבים וחללו הפרו שמחתה, הכאב והעלם וביותר הפחד שיתק אותנו מלהרגיש באמת הכאב, ואכן הבכי עדיין לא בכה את בכיו, הדמעות עדיין לא ירדו ולא נגרו כמים. איי איי רק לחשוב מה עובר על מאות יתומים ואלמנות,

הדרך הקדש שגלה
על פסוק: ואיה
השה לעלה, עין
שם היטב ושם
לבד היטב להבין
הדברים, בפרט
להבינם למעשה,
להכניס בלבד
העצות הדקות,
העמוקות, האמתיות,
לקיימם בתמימות
ובפשיטות.

והצער ולזעוק בקול מר: איה איה מקום כבודו. ובכך מתדבקים בקדושה הנעלמת שהוא מאמר הסתום, וזוכים להמשיך את הטי' מאמרות המתגלגלן באור חדש, ובכך מתבטל יניקת הקליפות [וכמוכן רק בכוח הצדיק ניתן להכנס במקום החושך ומשם להעלות ראה מאמר ב].

[ג] זה עבודת התבודדות להכנס במקומות החשוכים בנפש, כלומר במקום שבהם לא מצליחים ולא מרגישים את קרבת ה', ואז נכנסים למקור ושורש יניקת הקליפות - מאמר סתום, ושם זועקים איה וזוכים לגלות את ה' במקומות אלו, ולכן כשאדם נפגש עם ירידות ונפילות אל עליו לברוח ולהתעלם מזה, אלא יכנס במקום אלו ושם לבקש את קרבת ה'.

והדביקות במאמר סתום זה דווקא מתגלה כשעובר על האדם כל מיני חושך ואפילה, והקליפות מנסים לזרוק ניצוצי כפירה בתוך הלב בשאלות היכן אלקין, איה החיות שלך, האיך ייתכן להתפלל בכוח קרירות, איפה השמירת העינים וכדומה, ובכך נופלים לגמרי למקום של ספיקות וחלישות הדעת אין סופי. אך מתחזקים בכוח מצב ויודעים שיש גילוי של ה' יתברך במקום הזה, אז עולים בתכלית עליה, ומקבלים את הקדושה של מאמר סתום.

ולכן כשעובר איזה ירידה על האדם בפרטיות ובכלליות, העצה הכי קלה הוא לברוח למאמרים המתגלים - לתורה ולתפילה, ואכן זה הדרך שהורה לנו רביה"ק (ראה ליקו"ת כ"ה ושאר היום יהיה בשמחה חיי מהר"ן תנ"ג), אך בשעת התבודדות אז עבודה היא להכנס במקום הירידה והצער, במקום החושך ואפילה, שהוא הדרך הקדוש של התבודדות, לפתוח את כל הצער והירידה, ולבכות ולקונן על המצב הפרטי והכללי, האיך ייתכן, עד מתי, איה, איכה, ובכך עולים לקדושה של מאמר סתום, וכורתים את יניקת הקליפות משם אכ"ר.

[ד] אך אין לאדם להכנס 'לבד' במאמר סתום כי אדרבה, יכול ליפול שם כמו שנפלו הקליפות, לכן רק בכוח הצדיק שעלה לאיה בקדושה הוא יכול להמשיך לאדם אתערותא לעילא של תמימות ופשיטות ובכך יוכל גם לעלות שם.

והצדיק מלמד את האדם שגם בעליית למאמר סתום צריך להזהר ולדעת שעיקר הוא להמשיך משם את הטי' המאמרים המתגלים, כי אם ירצה האדם רק להיות במאמר סתום כל ימיו, ייתכן שיתגבר עליו שורש הקליפות שמשם אחיזתם, ויכול לבוא לידי 'טעותים' ולחשוב בליבו אם העיקר הוא לא להרגיש שום דבר, א"כ מה אכפת ליה אם אעבוד את ה' או לא ח"ו, והרי כמה אנו מתייגעים להרגיש נעימות

ומתיקות התפילה (תורה ג), ולהנות ממתיקות התורה (תורה קנז, ע ח"ב) ומבקשים בתפילה והערב נא ואנו רוצים טעם וחיות בעבודתו יתברך כי זה כבוד ה' שמתגלה כבודו יתברך.

לכן רק בכוח הצדיק ניתן לעלות למאמר סתום, ולהמשיך משם את המאמרים המתגלים, וכמו בעבודת התבודדות, שבתחילה הוא בלב נשבר שזה הירידה למקום החשוכים ומשם עולה למאמר סתום ע"י הבכי והצער בזעקת איה, אך שאר כל היום יהיה בשמחה ע"י גילוי כבוד ה' יתברך במאמרים המתגלים.

וכך הם דברי רב"ג בביאור הליקוטים על התורה:

וכן מִכְרַח אַחַר כֵּךְ לְבַלִּי לְהַשְׁאֵר וְלִהְיוֹת יוֹתֵר מִדִּי בְדַבַּר הַקִּינּוֹת וְהִלְלָה, כִּי כָל זֹאת הִלְלָה אֲשֶׁר בְּלִילָה הוּא מִהֲכַרְח הַמְתַקֵּת הַדִּין בְּשֵׁרֵשׁוֹ בְּעֵצְמוֹ, וּבְכוּא הָאָדָם לְשֵׁרֵשׁ הַדִּין, [שְׁמֵשׁ גַּם שֵׁרֵשׁ הַיִּצָּר הָרַע וְהַקְלִפָּה (על פי תורה ע"ב), שְׁנִקְרָאָה עַל שֵׁם זֹאת הִלְלָה (על פי תורה ר"ה, רכ"ו)]. יֵשׁ שְׁמֵתִגְבֵּר עָלָיו יוֹתֵר עַל יְדֵי זֶה בְּעֵצְמוֹ קִלְפַת הַעֲצָבוֹת וְהִלְלָה, [כִּי נִמְצָא בְּזֶה מִלְחָמָה גְדוּלָה, כְּמִבְּאֵר כָּל זֶה גַּם בְּמִקוֹם אַחַר (שיחות הר"ן מ"א)], מִכְרַח מְאֹד לְהִזְהַר [בְּרֵן יָחַד כּוֹכְבֵי בְקָר] (איוב ל"ח, ז), לְהִתְחַזֵּק בְּקוֹל רִנָּה וְשִׂמְחָה, שֵׁשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵנוּ, [וּבְאַחֲרִית הַיָּמִים (מִיכָה ד): "נִכְוֹן יִהְיֶה וְכוּ'"] עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה בְּעֵצְמוֹ עוֹסֵק בְּתַקוּנוֹ [נְשִׂמַת מִשָּׁה], הַשּׁוֹשֵׁבִין הַנִּיל. לְקָרֵב אוֹתוֹ גַּם עִתָּהּ בְּהַכְרַת וְהַשְׁגַּת אֱלֻקוֹתָו וְתוֹרָתוֹ וְצַדִּיקוֹ הַאֲמִתִּים ע"ש באריכות.

[ה] ודווקא אלו שמקושרים לרביה"ק עובר עליהם כל מיני ספיקות ובלבולים, כי רביה"ק מוליך אותנו בדרך של צדיקים גדולים. כי הדרך להכנס למאמר סתום הוא שייך רק לצדיקים גדולים שעולים שם בקדושה [בכל עת הם עולים למאמר סתום ומשם ממשיכים את המאמרים המתגלים] אך אנשים פשוטים די להם במאמרים המתגלים אולי ואולי יזכו לעבוד את ה', בזה, אמנם רביה"ק רוצה שנעבוד את ה' בדרך של כמוני ממש, והיינו בדרך של צדיקים גדולים ולהכנס במאמר סתום ומשם להמשיך המאמרים המתגלים, ולכן עובר כל מיני דברים דייקא על המקושרים ביותר, כי בכך הם נכנסים למאמר הסתום, ולכן צריך האדם לשמוח בכל עת שעובר עליו איזה פסק ובלבול שידע בנפשו שאדרבה עכשיו נתנו לו עבודה של צדיקים והוא לעלות אל מקום המאמר הסתום ולהאמין שה' עושה דברים נעלמים בעולם, ולא מבינים כלום, ועי"ז הוא גם שותף במעשה בראשית להמשיך את הטי' המאמרים המתגלים, ובזכות התורה י"ב איה ומי שגלה זאת ובזכות כל ההולכים, נזכה שלא נצטרך לעבור בפשיטות ספיקות ובלבולים ח"ו, אלא הם יהיה בדקות גדול כמו הספיקות לפני חידושי תורה ויתגלה העץ החיים - התורה בעצמה אכ"ר.

איה [ב]

ועקר התקון תמיד
הוא לגלות ההסתרה,
להמשיך מבחינת
איה בראשית -
מאמר סתום את כל
המאמרות המתגלים,
להוציאם מההעלם,
אל הגלוי, לגלות שמו
וכבודו יתברך

קדושה של מאמר סתום שהוא הקדושה שאפי' שלא רואים את ה' מתדבקים בו בכל מצב, וזה השלימות הכי גדולה. אך בליקוטי תפילות אני רואה בפירוש שהוא מתחנן לצילוי ולהרגשת וקרבת ה' בכל מקום שהולכים. ואכן בעיון בסוף התורה כתוב מפורש: ואחר כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדושה בעצמה, דהיינו במקום התגלות כבודו יתברך, כי עקר הקדושה - שיתגלה כבודו יתברך, וגם בליקו"ה הלכות תחומין ו' [מאות כ' והלאה] מאריך מאוד שעיקר השלימות הקדושה הוא המאמרים המתגלים וזהו ע"י חיבור

טו כסלו תשפד: ימי חנוכה קריבים ובאים, ואני מנסה להכין את עצמי לקראת ימי החנוכה עם תורה י"ב איה, ואני עומד משתומם. חנוכה זה חג של שמחה, חג של הודאה, חג של הרגשת קרבת נועם ה', ומדוע אני רואה כאן בתורה י"ב איה, רק את הנקודה של הזעקה והיללה 'איה', האם אכן כל ימי חיי אצטרך לזעוק איה, האם אכן הגילוי של מאמר סתום הוא שלעולם 'לא ארגיש' שום חיות ונעימות בעבודת ה', רק לזעוק ולזעוק איה...

אמרתי בתחינה את התפילה בליקוטי תפילות על תורה: ותחנני שאזכה לדעת באמת ובלב שלם בכל עת ובכל שעה פי מלא כל הארץ כבודך, ומלכותך בכל משלה. ולקיים מקרא שכתוב "שיתי ה' לנגדי תמיד". ולא אשכח אותך לעולם, בין ביום בין בלילה, בין בהקיץ בין בשנה, בשבתי בביתי ובלבתי בדרך, בשכבי ובקומי, באכילתי ובשתיתי, בעמידתי ובישיבתי, במחשבה דבור ומעשה ובכל תנועותי. בכל עת ובכל שעה, אזכה למצא ולהרגיש אלהותך וממשלתך עלי אשר מלא כל העולם.

אם עד עכשיו חשבנו שהיעד והשלימות של התורה הוא לקבל

המאמר סתום עם המאמרים המתגלים.

ובכך נפתח צוהר חדש בתורה: שעיקר עבודת ה' והקדושה הוא שיתגלה כבודו יתברך, רק הדרך לזכות לגילוי כבודו יתברך הוא מקודם בדביקות במאמר הסתום, ואז גם הגילוי הוא גילוי שהוא כולו סתום וכדלהלן.

הט' מאמרים המתגלים הוא התורה והמצוות ועליהם עוסקים הצדיקים בכל דור ודור להדריך את האדם לילך ולגלות את הכבוד ה', ובגילוי הזה יש הרבה דרגות הן בנגלות וקיום התורה והן בגילוי הרגשי הלב שיהיו נרגש לאדם את מציאות ה' בכל מקום ובכל מצב בדביקות נפלא. אך זה לעומת זה: הסט"א רוצה לסתור את המאמרים המתגלים [ראה ליקויה תחומין ו], עיי גילויים הפוכים של חכמות ושכלים רעים המסתירים את כבוד ה' והם כל סוגי הבלי העולם הזה המתגברים בכל דור ודור, ולכן דרך המלחמה בהם הוא להגביר יותר ויותר את גילוי כבוד ה' יותר ויותר עד שימלא כבוד ה' בכל הארץ.

אך באחרית הימים שהתגבר מאוד יניקת החיצונים מהמאמר הסתום, עד שלא רק שהם הורסים את המאמרים המתגלים, עיי חכמתם ושכלם, אלא הם מכניסים את הספיקות והבלבולים בעצמם בתוך עם ישראל, ובכך אפי' שלומדים ומתפללים ומקיימים מצוות בהידור רב, אך הלב הוא רחוק מה', הלב לא מרגיש קרוב אל ה', ומתרחק אחר השם יתברך, והרהורים אחר השם יתברך אינם בהכרח קושיות של חוקרים וכדומה, אלא הם כל הסוגי חלישות הדעת שיש לאדם על כל עבודת ה', מדוע הוא לא מצליח מדוע הוא לא מרגיש חיות בעבודת השם, כל אלו החלישות הדעת הם בעצם הרהורים דקים אחר השם יתברך ולתורתו, ואף שלומדים ומתפללים וכו' אך עמוק עמוק בלב נמצאים אלו הרהורים "כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסבכת הלב בעקומים וסבוכים ובלבגלים הרבה".

לכן לא די לגלות רק את הגילוי הרגיל של הט' המאמרים אלא צריך לעלות ולגלות את המאמר הסתום ועיי וכלו ללחום עם קליפה בשורש.

והדביקות בה' דרך המאמר סתום: הוא דביקות שלא רואים את ה' יתברך, לא מרגישים את נועם חיו ה', אלא מתדבקים בה' מתוך אמונה תמימה, שאפי' שלא רואים כלום ולא מרגישים שום חיות בעבודת ה', לא בתפילה ולא בתורה ולא בשמירת עינים, אעפ"י ממשיכים הלאה יהיה מה שיהיה. זוהי גילוי של מאמר סתום, וכשאוחזים לאחוז בקדושה זו, שום ירידה ושום נפילה לא יכול להפיל את האדם כי

הוא תמיד דבוק בה' ולא מעניין אותו האם הוא אכן זוכה להרגיש התקדמות בעבודת ה' או לא. אחזתיו ולא ארפנו.

וכשיש לאדם הדביקות במאמר סתום אז הוא אכן זוכה להמשיך גילוי של הט' מאמרים המתגלים שהוא להכיר ולהרגיש את נועם ה' בקיום המצוות ולימוד התורה, ולכן אל לנו לטעות - שהמטרה היא שאכן לא נרגיש את אלהותך וממשלך בכל מקום; ולעסוק בעבודת ה' בלי שום חיות ח"ו, אלא אדרבה עיקר השבח והסימן לכל ברסלביר חסיד שהוא תמיד מלא חיות ושמחה בה', כי אף שאכן הרגשה והגילוי הוא נמשך ממקום יותר נמוך ממאמר הסתום - שהוא הדביקות שלא למעלה מכל הרגש. אבל עיקר הקדושה שהוא כן יתגלה כבוד יתברך, כי ה' רוצה שנרגיש אותו בכל מצווה ומצווה, וכל תפילה ותפילה יהיה מלא חיות ונעימות, ובלימוד התורה יעבר ליבנו באהבתו יתברך. והרי הם בכלל התשעה המאמרים המתגלים, אך מקודם אנו צריכים לעלות למקום המאמר הסתום ולקבוע בליבנו הקדושה והאמונה שאפי' שלא רואים את ה', נמשיך לעבוד אותו ולדבוק בו, ובכך מקבלים כוח להמשיך את הקדושה של המאמר הסתום בתוך המאמרים המתגלים.

אך גילוי הקדושה של הט' מאמרים אחרי שזוכים לעלות למאמר סתום, לא דומה לגילוי הרגיל של ט' המאמרים, אלא גם הט' המאמרים הם גילוי שהם כולו סתום, כלומר אפי' שאכן המטרה הוא הגילוי או הרגשת הנועם והקרבת ה', אבל הרגש וגילויים הנמשכים מאמרים הסתום, הם בעצם עושים שכל הגילוי יהיה סתום, וזה מתבטא בעבודת ה' שאף שרוצים ומייחלים להתפלל בחיות ובהתלהבות, והתורה יהיה בניעימות ובמתיקות וכמו שמבקשים 'הערב' נא. אבל עיקר התשוקה הפנימי לא יהיה להרגשות והתלהבות, אלא למאמר סתום שהוא הדביקות בלתי לה' לבדו אפי' שלא מרגישים כלום, ואז הרגשת הנעימות בתורה ובתפילה הוא אחרת לגמרי, נעימות אמתי יותר. וזהו שהט' המאמרים המתגלים הם גם בעצם דביקות בה' במאמר סתום.

זה עבודה כסדר - מצד אחד לעבוד את ה' בלי שום ציפייה להרגש וכדומה אלא בלתי לה' לבדו, ואח"כ זוכים לט' המאמרים המתגלים להכניס את האור של המאמר הסתום לתוך המאמרים המתגלים, אך מצד שני עיקר לעבוד לעלות שוב למאמר סתום להמשיך יותר את הגילוי של מאמר סתום בתוך המאמרים המתגלים "כי כל מה שהמאמרות נקללים ומקבלים ויונקים ביותר מזה המאמר העליון שהוא מאמר סתום בחינת איה - הם מגליו ביותר כבודו יתברך" (תערוכות ב).

בין איה לאזמרה

צריכין לחבר עוד ספר אחד שיהיה נאה ויפה עוד יותר מהראשון

חנוכה תשפ"ד: יש שני ליקוטי מוהר"ן, יש ליקוטי מוהר"ן הראשון ויש ליקוטי מוהר"ן השני שהוא היותר נאה ויפה מהראשון!!!

כך כותב מוהרנ"ת: אחר שבא מלמברג נסע על פי רב לט"ל מחמת עצם חלישותו ובנסיעות אלו לטייל שמענו כמה וכמה תורות נפלאות ונוראות ופעם אחת נסעתי עמו ודבר עמי מענין הספר שלו שנדפס בסמוך ושבח אותו מאד... ואחר כך ענה ואמר צריכין לחבר עוד ספר אחד שיהיה נאה ויפה עוד יותר מהראשון ואחר כך בהיותי עמו בשדה וכבר בקש לעלות על העגלה לישב עליה לחזר לביתו, נתנגלג מתוך שיחתו הקדושה שגלה לפני התורה הנוראה על פסוק ואיה השה לעולה (לקוטי תנינא י"ב), והיא עמקה מאד ומחנה נפשות מעמקי שאול תחתיות מאד מאד לחיותם לחיי עולם וכו'... ואחר כך כשחזרתי עמו לביתו ענה ואמר לי זה יהיה לה על הספר השני הינו מה שאמר תחלה שצריכין עוד לחבר ספר שני וכו' כנ"ל עתה העיר אנני שיש לי התחלה על זה הספר השני... (ימי מוהרנ"ת כט).

הרי שהליקוטי מוהר"ן השני שהוא ליקוטי תנינא הוא נאה ויפה עוד יותר מהראשון, וכן רואים דבר נפלא שבעצם כל התורות של חלק שני הוא התורות שנאמרו אחרי לעמברג שמוהרנ"ת כותב שלדעתי כל ההשארה שנשארו ממנו עמנו איזה התגלות מהשגות דעתו הנוראה, הכל היה בכח הפעלות של אותן השנים האחרונים כפי שאני מבין מרחוק יתברך שמו לעד על כל הטובה הזאת.

בליקויה הלכות עירובי תחומין מציב מוהרנ"ת ב' תורות יסודיים שהם הם הגדר והגבול לכל איש ישראל. תורה רפ"ב - אזמרה, תורה י"ב - איה. וכותב עליהם לשונות נפלאים ונוראים האייך ב' התורות אלו הם עיקר החיות של איש הישראלי.

ושם מובא שבתיקון אזמרה מוצאים את הטוב, [זה תיקון של שבירת כלים] ובתיקון של איה הוא שלא רואים כלל את הטוב אלא 'מאמינים' שבודאי יש כאן טוב, אך 'לא רואים אותו' [זה תיקון של החלל הפנוי]. וז"ל:

ולצאת ולעלות משם כל אחד ואחד כפי מה שירד ונפל לשם על ידי פגמיו ונקלקוליו אי אפשר לצאת משם כי אם על ידי הדרכים הנ"ל. הינו על ידי שמחפשי ומוצאי הנקודות טובות שהוא בחינת אזמרה,

על ידי זה מבררין הטוב מהקלפות שיזנקים מבחינת שבירת כלים ששם יש כמה טוב וניצוצות רק צריכים ברור גדול והברור נעשה על ידי הצדיקים ותלמידיהם, על ידי הדרך של אומרה.

אבל לפעמים מתגברת הסטרא אחרא יותר עד שבאים עליו בלבולים והרהורים וכו' הנמשכין מבחינת חלל הפנוי, שהם בחינת מקומות המטנפים הנ"ל. ואז אין תקנה כי אם על ידי הדרך של בחינת איה הנ"ל, דהיינו לבקש ולחפש איה וכו' וכנ"ל וכל ימי החל נעשים כל הברורים על ידי שתי הדרכים האלו.

כי תיקון שבירת כלים פירושו: שמוציאים טוב מהרע, בתוך כל מה שעובר מוציאים נקודות טובות ועי"ז הוא מגיע לשמחה גדולה. אך תיקון חלל הפנוי פירושו: לא שמוציאים טוב להחיות עצמם, אדרבה לא מוציאים שוב טוב ונראה שהוא כולו רע ואז אין תקנה כי אם ע"י של בחינת איה' דהיינו שידע ויאמין שגם עצם מקום רע מקבל חיות מה' יתברך בסוד מאמר סתום. ואז מתחיל לבקש אותו יתברך ובכך עולה ומגלה גם שם את ה' יתברך באופן פלאי.

נמצא שבעבודת אומרה האדם מוצא בעצמו נקודות טובות ואיך הוא טוב והוא קשור לטוב אמיתי, ובוזה הטוב הוא 'רואה ומסתכל'. אך עבודת תיקון איה הוא לא מוצא בעצמו טוב באופן שרואה ומסתכל בעצמו את הטוב, אלא אדרבה אינו רואה כלל את הטוב אלא 'מסתכל ורואה שרחוק מכבודו יתברך' והתיקון הוא שידע ומאמין שגם עצם 'המקום' שלו - שהוא מקומות מטנפים שנפל לשם מקבל חיות מה' יתברך באופן נעלם ועי"ז הוא מבקש אותו יתברך 'איה מקום כבודו' ונתהפך הירידה לעליה.

[ואפשר לומר שבתיקון אומרה 'מקומו אינו' אך בתיקון איה, המקום בעצמו מקבל חיות 'ממקום כבודו' ע"י בקשת איה 'מקום' כבודו.]

הרי לנו ב' סוגי התחזקות גבוה מעל גבוה, הראשון הוא אומרה שמוציאים טוב תמיד, והתחזקות היותר גבוהה היא שאפי' שלא מוציאים טוב יש תקווה ו'אמונה' שבוודאי יש כאן טוב. חה לשון מוהרנ"ת שם בהלכה:

והבן הדברים היטב לעצה להתחזק בכל מקום שהוא בכל מה שיעבר עליה כל ימי חיה, כי אינה יודע מה יעבר עליה. וימי שרוצים להכניסו בדרך הקדשה באמת, אי אפשר לו לכנס בשלמות כי אם כשמונסיין אותו בבחינה זאת שנזכר למקומות כאלו. וכשמחזק את עצמו על-פי הדרך של איה הנ"ל, אז יזכה שתהיה הירידה תכלית העליה וכו' כנ"ל, אבל צריך להיות חזק מאד בדעתו. ועקר ההתחזקות הוא שידע חסרון דעת האנושי שבאמת אין לנו שום שכל כלל, כמו שכתוב: כי בער אנכי מאיש וכו' ואנו מחיבים להשליך ולבטל שכלנו לגמרי רק להאמין בדברי הצדיקי אמת שבאמת יש חיות אלקות בכל המקומות הרחוקים מאד מאד, אפלו במקומות המטנפים וכו' שנאמר עליהם: וכבודי לא אחר לא אתן. רק שאי אפשר בשום שכל אנושי למצא שם כבוד אלקותו יתברך, מאחר ששם פנוי מאלקותו יתברך בבחינת וכבודי לא אחר לא אתן, רק צריכים שם לחפש ולבקש איה מקום כבודו וכו' וכנ"ל, ורק על-ידי זה יעלה בתכלית העליה וכנ"ל:

זה התחזקות המאיר בגילוי בחלק שני בליקוטי מוהר"ן - התחזקות של אמונה שבוודאי יש כן טוב. בעוד שבחלק ראשון התחזקות מאיר יותר התחזקות של רואים ומשיגים את הטוב, ומתחזקים בקצת שזוכה לעשות, [וגם התחזקות היא רק בספרי ליקו"ה ועל"ת שמראה איך שכל תורה הוא כולו התחזקות וזה בעצם התחזקות שצריכים למצוא בכל תורה, למשל בתורה אי להתחזק שאפי' שהוא הסתכל קצת בשכל של כל דבר הוא כבר זכה לבחי חכמה, וכך בכל התורות והמעייין בליקו"ה יראה שזה עבודת מוהרנ"ת למצוא בכל תורה את התחזקות שאדם יסאר על עמדו, ואפי' שמצד התורות נשמע התעוררות גדולה מאוד שמשבר לב האדם, אבל מוהרנ"ת עומד על דעת רבו ומבין שעיקר שאדם יתחזק על עמדו ולא ירפה מעבודתו], אבל בחלק שני שם מתגלה [וביותר בליקו"ה ע"פ התורות אלו] התחזקות היותר גדולה שאפי' שאדם לא מוצא בעצמו טוב, ובעצם אפי' שהוא מוצא בעצמו טוב אבל קשה לו מאוד לשמוח בזה, אז התחזקות הוא שיאמין שבוודאי הוא טוב "עקר ההתחזקות הוא שידע חסרון דעת האנושי שבאמת אין לנו שום שכל כלל, כמו שכתוב: כי בער אנכי מאיש וכו' ואנו מחיבים להשליך ולבטל שכלנו לגמרי רק להאמין בדברי הצדיקי אמת שבאמת יש חיות אלקות בכל המקומות הרחוקים

מאד מאד.

וכענין השיחה הידועה שאמר רביה"ק בנסיעתו לאומן: ענה ואמר השם יתברך גדול מאד ואין יודעים קלל וכו'. ואמר (בלשון אשכנז בזה הלשון, באט איז גרויס ומשה תבת גרויס [גדול] בנעימות נפלא למעלה ואי אפשר לציר זאת בתב קלל) השם יתברך גדול אין יודעים קלל נעשים דברים כאלו בעולם אין יודעים קלל] ושאלתי אותו הלא כבר אמרתם שעתה נודע לכם ענין תכלית הידיעה אשר לא נדע וכו' השיב מאז שיצאתי מברסלב עד כאן כבר גם איני יודע:

כי על התחזקות של למצוא טוב עוד יכול הבע"ד להרוס ולקלקל אבל על התחזקות של 'איני יודע כלל מה נעשה עימי' ובוודאי אני שייך לטוב, זה התחזקות שא"א להרוס כלל, [וכעין זה מובא בתורה ז' ח"ב, ותורה ע"ח ועוד].

כי לפעמים מחזקין את עצמן על-ידי בחינת הנקודות טובות שמוציין בו עיניו, ולפעמים נופל חס ושלום גם מזה, ואז אין יכול להחיות את עצמו בשום דבר, ואז מחיה את עצמו על-ידי הבקשה והחפוש בבחינת איה הנ"ל, שמזה הדרך אי אפשר להבעל דבר לבלבלו ולהפילו על-ידי שום בלבול בעולם, כי אף-על-פי שיכניס בדעתו חס ושלום שאפס תקנה מחמת שקלקל מאד, ואף-על-פי שהאמת הוא כך וגם עתה הוא כמו שהוא, אף-על-פי-כן מאחר שכבר גלו לנו שאפלו במקומות המטנפים יכולין לחפש ולבקש את ה' יתברך ולעלות על-ידי זה דיקא לתכלית העליה, לבחינת איה.

השלימות הוא התחזקות השלישי, שהוא לבלול ולכלול את ב' התחזקות יחד, שמצד אחד אמנם אינו יודע כלל מה נעשה עימו, והוא מאמין שבוודאי בכל תפילה ותפילה שלו וכל תנועה טובה נעשים דברים בעולם, אך מצד שני עליו גם 'לראות' את הנקודות טובות:

וזהו: טובים השנים מן האחד, שאם יפלו האחד יקים את חברו, הינו בבחינת שני הדרכים הנ"ל שהם מחזקין את כל האדם לכל יפל בשום אופן בעולם. וזהו שאם יפלו האחד יקים את חברו, כי לפעמים מחזקין את עצמן על-ידי בחינת הנקודות טובות שמוציין בו עיניו, ולפעמים נופל חס ושלום גם מזה, ואז אין יכול להחיות את עצמו בשום דבר, ואז מחיה את עצמו על-ידי הבקשה והחפוש בבחינת איה... אף-על-פי-כן מאחר שכבר גלו לנו שאפלו במקומות המטנפים יכולין לחפש ולבקש את ה' יתברך ולעלות על-ידי זה דיקא לתכלית העליה, לבחינת איה, על-יכן נבדאי תמיד יקום על עמדו וכתבך כך יזכה שיה' יתברך ירחם עליו ויאיר עיניו שיחזר וימצא הנקודות טובות שיש בו עיניו ויגיל וישיש בישועתו. וזהו בבחינת שאם יפלו האחד יקים את חברו. והחוט המשלים לא במהרה ינתק (שם אות כט).

והעקר לחבר וליתד שניהם יחד [אומרה ואיה] לחבר קלילות התורה קלילות המאמרים המתגלים, שהוא קלילות כל העולמות, לחבר הכל בשרשו העליון שהוא בראשית מאמר סתום.

מוהרנ"ת כותב בהלכות תחומין ו' שהעיקר הוא לחבר שניהם יחד - אומרה ואיה, ואכן באמת גם בתורת אומרה מרומז העצה של איה, וגם בתורת איה מרומז העצה של אומרה.

בתורה רפ"ב מובא שלפני שמסתכלים בנקודות טובות הוא רואה שאין בו שום טוב, ומובא בליקו"ה בראשית הגז [וכבר האריכו בזה אנ"ש בספרים שיצאו לאור] שהשלימות השמחה של נקודה טובות הוא שמקודם יראה שאין בו שום טוב ורק אז יחפש את הנקודה טובות, הרי שגם כשהולכים עם אומרה אזי השלימות הוא שמקודם יראה שאין בו טוב וכמה הוא רחוק מה, והוא מה שמובא בתורה י"ב איה - , ואזי מתחיל להסתכל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושאל ומבקש איה מקום כבודו, הרי שתורת איה מרומז כמעט מפורש בתורה רפ"ב.

וכן בתורה יב איה כתוב כמעט מפורש את תורת אומרה, שאחרי שזועקים איה וכו', ועולים למאמר סתום, אז השלימות הוא לזכות למאמרים המתגלגין כי זה עיקר כבודו יתברך שיתגלה כבודו, ובליקו"ה תחומין ו' מביא שמציאת הנקודות טובות הוא בעצמו המאמרים המתגלים, הרי שאחרי העצה של איה עבודה היא למצוא את הנקודות טובות. ■

עֲתִידֵיךָ לְהִיזוֹת סִפְרִים תְּרַבֵּם

מקדחה קצרה על ספרים וניאודי עומק על תורה אחת מליקו"ם

קונטרס מתוך הספר מים עמוקים

מאת הרדה"ח ר' משה קרמר שליט"א.

מים עמוקים הוא ספר הכולל כל הביאורים והחידושים שנתחדש ע"י המחבר שליט"א במשך כל השנים הלך משנות התש"ל בקובץ מבוני הנחל, בשנים אחרונות קיבצו את כל החידושים והביאורים בתוספות והנהגות חדשות, עד עכשיו הודפס רק על חלק מליקו"ם ומתעתדים להוציא מים עמוקים חלק ב' על כל שאר התורות, להגל הליכה עם תורה רפ"ב הודפס החידושים על התורה מתוך הספר מים עמוקים חלק ב'.

ניתן להשיג הקונטרס
מכון מעינים בנהלים
0527643910.

כרובים

מאת הרדה"ח
ר' אברהם פירר שליט"א

ספר רב איכות ע"פ החו"י כללים, בחלקו הראשון מכואר כל מושג של התורה לעומקה. ובחלקו השני מתבאר מאמרים מעמיקים במיוחד על תורת אומרה. להגל הליכה עם התורה הופץ ונמכר בסבסוד ע"י ארגון תמימי דרך

ניתן להשיג הספר
בפל' 0527148323

מנחל בדרך ישתה

מאת הרדה"ח ר' אברהם פלג שליט"א

ספר עומק ע"פ החו"י הכללים כפי שנתבאר בספר המחבר 'באר לחי רואי'. מנחל בדרך ישתה הוא סדרת ספרים העומדים לצאת לאור על כל תורה בליקו"ם, לאחרונה יצא לאור גם על ספר תורה ס"ז ותורה ע"ה ח"ב. להגל הליכה עם התורה הדפיס המחבר מחדש את הספר בתוספות הערות חדשות במחיר מיוחד.

ניתן להשיג את הספר
בבית המדרש 'החזיקו'
רחוב יוסף מתתיהו 10 או
בטלפון – 0799276030
שלוחה 70.

מה וכלם צריכין להעזרם

תורה רפ"ב שיצאו לאור העולם לרגל הליכה עם התורה

קונטרס שערי דעה

מאת הרה"ח ר' שלום
מייקוף שליט"א

שערי דעה הוא חידושים וביאורים המתעורר לצאת על כל ליקו"מ, וכו' ב' מדורים א. שאלות וקושיות על התורה. ב. ביאור מעמיק בקשרי המאמר לעובדא ולמעשה. כעת לקראת הליכה עם התורה בנוסף לשיעורים שמסר על התורה יצא לאור קונטרס מתוך חמש שיעורים שמסר המחבר לחברים מקשיבים.

ניתן להשיג הקונטרס

בפל' 0533107641.

קובץ עינות ותהומות

חידו"ת וביאורים על
התורה מאת אנשי שלומינו
ע"י מכון לב ונדל מצ'נסטר.

קובץ עינות ותהומות הוא קובץ מיוחד במינו, בקובץ קובצו אחד לאחד מאמרים מכל אנשי שלומינו, הן מהדור הקודם זצ"ל והן מאנ"ש שיבדלחט"א, בהמשך הקובץ מגלים כלליות העונים מסוגי המאמרים, עיונים בתורה, ביאורים בתורה, לעובדא ולמעשה, רמזים אופן גילוי התורה, וגם דרכי חינוך ע"פ התורה. יו"ל בימי התקצות הרבבות בצל החזן הרועה – אומן ראש השנה, וחולק בחינם לכל הלומדים והולכים עם התורה.

ניתן עדיין להשיגו בפל'

. 0527148323

ליקוטי מוהר"ן

עם ביאור משולב
בתוספת הערות וביאורים
מהארצון העולמי
לטייל בתורתו

הקונטרס הופץ מיוחד ללומדי הפורייקט 'טעמו וראו', והאת בנוסף לכל הפעולות הברכות מאת הארצון להפיץ את לימוד העיון בתורה הומנית, בהקמת כוללים וחבורות בישיבות בארץ וכוה"ל, והפצת קונטרסי התורה באותיות מאירות עינים במהדורות שונות, וכן עלוני 'לטייל' עם שלל מדורים רבי איכות. השנה הגדילו לעשות והפיצו בכל שדות התעופה לכל ההולכים ונוסעים בדרך אומנה.

ניתן לקבל את

הקונטרסים

אצל המערכת

.04-627-73-13

בסייעתא דשמיא ביום פורים קטן
יתחילו כלל תמימי
הדרך בני עליה שבדור

התחלה חדשה
ללמוד וללכת ולעיין
עם התורה הזמנית

וביזם הביכורים

ליקושי מוהר"ן - מאמר נ"ז

להאיר בהם את חודשי
הגאולה ימי הפורים
וחג הפסח הבעל"ט

להקשיב ולשמוע את קול הכרוז הבוקע
מסתרי וצפונות התורה, לגלות את
אורו יתברך המסתתר בהסתרה שבתוך
ההסתרה, לדעת את שלום אסתר ומה
יעשה בה, לטעום טעם מן ודעת הגנוז בה,
ולהאיר את אור החסד העליון והרחמים
הגדולים תיקון ותקוות כל הדורות

אזרייתא מברית קמיהו:

